

ΦΩΤΕΙΝΗ ΕΓΓΛΕΖΟΥ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΠΙΚΟΣ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΜΟΥΣΤΑΪΡΑΣ
ΜΑΡΙΑ-ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΝΤΕΡΤΗ

Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή
Ε΄ Δημοτικού

Επιστημονική Επιτροπή Αξιολόγησης

Συντονιστής - Αξιολογητής

Αξιολογητής

Αξιολογήτρια

Τεχνικός Εμπειρογνώμονας

Επικουρικός Εμπειρογνώμονας

**Υπεύθυνος του μαθήματος/γνωστικού
αντικειμένου στο πλαίσιο της Πράξης**

Μικέλης Κυριάκος

Εν ενεργεία μέλος Διδακτικού Ερευνητικού Προσωπικού Πανεπιστημίου

Μητρόπουλος Γεώργιος

Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός

Ζημιανίτη Γαρυφαλιά

Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός

Φραντζέσκος Γεώργιος

Πτυχιούχος Πληροφορικής

Κεντρωτής Χρήστος

Πτυχιούχος Γραφιστικής

Δημήτριος Ζυμπίδης, Σύμβουλος Α΄ ΙΕΠ και Μέλος του Δ.Σ. του ΙΕΠ,
Μέλος της Επιστημονικής Ομάδας Έργου (ΕΟΕ) της Πράξης

Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή, Αξιολόγηση και Ένταξη διδακτικών βιβλίων στο Μητρώο Διδακτικών Βιβλίων και στην Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Διδακτικών Βιβλίων» με κωδικό ΟΠΣ 6010165 στο Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή» 2021-2027

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Σπυρίδων Δουκάκης

Πρόεδρος του Δ.Σ. του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Υπεύθυνη Πράξης

Πολυξένη Μπίλλα

Σύμβουλος Α΄ του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Προϊσταμένη Τμήματος Β΄ Προγραμμάτων Σπουδών και Εκπαιδευτικού Υλικού

Αναπληρώτρια Υπεύθυνη Πράξης

Άννα-Αικατερίνη Λυκούρη

Σύμβουλος Α΄ του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

**«Με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης»
και το Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή»**

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων
και Αθλητισμού

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Δρ Φωτεινή Εγγλέζου, Δρ Παναγιώτης Μουσταΐρας, Δρ Γεώργιος Μπίκος, Μαρία-Αγγελική Ντέρτη

Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή Ε΄ Δημοτικού

ΒΙΒΛΙΟ ΜΑΘΗΤΗ / ΜΑΘΗΤΡΙΑΣ

Συμμετέχω ενεργά στον κόσμο γύρω μου

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ
ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

Επιστημονικός υπεύθυνος: Δρ Γεώργιος Μπίκος, Σύμβουλος Εκπαίδευσης κοινωνικών επιστημών

Συγγραφείς:

Δρ Φωτεινή Εγγλέζου, Σύμβουλος Εκπαίδευσης δασκάλων

Δρ Παναγιώτης Μουσταΐρας, Διευθυντής δημόσιου δημοτικού σχολείου

Δρ Γεώργιος Μπίκος, κοινωνιολόγος, πολιτικός επιστήμονας, Σύμβουλος Εκπαίδευσης κοινωνικών επιστημών
Μαρία-Αγγελική Ντέρτη (ΜΔΕ στην Ηθική Φιλοσοφία, ΜΔΕ στην Εκπαιδευτική πολιτική), Διευθύντρια δημόσιου δημοτικού σχολείου

Γλωσσική και φιλολογική επιμέλεια: Φιλιά Καραστάθη, Γεώργιος Μπίκος

Εικονογράφηση:

Μάριος-Ραφαήλ Στίνης

Κατερίνα Βλαντώνη, εικαστικός, εικονογράφος, εκπαιδεύτρια

Ράνια Ηλιάδου (για τα εικονοσύμβολα), εικονογράφος

Συντονισμός ομάδας σχεδιασμού-ανάπτυξης, συντονισμός και επιμέλεια έκδοσης: Γεώργιος Μπίκος
Γενική επικύρωση αντικειμένου: Γεώργιος Μπίκος

Επιστημονικοί υπεύθυνοι ψηφιακού εμπλουτισμού: Γεώργιος Μπίκος, Δρ Παναγιώτα Παπαδημητρίου (φιλόλογος, τ. γυμνασιάρχης)

Ψηφιακός εμπλουτισμός: Μάριος-Ραφαήλ Στίνης

Σελιδοποίηση, γραφιστική επιμέλεια: Φιλιά Σουλάνη - Gus Creations

Σχεδιασμός εξωφύλλου: εκδόσεις 24γράμματα

Περιεχόμενα

ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΠΕΔΙΟ Α: Η ΖΩΗ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ ΜΟΥ

A.1. Οι ρόλοι των μελών της οικογένειας και ο δικός μου ρόλος	
Κεφάλαιο 1: Τα μέλη της οικογένειας και ο ρόλος τους	12
Κεφάλαιο 2: Ο ρόλος μου ως μέλος της οικογένειας και οι σχέσεις μου με τα άλλα μέλη της	13
A.2. Οικογενειακές σχέσεις	
Κεφάλαιο 1: Η ανάπτυξη δεξιοτήτων διαπραγμάτευσης με τους οικείους μου	15
Κεφάλαιο 2: Η ανάπτυξη σχέσεων και ικανοτήτων συνεργασίας με τους οικείους μου	19
A.3. Οικογενειακές δράσεις	
Κεφάλαιο 1: Οι δραστηριότητες της οικογένειας	21
Κεφάλαιο 2: Η συμμετοχή μου στις δραστηριότητες της οικογένειάς μου	25
A.4. Πώς οργανώνω τη σχολική μελέτη στο σπίτι	
Κεφάλαιο 1: Οργανώνω τον χρόνο και τον χώρο μου	26
Κεφάλαιο 2: Μελετώ όσο πιο αποδοτικά μπορώ, αλλά χωρίς να πιέζομαι	30

ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΠΕΔΙΟ Β: Η ΖΩΗ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΜΟΥ

B.1. Η δομή του σχολείου	
Κεφάλαιο 1: Η δομή και η λειτουργία του σχολείου	34
Κεφάλαιο 2: Οι υποχρεώσεις, τα καθήκοντα και τα δικαιώματα που έχω ως μέλος της σχολικής κοινότητας	37
B.2. Οι ρόλοι των μελών της τάξης και ο δικός μου ρόλος στο σχολείο	
Κεφάλαιο 1: Ο ρόλος που έχει κάθε παιδί ως μέλος της σχολικής κοινότητας	40
Κεφάλαιο 2: Η λήψη αποφάσεων στη σχολική τάξη	42
B.3. Σχολικές σχέσεις	
Κεφάλαιο 1: Οι σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ των μελών της σχολικής κοινότητας	44
Κεφάλαιο 2: Οι συνεργασίες και σχέσεις εμπιστοσύνης στη σχολική κοινότητα	47
Κεφάλαιο 3: Η αντιμετώπιση της βίας, της επιθετικότητας και του εκφοβισμού στο σχολείο	49
B.4. Σχολικές δραστηριότητες	
Κεφάλαιο 1: Οι σχολικές δραστηριότητες και η συμμετοχή μου σε αυτές	53
Κεφάλαιο 2: Οι συλλογικές δράσεις κοινωνικού χαρακτήρα και η συμμετοχή μου σε αυτές	55
Κεφάλαιο 3: Οι συλλογικές δράσεις για το περιβάλλον και η συμμετοχή μου σε αυτές	57

ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΠΕΔΙΟ Γ: Η ΖΩΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΚΟΣΜΟ

Γ.1. Εγώ και η γειτονιά μου	
Κεφάλαιο 1: Εγώ και η γειτονιά μου	62
Γ.1.1. Οι ρόλοι των μελών της γειτονιάς και ο δικός μου ρόλος	
Κεφάλαιο 1: Οι ρόλοι των μελών της γειτονιάς και ο δικός μου ρόλος	65
Γ.1.2. Σχέσεις στη γειτονιά μου	
Κεφάλαιο 1: Σχέσεις στη γειτονιά μου	68
Γ.1.3. Δράσεις στη γειτονιά μου	
Κεφάλαιο 1: Δράσεις στη γειτονιά μου	72
Γ.2. Εγώ και η πόλη/το χωριό μου	
Κεφάλαιο 1: Εγώ και η πόλη/το χωριό μου	78
Γ.2.1. Οι πολιτικές δομές του Δήμου που ανήκει η πόλη/το χωριό μου	
Κεφάλαιο 1: Οι αρμοδιότητες του Δήμου και τα τμήματα που έχει ως δημόσια Υπηρεσία	79
Κεφάλαιο 2: Ο τρόπος εκλογής της Δημοτικής Αρχής και τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των δημοτών/δημοτισσών	82
Γ.2.2. Σχέσεις στην πόλη/στο χωριό μου	
Κεφάλαιο 1: Σχέσεις στην πόλη/στο χωριό μου	84
Γ.2.3. Δράσεις στην πόλη/στο χωριό μου	
Κεφάλαιο 1: Δράσεις στην πόλη/στο χωριό μου	87
ΛΕΞΙΚΟ ΒΑΣΙΚΩΝ ΟΡΩΝ	92
ΒΑΣΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	94

Η ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Αγαπητοί μαθητές και αγαπητές μαθήτριες

Στα χέρια σας κρατάτε το βιβλίο του μαθήματος της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής με τίτλο *Συμμετέχω ενεργά στον κόσμο γύρω μου!* Ως μικροί ενεργοί πολίτες, έχετε αυτή τη δύναμη! Καθώς θα διαβάζετε τις σελίδες του, θα κατανοήσετε ότι έχετε ενεργό ρόλο σε όσα συμβαίνουν γύρω σας, στην οικογένεια, στο σχολείο, στη γειτονιά, στην πόλη ή στο χωριό. Έχετε άποψη και φωνή, ώστε να μιλήσετε και να προτείνετε αλλαγές στην κοινότητα! Μικρές πράξεις σας μπορούν να φέρουν σημαντικές αλλαγές, που θα κάνουν τη διαφορά, όχι μόνο στη δική σας ζωή αλλά και στη ζωή πολλών ανθρώπων γύρω σας!

Αγαπητοί/-ές εκπαιδευτικοί

Το βιβλίο τοποθετεί τους/τις μαθητές/-τριες στη σύγχρονη τους κοινωνική και πολιτική πραγματικότητα, ως ενεργά μέλη κοινωνικών ομάδων: της οικογένειας, του σχολείου, της γειτονιάς, της πόλης ή του χωριού. Μέσα σε αυτές τις ομάδες αποκτούν σαφείς κοινωνικούς ρόλους που διέπονται από δικαιώματα και υποχρεώσεις, αναπτύσσουν σχέσεις, αλληλεπιδρούν, συμμετέχουν σε συλλογικές διαδικασίες για τη δημοκρατική επίλυση προβλημάτων και τη λήψη αποφάσεων. Τα βιώματά τους, ως μέλη αυτών των κοινωνικών ομάδων, τους ωθούν στον προβληματισμό και την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης για τη θετική ή αρνητική αποτίμηση υφιστάμενων κοινωνικών πρακτικών, καθώς και στην αναζήτηση εναλλακτικών και δημιουργικών τρόπων συμπεριφοράς και κοινωνικής δράσης, ώστε να γίνει ο κόσμος μας, που είναι και δικός τους, καλύτερος. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο οι μαθητές/-τριες γίνονται συνειδητοποιημένοι ακροατές, επικοινωνούν, διαπραγματεύονται και επιλύουν διαφωνίες, ανταλλάσοντας ιδέες και επιχειρήματα. Συνεργάζονται, αναπτύσσοντας σχέσεις εμπιστοσύνης, αλληλοϋποστήριξης, κοινωνικής συνοχής. Ευαισθητοποιούνται, καθώς έρχονται αντιμέτωποι/-ες με την πραγματικότητα της διαφορετικότητας, της ανισότητας, της διαπολιτισμικότητας, της βιώσιμης ανάπτυξης και της κοινωνικής δικαιοσύνης. Δραστηριοποιούνται και αναλαμβάνουν δράση για να κάνουν τη διαφορά γύρω τους με γνώση, υπευθυνότητα και αποτελεσματικότητα, ως μικροί ενεργοί πολίτες, οι οποίοι εμφορούνται από δημοκρατικές και ανθρωπιστικές αξίες.

Το βιβλίο δεν έχει καθοδηγητικό, με την παλαιότερη στρεβλώς νοούμενη αντίληψη περί *ηθικοπλαστικής αγωγής*, χαρακτήρα, ούτε είναι αυστηρά γνωσιοκεντρικό. Ο προσανατολισμός του είναι μαθητοκεντρικός και το περιεχόμενό του αναδεικνύεται σε σημαντικό βαθμό μέσα από (ατομικές και ομαδικές) εκπαιδευτικές δραστηριότητες. Η επίτευξη των στόχων του επιδιώκεται μέσα από ερωτήσεις, ασκήσεις και δραστηριότητες διαβαθμισμένης δυσκολίας, που συνάδουν με την ανάπτυξη δεξιοτήτων, τις αρχές της διαφοροποιημένης διδασκαλίας, της διερευνητικής μάθησης, την πρακτική της ελεύθερης διαλογικής αντιπαράθεσης και των αναστοχαστικών συζητήσεων, αλλά και με τη χρήση θεατρικών τεχνικών. Ταυτόχρονα, αξιοποιούνται η πληροφορική και το διαδίκτυο για την παραγωγή πρόσθετων ψηφιακών δραστηριοτήτων.

Σε αυτό το πλαίσιο, λοιπόν, ο ρόλος του/της εκπαιδευτικού για την επιτυχή προσαρμογή του μαθήματος στην ετοιμότητα, τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των μαθητών/-τριών καθώς και την ανάπτυξη της εμπλοκής τους στην κοινωνική ζωή, είναι κομβικός. Ιδιαίτερα κομβικός γίνεται αφού ένας από τους απώτερους στόχους αυτού του μαθήματος είναι να αποκτήσει *νόημα* για τα παιδιά η συμμετοχή τους στα κοινά και τα κοινωνικά τεκταινόμενα, τόσο ως *πράξη*, όσο και ως αξία και συνειδητή προτεραιότητα-επιλογή.

Το βιβλίο περιλαμβάνει τρία θεματικά πεδία, που καθένα τους περιέχει ορισμένες επιμέρους θεματικές ενότητες.

Θεματικό Πεδίο Α: Η ζωή στο σπίτι μου

Επιμέρους Θεματικές Ενότητες:

- A.1.** Οι ρόλοι των μελών της οικογένειας και ο δικός μου ρόλος
- A.2.** Οικογενειακές σχέσεις
- A.3.** Οικογενειακές δράσεις
- A.4.** Πώς οργανώνω τη σχολική μελέτη στο σπίτι.

Η ενεργή πολιτότητα αναπτύσσεται και εκδηλώνεται, σε πρώτη φάση, στον χώρο της οικογένειας. Όταν εσείς, τα παιδιά, σέβετε τα δικαιώματα των άλλων και τηρείτε τις υποχρεώσεις σας, ως μέλη της οικογένειας, η συμβολή σας κρίνεται ανεκτίμητη για τη διαμόρφωση μιας χαρούμενης καθημερινότητας. Τότε, ανάμεσα σε γονείς και παιδιά, θα ανθίσουν σχέσεις αγάπης και φροντίδας, ενώ τα προβλήματα θα επιλύονται με συζήτηση και αλληλοϋποστήριξη. Επίσης, η συμμετοχή σας σε οικογενειακές δραστηριότητες είναι πολύ σημαντική. Μοιραστείτε με την οικογένειά σας στιγμές κοινής δράσης, αλληλεγγύης, δημιουργικότητας και χαράς! Καθώς μεγαλώνετε, επιδιώξτε να αναλάβετε την ευθύνη για τη φροντίδα του προσωπικού σας χώρου, για τη διάθεση του χρόνου και την οργάνωση της μελέτης σας! Κάνετε τη διαφορά στην οικογένειά σας!

Θεματικό Πεδίο Β: Η ζωή στο σχολείο μου

Επιμέρους Θεματικές Ενότητες:

- B.1.** Η δομή του σχολείου
- B.2.** Οι ρόλοι των μελών της τάξης και ο δικός μου ρόλος στο σχολείο
- B.3.** Σχολικές σχέσεις
- B.4.** Σχολικές δραστηριότητες

Η ζωή στο σχολείο διαμορφώνει ενεργούς πολίτες! Γνωρίστε τη δομή, τη διοίκηση και τους κανόνες λειτουργίας του. Μάθετε περισσότερα για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις σας μέσα σε αυτό. Συν-αποφασίστε για τα προβλήματα της τάξης. Αναπτύξτε σχέσεις εμπιστοσύνης, φιλίας, αποδοχής και σεβασμού με τους συμμαθητές και τις συμμαθήτριές σας! Αν υπάρχει καλή διάθεση για συζήτηση, όλες οι διαφορές επιλύονται. Μέσα στο σχολείο όλα τα παιδιά είναι εξίσου σημαντικά πρόσωπα, που εξελίσσονται... Εσείς, θα γίνετε εθελοντές; Θα ενημερωθείτε για θέματα ανακύκλωσης; Θα δείξετε ενδιαφέρον για τα παιδιά με κινητικά προβλήματα; Θα παίξετε με τα παιδιά που είναι πρόσφυγες ή οι γονείς τους είναι μετανάστες; Θα γίνετε το πραγματικό πρότυπο της κοινωνικής ευαισθησίας, της ενσυναίσθησης και της ανθρώπινης συμπεριφοράς;

Θεματικό Πεδίο Γ: Η ζωή στην κοινότητα και στον ευρύτερο κόσμο

Επιμέρους Θεματικές Ενότητες:

Γ.1. Εγώ και η γειτονιά μου

Γ.1.1. Οι ρόλοι των μελών της γειτονιάς μου και ο δικός μου ρόλος

Γ.1.2. Σχέσεις στη γειτονιά μου

Γ.1.3. Δράσεις στη γειτονιά μου

Γ.2. Εγώ και η πόλη/το χωριό μου

Γ.2.1. Οι πολιτικές δομές του Δήμου, όπου ανήκει η πόλη/το χωριό μου

Γ.2.2. Σχέσεις στην πόλη/στο χωριό μου

Γ.2.3. Δράσεις στην πόλη/στο χωριό μου

Αν στο προηγούμενο θεματικό πεδίο απαντήσατε *ναι*, τότε είστε έτοιμοι και έτοιμες να φέρετε την αλλαγή θετικά στη γειτονιά, στην πόλη ή το χωριό σας. Δείχνοντας προσωπική ευθύνη, όταν βγάξετε τον σκύλο σας βόλτα, λέγοντας «καλημέρα» στον γείτονα ή τη γειτόνισσα, συνομιλώντας μαζί του/της με ευγένεια. Παίρνοντας πρωτοβουλίες, προτείνοντας λύσεις, επιλύοντας διαφωνίες, μαθαίνοντας να διαπραγματεύεστε ακόμα και με τους ενοχλητικούς γείτονες. Ταυτόχρονα, ετοιμάζεστε για να ενεργήσετε συλλογικά στο επίπεδο της πόλης ή του χωριού, όπου κατοικείτε. Σε συνεργασία με τον Δήμο, με συλλόγους, με μη κερδοσκοπικές οργανώσεις, αναζητάτε λύσεις για ζητήματα. Τώρα γνωρίζετε ότι δεν αρκεί η δράση μεμονωμένων ατόμων. Για να βρεθούν λύσεις σε σημαντικά προβλήματα, χρειάζονται γνώσεις για τη διοίκηση, τη λειτουργία του Δήμου και των Υπηρεσιών του. Χρειάζονται κινητοποιήσεις, διεκδικήσεις και συνεργασίες! Χρειάζονται ενεργοί πολίτες που νοιάζονται για το κοινό καλό! Πολίτες που κάνουν τη διαφορά!

Ελπίζουμε το βιβλίο και το μάθημα αυτό να ενδυναμώσει τη συμμετοχή σας στη ζωή της οικογένειας, του σχολείου, της γειτονιάς, στην πόλη ή στο χωριό. Και μην ξεχνάτε: βήμα προς βήμα, πράξη προς πράξη, η ζωή όλων μπορεί να γίνει καλύτερη!

Και δύο σημειώσεις: Σε κάποιες λέξεις έχουμε βάλει αστερίσκο. Αυτό σημαίνει ότι τις εξηγούμε στο ΛΕΞΙΚΟ ΒΑΣΙΚΩΝ ΟΡΩΝ που υπάρχει στο τέλος του βιβλίου.

Τέλος, είναι πολύ χρήσιμο να κάνετε και τις δραστηριότητες στις οποίες οδηγούν τα QR codes που θα συναντήσετε σε διάφορα σημεία όλων των ενοτήτων του βιβλίου.

Η οικογένειά μου και εγώ

Η οικογενειακή ζωή

A.1. Οι ρόλοι των μελών της οικογένειας και ο δικός μου ρόλος

Κεφάλαιο 1: Τα μέλη της οικογένειας και ο ρόλος τους

Κεφάλαιο 2: Ο ρόλος μου ως μέλος της οικογένειας και οι σχέσεις μου με τα άλλα μέλη της

A.2. Οικογενειακές σχέσεις

Κεφάλαιο 1: Η ανάπτυξη δεξιοτήτων διαπραγμάτευσης με τους οικείους μου

Κεφάλαιο 2: Η ανάπτυξη σχέσεων και ικανοτήτων συνεργασίας με τους οικείους μου

A.3. Οικογενειακές δράσεις

Κεφάλαιο 1: Οι δραστηριότητες της οικογένειας

Κεφάλαιο 2: Η συμμετοχή μου στις δραστηριότητες της οικογένειάς μου

A.4. Πώς οργανώνω τη σχολική μελέτη στο σπίτι

Κεφάλαιο 1: Οργανώνω τον χρόνο και τον χώρο μου

Κεφάλαιο 2: Μελετώ όσο πιο αποδοτικά μπορώ, αλλά χωρίς να πιέζομαι.

A.1. Οι ρόλοι των μελών της οικογένειας και ο δικός μου ρόλος

Στόχος της ενότητας:

να σας κάνει ικανούς/-ές να αναλύετε τους ρόλους που έχουν τα μέλη κάθε οικογένειας

1ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Τα μέλη της οικογένειας και ο ρόλος τους

Λέξεις-κλειδιά: σεβασμός στον άλλον/-η, δικαιώματα-υποχρεώσεις, ευθύνη

Ο ρόλος και η σημασία της οικογένειας

Η οικογένεια παίζει πολύ σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της προσωπικότητας και του χαρακτήρα κάθε ανθρώπου. Εδώ και αιώνες, μάλιστα, έχει σημαντικότερη συμβολή και στο μεγάλωμα των παιδιών και στην πορεία τους προς την ενηλικίωση. Είναι μια ομάδα ανθρώπων που προσφέρει ζεστασιά στα ανήλικα μέλη της. Παράλληλα, τους καλύπτει και τις βασικές τους ανάγκες, δηλαδή την ανάγκη για τροφή, στέγη και ρουχισμό.

Οι ρόλοι των μελών της οικογένειας

Κάθε μέλος της οικογένειας, ανάλογα με τη **θέση** που έχει σε αυτή, έχει και έναν **ρόλο**. Είναι, π.χ. γονέας, πατέρας, μητέρα, παιδί ή το μεγαλύτερο από τα παιδιά της οικογένειας. Ο ρόλος όλων των μελών της οικογένειας είναι πολύ σημαντικός, δηλαδή και των παιδιών και των γονέων, αλλά και του παππού και της γιαγιάς. Κάθε ρόλος συνδέεται και με μια **ευθύνη**. Έτσι, κάθε μέλος της οικογένειας πρέπει να συμπεριφέρεται με βάση τη θέση και τον ρόλο που έχει μέσα στην οικογένεια, αλλά έχοντας κατά νου την ευθύνη που τα συνοδεύει.

Οι υποχρεώσεις και τα δικαιώματα των μελών της οικογένειας

Τα μέλη κάθε κοινωνικής ομάδας έχουν **υποχρεώσεις** και **δικαιώματα** σε σχέση με τα άλλα μέλη της. Αν δεν είχαν, άλλωστε, υποχρεώσεις και δικαιώματα, δεν θα μπορούσε η ομάδα τους να λειτουργεί καλά ούτε τα μέλη τους θα αισθάνονταν καλά.

Για να λειτουργεί καλά η οικογένεια και να προσφέρει χαρά και συναισθηματική, αλλά και γενικότερη ασφάλεια στα μέλη της, πρέπει κάθε μέλος της να σέβεται το πρόσωπο και τον ρόλο του κάθε άλλου μέλους της. Αυτή είναι μία από τις βασικότερες **υποχρεώσεις** του. Άρα, οι γονείς πρέπει να σέβονται τα παιδιά τους, τα παιδιά τους γονείς τους και κάθε γονέας το πρόσωπο και τον ρόλο του άλλου γονέα.

Οι αλλαγές της μορφής της οικογένειας στις διάφορες περιοχές και στους διάφορους αιώνες

Η μορφή της οικογένειας δεν είναι παντού ίδια. Ούτε και ο αριθμός των μελών της. Για παράδειγμα, παλαιότερα, σε όλο τον κόσμο οι οικογένειες είχαν συνήθως περισσότερα από τρία παιδιά. Σήμερα, αυτό συμβαίνει μόνο σε κάποιες περιοχές της γης, π.χ. στην Ινδία. Επίσης, παλαιότερα έμεναν στο ίδιο σπίτι όλα τα μέλη της οικογένειας ακόμα και ο παππούς με τη γιαγιά. Άλλωστε, ήταν απαραίτητο να βοηθούν όλοι στις γεωργικές εργασίες του μπαμπά και της μαμάς, δηλαδή τα παιδιά και, όσο μπορούσαν, ο παππούς και η γιαγιά, γιατί οι περισσότερες οικογένειες ήταν αγροτικές και η γεωργία απαιτούσε πολλά «χέρια». Συνεπώς, συμβίωναν τόσο πολλοί μαζί για να έχουν όσα χέρια εργασίας χρειαζόνταν για τη γη.

Για την οικογένεια

Αγροτική οικογένεια στην Ελλάδα και αλλού

1η δραστηριότητα

1) Η οικογένεια είναι μία ιδιαίτερη μορφή κοινωνικής ομάδας	Σ	Λ
2) Η οικογένεια εμφανίζεται σε όλες τις χώρες τις εποχές με την ίδια μορφή, δηλαδή με τα ίδια χαρακτηριστικά	Σ	Λ

2ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Ο ρόλος μου ως μέλος της οικογένειας και οι σχέσεις μου με τα άλλα μέλη της

Λέξεις-κλειδιά: οικογενειακή λήψη απόφασης

Συνηθισμένες οικογενειακές καταστάσεις. Η μία από τις δύο προκύπτει όταν τα "θέλω" των παιδιών αντιτίθενται στα "πρέπει" ή "δεν πρέπει" των γονέων...

Οι αποφάσεις που πρέπει να παίρνει η οικογένεια και τα ενήλικα μέλη της

Για να λειτουργήσει κάθε οικογένεια, πρέπει, σχεδόν καθημερινά, να παίρνει κάποιες αποφάσεις για διάφορα θέματα που πρέπει να αντιμετωπίσει ή να χειριστεί. Ορισμένα από αυτά είναι σοβαρότερα, ενώ άλλα είναι λιγότερο σημαντικά.

Οι οικογενειακές αποφάσεις είναι, συνήθως, πιο καλές όταν παίρνονται μέσα από συνεργασία και μετά από συζήτηση μεταξύ των μελών της οικογένειας. Είναι λογικό, όμως, σε αυτές τις αποφάσεις να παίζει μεγαλύτερο ρόλο η γνώμη των γονέων από τη γνώμη και την επιθυμία, δηλαδή από τα «θέλω», των παιδιών – ιδίως όταν αυτά έχουν μικρή ηλικία. Ωστόσο, στις περισσότερες περιπτώσεις είναι καλό και χρήσιμο να ακούν οι γονείς και τη γνώμη των παιδιών τους, να συζητούν μαζί τους και να σέβονται τις επιθυμίες τους.

Τι προκύπτει από τη θέση που έχουμε στην οικογένειά μας με βάση όσα μάθαμε μέχρι εδώ;

Οι ανάγκες και οι επιθυμίες των μελών της οικογένειας, ως παράγοντες που διαμορφώνουν τις αποφάσεις της

Πάντως, πρώτα πρέπει να παίρνονται αποφάσεις που καλύπτουν τις ανάγκες των μελών της οικογένειας, και μετά αποφάσεις που καλύπτουν τις επιθυμίες του κάθε μέλους της οικογένειας, ατομικά.

1η δραστηριότητα

Σκέψου 3 περιστατικά στα οποία διαφωνήσες ή μάλωσες με τους γονείς σου ή με έναν από αυτούς (ή με τον παππού ή τη γιαγιά), γιατί ήθελες να πάρουν μια απόφαση που θα ικανοποιούσε μια επιθυμία σου, ενώ πήραν μία απόφαση που θα κάλυπτε τις ανάγκες όλης της οικογένειας ή ενός συγκεκριμένου μέλους της.

2η δραστηριότητα

Οι παρακάτω προτάσεις αφορούν την ομαλή λειτουργία της οικογένειας. Σημείωσε δίπλα τους έναν αριθμό από το 1 έως το 4 που να δείχνει πόσο συμφωνείς με την καθεμία:

Διαφωνώ απόλυτα	1	α) Αν στη διάρκεια ενός καβγά πεις πολλά περιττά και προσβλητικά λόγια, πρέπει να βρεις μια ευκαιρία για να ζητήσεις συγγνώμη.	→	
Διαφωνώ	2			
Συμφωνώ	3	β) Είναι σημαντικό όλα τα μέλη της οικογένειας να συγκεντρώνονται τουλάχιστον μερικές φορές την εβδομάδα και να κάνουν πράγματα μαζί (π.χ. συζήτηση, φαγητό, βόλτα, θέατρο, σινεμά, ταξίδι).	→	
Συμφωνώ απόλυτα	4	γ) Είναι σημαντικό κάθε μέλος μιας οικογένειας να προασπίζει τα ατομικά του συμφέροντα.	→	
		δ) Είναι σημαντικό κάθε μέλος της οικογένειας να παραδέχεται και να δηλώνει στα άλλα μέλη της ότι μπορεί να έχει κάνει και λάθη.	→	
		ε) Σε κάθε διαφωνία μεταξύ των μελών μιας οικογένειας πρέπει να ακούγονται αρκετά επιχειρήματα από την κάθε πλευρά, ακόμα κι αν δεν βοηθούν στην επίλυσή της.	→	

Πώς πρέπει να λειτουργεί η οικογένεια;

3η δραστηριότητα

Σκέψου και γράψε 2 περιπτώσεις στις οποίες διαφωνήσες με τους γονείς σου ή με έναν από αυτούς (ή με τον παππού ή τη γιαγιά) και τελικά κατάλαβες, μετά από ώρες ή μέρες, ότι είχαν δίκιο.

A.2. Οικογενειακές σχέσεις

Στόχος της ενότητας:

να σας κάνει ικανούς/-ές να διαπραγματεύεστε και να συνεργάζεστε με τα μέλη της οικογένειάς σας

1ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Η ανάπτυξη δεξιοτήτων διαπραγμάτευσης με τους οικείους μου

Λέξεις-κλειδιά: διαπραγμάτευση, συζήτηση, ενσυναίσθηση, συγκρούσεις

Πώς πρέπει να συζητάμε και να ακούμε τους συνομιλητές μας

Στην καθημερινή ζωή μας κάνουμε με τους άλλους *συζητήσεις*, αλλά και *διαπραγματεύσεις*, για να επιτύχουμε αυτά που επιθυμούμε. Απαραίτητο είναι να είμαστε *ενεργητικοί* και όχι *παθητικοί* ακροατές του συνομιλητή μας. *Ενεργητική ακρόαση* κάνουμε όταν δίνουμε προσοχή σε όσα λέει ο συνομιλητής μας για να καταλάβουμε όσα λέει ή σκέφτεται. Με την ενεργητική ακρόαση μπορούμε να καταλάβουμε και όσα αισθάνεται ή νιώθει, όπως επίσης και όσα τον απασχολούν. Έτσι, μπορούμε να φτάσουμε στην *ενσυναίσθηση*. Δηλαδή μπορούμε να «μπούμε στα παπούτσια του άλλου», όπως λέμε.

Η *ενσυναίσθηση* μας κάνει ικανούς να συμπαρασταθούμε ψυχολογικά και συναισθηματικά σε όποιον συνάνθρωπό μας χρειαστεί – είτε είναι μέλος της οικογένειάς μας, είτε όχι. Μέσα, άλλωστε, από αυτή τη συμπαραστάση, μπορούμε να εκδηλώσουμε την ανθρωπιά και την αλληλεγγύη μας σε οποιονδήποτε αντιμετωπίσει δυσκολίες ή του έτυχε κάποιο πολύ δυσάρεστο γεγονός, ή είναι ασθενής, ή πολύ φτωχός.

Τι είναι η ενσυναίσθηση;

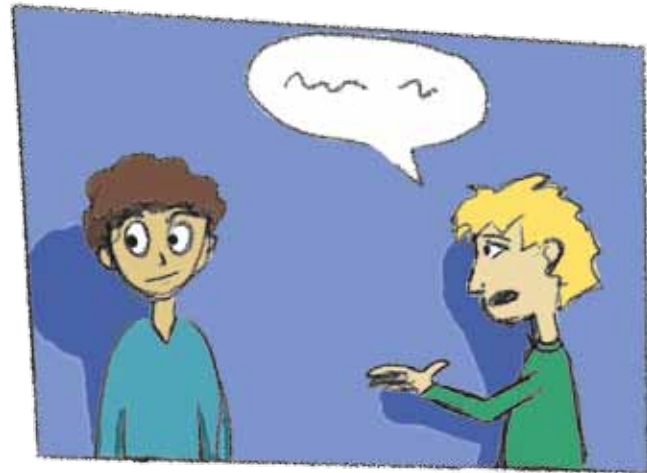
1η δραστηριότητα

Ο Τάσος περνά μια δυσκολία που τον απασχολεί έντονα. Ο Μάριος έχει *ενσυναίσθηση* σε σχέση με τον Τάσο και όσα τον απασχολούν. Ποιος από τους δύο φαίνεται να ωφελείται με κάποιον τρόπο από το ότι ο Μάριος «μπαίνει στα παπούτσια» του Τάσου; Ο Τάσος επειδή βρήκε κάποιον να τον καταλαβαίνει και να τον νιώθει ή και οι δύο; Να απαντήσεις συνεργαζόμενος/-η με τον/τη διπλανό/-ή σου, αιτιολογώντας την άποψή σας στην οποία θα καταλήξετε από κοινού, εφόσον είναι εφικτό.

Η αντίθετη της *ενεργητικής ακρόασης* είναι η λεγόμενη *παθητική ακρόαση*, κατά την οποία φαίνεται ότι ακούμε τους συνομιλητές μας, ή πράγματι τους ακούμε, αλλά δεν προσέχουμε τι ακριβώς λένε.

Την *παθητική ακρόαση* την εφαρμόζουμε είτε συνειδητά, επειδή δεν θέλουμε να προσέξουμε όσα μας λένε οι συνομιλητές μας, είτε ασυνείδητα, επειδή βαριόμαστε, σκεφτόμαστε κάτι δικό μας και είμαστε αφηρημένοι/-ες ή κουρασμένοι/-ες, τη στιγμή που μας μιλούν.

Ενσυναίθηση και ενεργητική ακρόαση

2η δραστηριότητα

- α)** Πόσο συχνά έχεις εφαρμόσει *παθητική ακρόαση* όταν σου μιλάει ένας συμμαθητής σου, μία συμμαθήτριά σου, ή ο/η δάσκαλος/-α σου, ή ένας από τους γονείς σου;
- β)** Είναι εύκολο να είσαι πάντα *ενεργητικός* ακροατής όταν μιλάς με τα αδέρφια, τους γονείς, τον παππού ή τη γιαγιά; Ποιοι λόγοι συνήθως δεν σου επιτρέπουν να είσαι πάντα *ενεργητικός* ακροατής όταν συνομιλείς με οποιοδήποτε άλλο παιδί ή με κάποιον/-α συγγενή σου;
- γ)** Υπάρχουν φορές που διαπιστώνετε ότι ο συνομιλητής σας δεν είναι *ενεργητικός* ακροατής σας; Να αναφέρετε 2-3 τέτοιες περιπτώσεις.

Συζήτηση λέμε τη συνομιλία και ανταλλαγή απόψεων μεταξύ δύο ή περισσότερων ανθρώπων, η οποία έχει κάποιο θέμα και διάρκεια.

Τι κάνουμε για να είναι καλή μία συζήτηση:

- Δεν διακόπτουμε τον συνομιλητή/τη συνομιλήτριά μας.
- Εφαρμόζουμε την ενεργητική ακρόαση.
- Φροντίζουμε να μη μιλάμε μόνο εμείς.
- Φροντίζουμε να μην αφήνουμε τον συνομιλητή/τη συνομιλήτριά μας να μιλάει μόνος του και εμείς να μη λέμε σχεδόν τίποτα.

Τα χαρακτηριστικά της συζήτησης

Για τις διαπραγματεύσεις

Διαπραγμάτευση λέμε τη λεκτική επικοινωνία που αναπτύσσεται μεταξύ δύο πλευρών ή ανθρώπων, με σκοπό ένας από τους δύο ή ο καθένας τους να πετύχει μια επιθυμία του, η οποία εξαρτάται από μία απόφαση που πρέπει να πάρει ο/η συνομιλητής/συνομιλήτριά του.

Τι κάνουμε για να είναι καλή μία διαπραγμάτευση:

- Εφαρμόζουμε την ενεργητική ακρόαση.
- Λέμε στον συνομιλητή μας τι θέλουμε να πετύχουμε μέσα από την επικοινωνία μας μαζί του.
- Αναπτύσσουμε τέτοια επιχειρήματα που μπορούν να πείσουν τον/τη συνομιλητή/ συνομιλήτριά μας να προσφέρει αυτό που θέλουμε.
- Δεν μιλάμε μόνο εμείς· δίνουμε χρόνο να εκφράσει τις απόψεις και τις επιθυμίες του και ο συνομιλητής μας.
- Αν ζητήσει κάτι από εμάς, το ακούμε με προσοχή και ενδιαφέρον, χωρίς να δείχνουμε πως είμαστε αρνητικοί σε ό,τι θέλει από εμάς.

Είναι όλα τα μέλη μίας παρέας, μιας σχολικής τάξης ή μιας οικογένειας ίδια; Είναι ο παππούς ή η μαμά ίδια με εμάς; Έχουμε π.χ. την ίδια ηλικία; Έχει μεγαλώσει στην οικογένειά της με τον ίδιο τρόπο που μεγαλώνουμε εμείς σήμερα; Προφανώς όχι. Άρα, είμαστε όλοι διαφορετικοί μεταξύ μας, ακόμα και αν ανήκουμε στην ίδια οικογένεια ή είμαστε στενοί συγγενείς. Αφού όμως είμαστε διαφορετικοί, είναι φυσικό να έχουμε και διαφορές – όπως και αν εννοούμε το περιεχόμενο αυτής της λέξης.

Έτσι, τα μέλη κάθε οικογένειας, σχολικής τάξης και παρέας, πολλές φορές διαφωνούν μεταξύ τους. Συγκεκριμένα, έχουν διαφορετική γνώμη για ένα θέμα. Όμως, αυτό είναι πολύ λογικό να συμβαίνει. Είναι μάλιστα και πολύ θετικό, γιατί, γενικά, δεν είναι πάντα τόσο καλό να έχουν όλα τα μέλη μιας ομάδας την ίδια ακριβώς άποψη για το καθετί.

3η δραστηριότητα

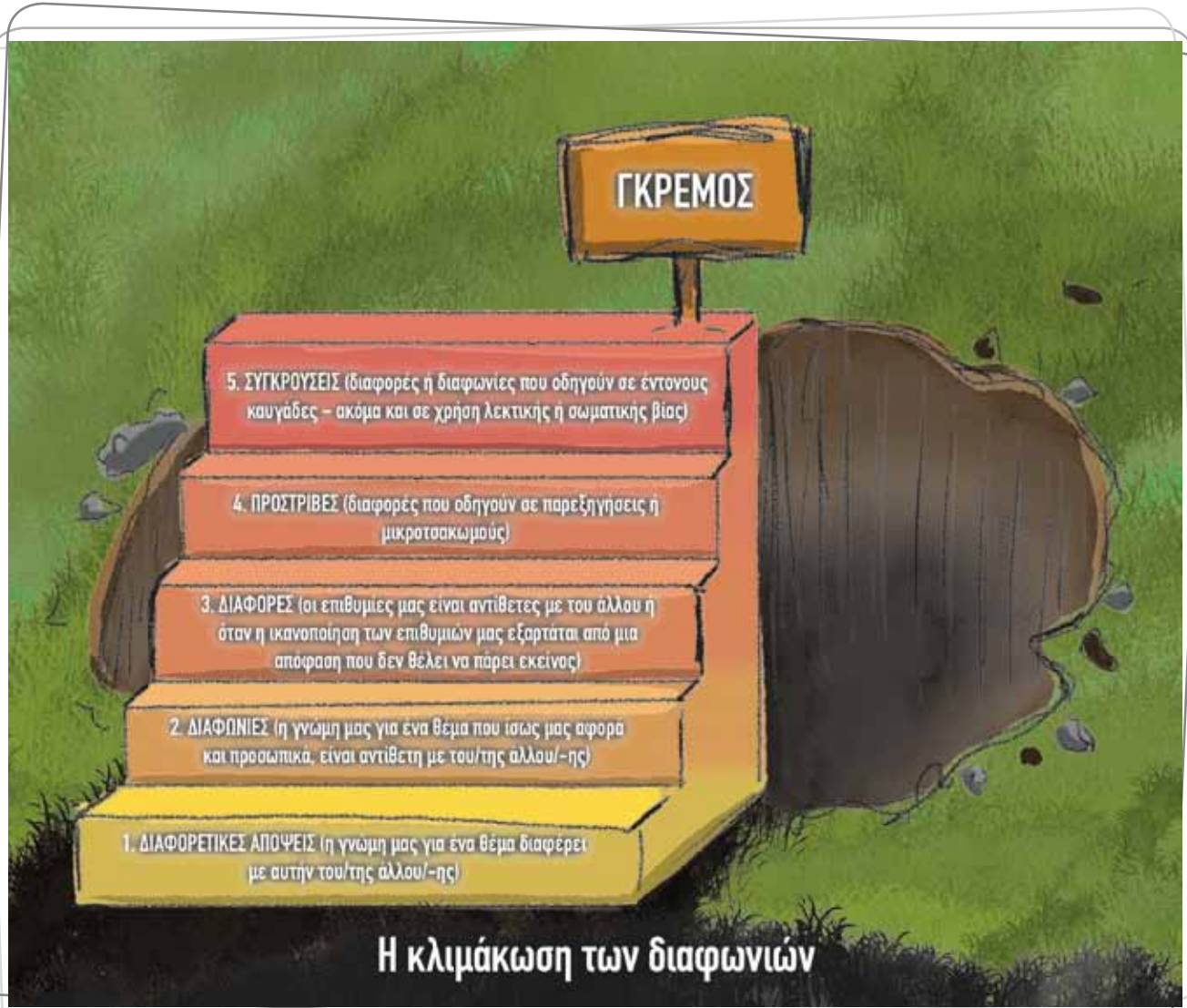

Αφού χωριστείτε σε ομάδες των 3, συνεργαζόμενοι/-ες βρείτε και σημειώστε τα θετικά στοιχεία που μπορεί να προκύψουν, όταν δεν έχουν όλα τα μέλη μιας οικογένειας, μιας ομάδας ή μιας σχολικής τάξης την ίδια ακριβώς γνώμη για μία κατάσταση, ένα θέμα, ένα φαινόμενο ή ένα πρόσωπο.

Μετά, βρείτε και σημειώστε τα θετικά που υπάρχουν, όταν όλα τα μέλη μιας ομάδας έχουν την ίδια γνώμη για ένα θέμα.

Για τις διαφωνίες και τις αντιπαραθέσεις μας με τους άλλους

Κάποιες διαφωνίες μας μάς κάνουν να έχουμε αντιπαραθέσεις και μικροτσακωμούς μεταξύ μας. Ορισμένες φορές, εμείς οι ίδιοι δίνουμε τέτοια έμφαση σε κάποιες διαφωνίες τις οποίες έχουμε με άλλους, που οδηγούμαστε σε παρεξηγήσεις με αυτούς. Αυτοί οι μικροτσακωμοί λέγονται και προστριβές. Όταν αυτές οι αντιπαραθέσεις είναι πολύ δυνατές, έχουμε τις συγκρούσεις.

4η δραστηριότητα

Πόσο συχνά διαπιστώνεις ότι η σχέση σου με τους άλλους -μέσα ή έξω από την οικογένεια- εντάσσεται σε καθεμιά από τις προηγούμενες 5 κατηγορίες που δείχνει η εικόνα;

Άσκηση ανακεφαλαίωσης

2ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Η ανάπτυξη σχέσεων και ικανοτήτων συνεργασίας με τους οικείους μου

Λέξη-κλειδί: συνεργασία

Η ανάγκη συνεργασίας μεταξύ των μελών της οικογένειας και οι ρόλοι τους

Η οικογένεια είναι μια κοινωνική ομάδα που πρέπει καθημερινά να καλύπτει τις ανάγκες των μελών της. Έτσι, χρειάζεται τα μέλη της να κάνουν και κάποιες δραστηριότητες που, για να γίνουν αποτελεσματικά και σχετικά γρήγορα, προϋποθέτουν *συνεργασία* μεταξύ των μελών της. Δηλαδή μεταξύ αδερφιών ή μεταξύ παιδιών και ενηλίκων (γονέων, γιαγιάς ή παππού).

Σε κάθε συνεργασία συναντάμε τρία είδη ρόλων:

- 1) τον συμπληρωματικό
- 2) τον βοηθητικό και
- 3) τον αυτόνομο

Συμπληρωματικός είναι ο ρόλος κάποιου μέλους της οικογένειας, το οποίο μαζί με ένα άλλο μέλος κάνει μια δραστηριότητα που χρειάζεται τη συνεργασία τους για να ολοκληρωθεί. Π.χ. πλένουν τα πιάτα. Το ένα μέλος τα πλένει και το άλλο τα ξεπλένει. Ίσως σφουγγαρίζουν το σπίτι, ταυτόχρονα το ένα σφουγγαρίζει το σαλόνι και την κουζίνα, και το άλλο το υπνοδωμάτιο και την τουαλέτα, ώστε το καθάρισμα να τελειώσει γρηγορότερα.

Βοηθητικός είναι ο ρόλος όποιου μέλους της οικογένειας βοηθά ένα άλλο να κάνει κάτι. Π.χ. το παιδί βοηθά τους γονείς του στο μαγείρεμα.

Αυτόνομος είναι ο ρόλος κάποιου ανθρώπου ο οποίος αρχίζει και ολοκληρώνει μία δραστηριότητα (δική του ή της οικογένειάς του) ή μία οικογενειακή εργασία μόνος του. Π.χ. το παιδί που τακτοποιεί μόνο του το δωμάτιό του.

Κάνε αυτή την άσκηση εδώ:
Τα είδη των ρόλων

1η δραστηριότητα

α) Κατά τη γνώμη σου, σε ποιον ρόλο από τους τρεις, κάποιος άνθρωπος δεν έχει την πλήρη ευθύνη για το αποτέλεσμα που προκύπτει από την οικογενειακή εργασία στην οποία συμμετέχει; Αιτιολόγησε την απάντησή σου.

β) Έχεις ακούσει τη φράση *οικογενειακή επιχείρηση*; Τι είναι μια τέτοια επιχείρηση;

Η ύπαρξη οικογενειακών επιχειρήσεων αποδεικνύει ότι η συνεργασία μεταξύ των μελών μιας οικογένειας μπορεί να φτάσει σε πολύ σημαντικό και ικανοποιητικό επίπεδο; Να αιτιολογήσεις την απάντησή σου.

Σε μία οικογενειακή επιχείρηση συμβαίνει συχνά να συνεργάζονται οι γονείς ή ένας γονιός με τα παιδιά του;

Σε χώρες της νότιας Ευρώπης και, κυρίως, στις Βαλκανικές, υπάρχουν πολλές οικογενειακές επιχειρήσεις εδώ και αιώνες.

2η δραστηριότητα

Χωριστείτε σε ομάδες των 3 ή 4 και απαντήστε στα εξής:

- α)** Η διαφορά ηλικίας παίζει αρνητικό ρόλο σε μία συνεργασία, ιδίως όταν αυτή γίνεται στον χώρο της οικογένειας; Δηλαδή, όσο μεγαλύτερη διαφορά ηλικίας έχουν μεταξύ τους δύο μέλη της, τόσο δυσκολότερο θα είναι να συνεργαστούν ήρεμα και αποδοτικά;
- β)** Το να έχουν δύο άτομα το ίδιο φύλο διευκολύνει τη συνεργασία τους κάνοντάς την πιο εύκολη και πιο αποδοτική, μήπως συμβαίνει το αντίθετο ή μήπως είναι αδιάφορο;

Να συζητήσετε την απάντησή σας στην τάξη.

3η δραστηριότητα

Σε συνεργασία με τον/τη διπλανό/-ή σου βρες 3 στοιχεία που πρέπει να έχει κάθε παιδί, για να συνεργάζεται καλά και αποδοτικά: **α)** με τα αδέρφια του και **β)** με κάθε άλλο ενήλικο μέλος της οικογένειας.

α) _____

β) _____

Να ανακοινώσετε την απάντησή σας στην τάξη και να γράψετε τις πιο εύστοχες απαντήσεις σε ένα μεγάλο χαρτόνι. Στη συνέχεια, θα το κολλήσετε σε ένα καλά ορατό σημείο της τάξης σας, με τον τίτλο **ΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ ΓΙΑ ΝΑ ΕΧΟΥΜΕ ΚΑΛΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΚΑΘΕ ΜΕΛΟΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΜΑΣ.**

A.3. Οικογενειακές δράσεις

Στόχος της ενότητας:

να σας κάνει ικανούς/-ές να συμμετέχετε δημιουργικά στις δραστηριότητες και τις δράσεις της οικογένειάς σας

1ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Οι δραστηριότητες της οικογένειας

Λέξεις-κλειδιά: οικογενειακές δραστηριότητες, κοινωνικές δράσεις, ελεύθερος χρόνος

Για τον ελεύθερο χρόνο μας

Πέρα από τις οικογενειακές δραστηριότητες, που είναι απαραίτητες για την κάλυψη των αναγκών κάθε οικογένειας, υπάρχουν και κάποιες δραστηριότητες που τις κάνουν τα μέλη της οικογένειας ή κάποια από αυτά (π.χ. τα αδέρφια ή ο μπαμπάς και η μαμά ή η μαμά με τη γιαγιά), στον ελεύθερο χρόνο τους.

Ελεύθερος χρόνος λέγεται αυτός στη διάρκεια του οποίου είμαστε ελεύθεροι από υποχρεώσεις, ώστε να κάνουμε ό,τι προτιμάμε για να περάσουμε ευχάριστα, να ξεκουραστούμε, να ψυχαγωγηθούμε και να διασκεδάσουμε.

Οι δραστηριότητες που κάνουμε στον ελεύθερο χρόνο μας

1η δραστηριότητα

Η δραστηριότητα συνεχίζεται στην επόμενη σελίδα

α) Τι κάνεις στον ελεύθερο χρόνο σου; Με τι προτιμάς-επιλέγεις να ασχολείσαι και γιατί;

β) Υπάρχει κάτι που κάνεις στον ελεύθερο χρόνο σου μαζί με τα ενήλικα μέλη της οικογένειάς σου (μπαμπά, μαμά, παππού, γιαγιά, ή κάποιον θεία ή θεία);

1η δραστηριότητα

συνέχεια δραστηριότητας από την προηγούμενη σελίδα

γ) Υπάρχει κάτι που έκανες με την οικογένειά σου κάποια φορά και σου άρεσε πάρα πολύ; Τι ήταν αυτό και γιατί σου άρεσε τόσο;

Πείτε τις απαντήσεις σας για το α, το β και το γ, στην τάξη.

2η δραστηριότητα

Συχνά ακούμε τους γονείς να λένε ότι δεν έχουν όσο χρόνο θα ήθελαν για να τον αφιερώνουν σε δραστηριότητες ή ακόμα και συζητήσεις με τα παιδιά τους. Εσύ ποια δραστηριότητα θα πρότεινες να κάνουν οι γονείς που έχουν παιδιά της ηλικίας σου μαζί με τα παιδιά τους, αν είχαν ελεύθερο χρόνο μόνο 2 συνεχόμενες ώρες την εβδομάδα;

Αν είχαν 4 συνεχόμενες ώρες;

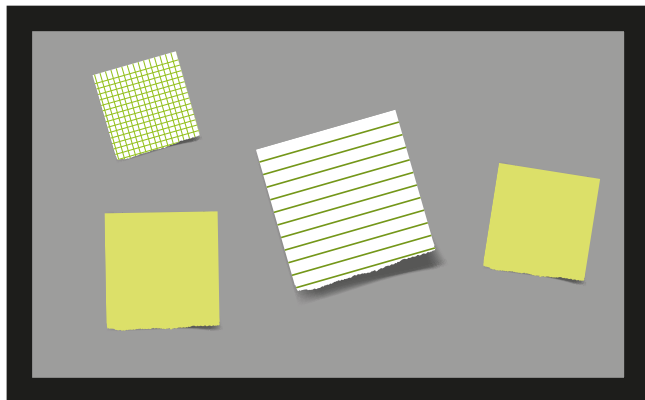
Αν είχαν μισή μέρα ελεύθερη;

Αν είχαν μία ολόκληρη μέρα ελεύθερη και ήταν Σάββατο ή Κυριακή;

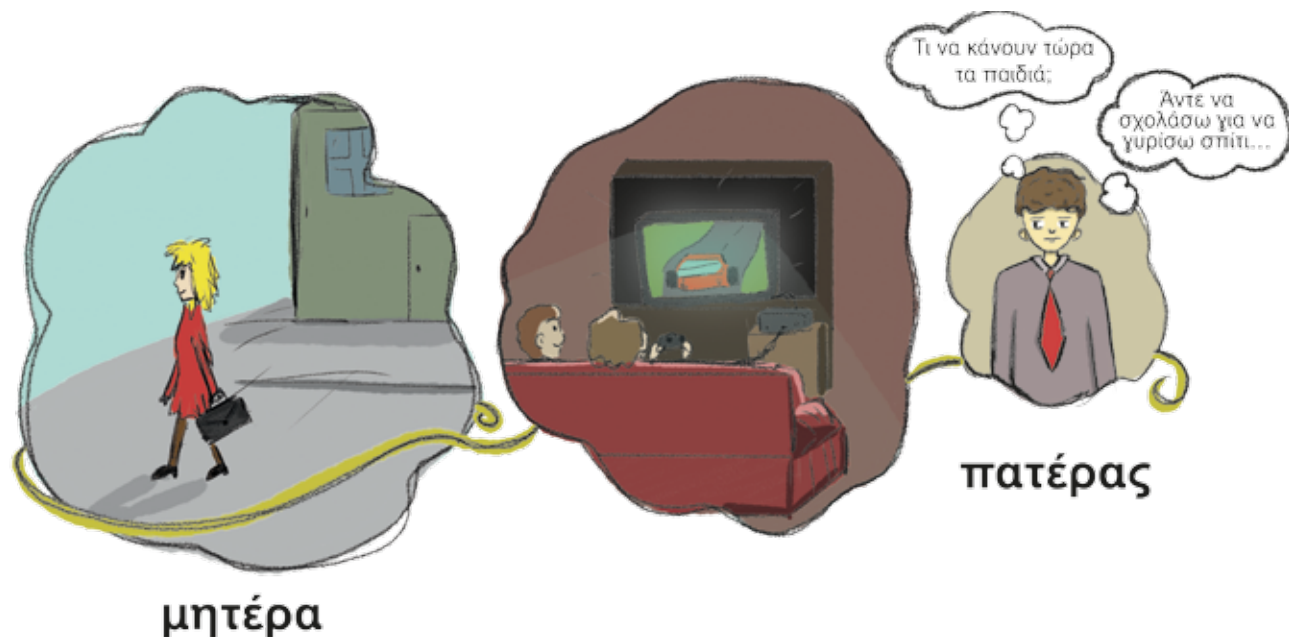
Τοίχος έργου (Project wall)

Σε έναν πίνακα ανακοινώσεων της τάξης οργανώνουμε, σε ένα μεγάλο χαρτί του μέτρου, μια σειρά από δραστηριότητες που μπορεί να κάνει η οικογένεια για να αξιοποιήσουν όλα τα μέλη της όσο πιο ευχάριστα και δημιουργικά γίνεται τον ελεύθερο χρόνο τους.

Παρακάτω, σου προτείνουμε τέσσερις διαφορετικές δραστηριότητες. Μπορείς να τις προτείνεις κι εσύ με τη σειρά σου στην οικογένειά σου. Μην ξεχάσεις να κολλήσεις το δικό σου χαρτάκι με την πρότασή σου στον πίνακα ανακοινώσεων.

- ① Βόλτα το Σαββατοκύριακο: Μπορείς να σκεφτείς και να προτείνεις μια βόλτα στην εξοχή ή μια επίσκεψη σε μουσείο ή σε κάποιο εκπαιδευτικό πρόγραμμα κ.λπ.
- ② Επιτραπέζια παιχνίδια: Μια βραδιά μπορεί να αφιερωθεί στο σκάκι, στη Μονόπολη, στο Τζένγκα ή σε κάποιο άλλο επιτραπέζιο παιχνίδι.
- ③ Βλέπουμε μια ταινία όλοι μαζί: Πρότεινε μια βραδιά τον μήνα και διάλεξε την ταινία γύρω από την οποία η οικογένεια μπορεί να συγκεντρωθεί για να την παρακολουθήσει.
- ④ Μαγειρέψτε μαζί: Τι θα λέγατε μια βραδιά να συνεργαστούν όλα τα μέλη της οικογένειας για να ετοιμάσουν ένα φαγητό που αρέσει σε όλους; Ποιο θα ήταν αυτό;

3η δραστηριότητα

α) Χωριστείτε σε ομάδες των 3-4 ατόμων. Να γράψει κάθε παιδί μόνο του, σε ένα φύλλο χαρτί, θέματα που αφορούν το περιβάλλον της πόλης ή του χωριού του ή του πλανήτη και που τα έχει συζητήσει στην οικογένειά του. Στη συνέχεια, ας αποφασίσει ποιο από όλα αυτά τα ζητήματα είναι το σημαντικότερο και ας το παρουσιάσει στην ομάδα του.

Μετά, η ομάδα θα αποφασίσει ποιο ζήτημα, που θεωρεί το πιο σημαντικό, θα παρουσιάσει στην τάξη. Για το ζήτημα αυτό να καταγράψετε, συνεργαζόμενα όλα τα μέλη της ομάδας, τα βασικά χαρακτηριστικά του και να προτείνετε λύσεις.

Τέλος, να ανακοινώσετε τα αποτελέσματα αυτής της δραστηριότητάς σας στην τάξη. (Όταν ολοκληρωθεί αυτή η διαδικασία και αφού θα έχουν παρουσιαστεί οι «εργασίες» όλων των ομάδων, μπορεί να ψηφίσει η τάξη για το ποιο είναι το σημαντικότερο περιβαλλοντικό πρόβλημα της πόλης, του χωριού ή του πλανήτη μας.)

Ερώτηση που απευθύνεται σε κάθε μαθητή/-τρια χωριστά:

β) Κατά τη γνώμη σου, τι θα μπορούσε να κάνει η οικογένειά σου, *μαζί* με σένα, για να περιοριστεί το οικολογικό πρόβλημα που ανέδειξε η ομάδα σου;

Οι δράσεις στις οποίες μπορεί να μετέχει η οικογένειά μας και η σύγκρισή τους με τις οικογενειακές δραστηριότητες

Εκτός από τη λέξη *δραστηριότητες* υπάρχει και η λέξη *δράσεις*.

Οι διαφορές μεταξύ *δράσης* και *δραστηριότητας* –άρα και μεταξύ *οικογενειακής δράσης* και *οικογενειακής δραστηριότητας*– είναι δύο:

1η) Η δραστηριότητα γίνεται για να γεμίσουμε ευχάριστα τον ελεύθερο χρόνο μας, ενώ η δράση, να μεν αναλαμβάνεται στον ελεύθερο χρόνο μας, αλλά έχει σκοπό: α) να προσφέρει κάτι γενικά σε όλη την κοινωνία, σε συγκεκριμένους ανθρώπους, που έχουν κάποιο σημαντικό πρόβλημα, ή στο περιβάλλον και β) να μας προσφέρει μια βαθύτερη ψυχική ικανοποίηση, αντί απλά να μας κάνει να διασκεδάσουμε. Για παράδειγμα, συμμετοχή σε εράνους, σε εθελοντική αιμοδοσία ή στον καθαρισμό της παραλίας από τα σκουπίδια.

2η) Μία οικογενειακή *δραστηριότητα* επαναλαμβάνεται συχνά, όπως π.χ. το να περνάμε κάποια βράδια μας παίζοντας σκάκι ή ένα επιτραπέζιο παιχνίδι με τους γονείς μας στο σπίτι. Μία οικογενειακή *δράση*, όπως π.χ. η δεντροφύτευση μιας πλαγιάς που έχει καεί, δεν γίνεται παρά λίγες φορές τον χρόνο.

Δες τρεις ακόμα δραστηριότητες, εδώ:

Οικογενειακές δραστηριότητες

Για τον ελεύθερο χρόνο μας

Για τις οικογενειακές δράσεις

2ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Η συμμετοχή μου στις δραστηριότητες της οικογένειάς μου

Λέξεις-κλειδιά: οικογενειακή ζωή

Οι οικογενειακές δραστηριότητες που δεν γίνονται στον χώρο του σπιτιού

1η δραστηριότητα

Ο παρακάτω πίνακας δείχνει δραστηριότητες της οικογένειας μέσα και έξω από το σπίτι, καθώς και τον τρόπο με τον οποίο γίνονται. Βάλε τικ (✓) στις προτάσεις που έχουν δραστηριότητες στις οποίες συμμετέχεις σχετικά συχνά.

Κοινωνικές έξοδοι (π.χ. επισκέψεις σε μουσεία, παρακολούθηση συναυλιών, θεατρικών παραστάσεων ή ταινιών στον κινηματογράφο, συμμετοχή στις εκδηλώσεις ενός πανηγυριού)	
βόλτες (π.χ. στο βουνό, στην παραλία, για ψάρεμα, περπάτημα/τρέξιμο)	
παιχνίδι σε εξωτερικούς χώρους (π.χ. στο πάρκο ή στη γειτονιά για ποδήλατο/πατίνι, αλλά και παιχνίδι στη θάλασσα)	
επισκέψεις σε συγγενικά ή φιλικά σπίτια	
επισκέψεις σε φίλους για να παίξω	
βόλτα για ψώνια ή για εξωτερικές δουλειές	
απασχόληση με την κηπουρική και τις κατασκευές στον κήπο/στην αυλή (π.χ. φυτεύουμε σπόρους, βάφουμε γλάστρες ή τοίχους, κουρεύουμε το γκαζόν, κάνουμε εργασίες με εργαλεία).	

Ποια δραστηριότητα από αυτές σου αρέσει περισσότερο και γιατί;

Η συμμετοχή μας σε κάποιες κοινωνικές υποχρεώσεις της οικογένειάς μας

Μερικές οικογενειακές δραστηριότητες αφορούν **κοινωνικές εκδηλώσεις** (π.χ. γάμους, βαφτίσεις, ονομαστικές εορτές συγγενών ή καλών και στενών φίλων, πανηγύρια) ή ορισμένες **κοινωνικές υποχρεώσεις**. Γίνονται δηλαδή επειδή τα ενήλικα μέλη της οικογένειας έχουν κάποιες υποχρεώσεις προς ενήλικα πρόσωπα εκτός της οικογένειας ή προς άλλες οικογένειες. Τέτοια υποχρέωση μπορεί να είναι μία επίσκεψη στο σπίτι μιας άλλης οικογένειας ή ενός σημαντικού για την οικογένειά μας προσώπου. Πολλές φορές όμως, είναι αναγκαίο να συμμετέχουν και τα ανήλικα παιδιά της οικογένειας σε αυτές τις δραστηριότητες ή τις επισκέψεις, δηλαδή όλη η οικογένεια. Άλλωστε, γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο αυτές οι «υποχρεώσεις» λέγονται «οικογενειακές» και όχι «προσωπικές».

2η δραστηριότητα

Βρες τις δραστηριότητες του πιο πάνω πίνακα που αντιστοιχούν σε τέτοιου είδους (κοινωνικές) «υποχρεώσεις» της οικογένειας.

A.4. Πώς οργανώνω τη σχολική μελέτη στο σπίτι

Στόχος της ενότητας:

να σας κάνει ικανούς/-ές να οργανώνετε καλύτερα τον χώρο και τον χρόνο σας σε σχέση με ό,τι κάνετε

1ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Οργανώνω τον χρόνο και τον χώρο μου

Λέξεις-κλειδιά: οργάνωση του χώρου, χρονοπρογραμματισμός, αυτορρύθμιση, γωνιά μελέτης

Οι «υποχρεώσεις» που έχουν τα παιδιά στο σπίτι, σε σχέση με τα μαθήματά τους

Είναι αλήθεια πώς, από τη στιγμή που επιστρέψετε στο σπίτι μετά από το σχολείο μέχρι το πρωί της επόμενης μέρας, έχετε να καλύψετε πολλές «υποχρεώσεις». Οι περισσότερες αφορούν μαθήματα που έχετε να διαβάσετε. Σε κάποιες περιπτώσεις, μπορεί να σας βοηθά στα μαθήματα και ένας από τους γονείς σας, η γιαγιά ή ο παππούς. Σε αρκετές άλλες όμως, αυτό δεν μπορεί να γίνει, για διάφορους λόγους. Έτσι, προσπαθούν οι γονείς σας να σας εξασφαλίσουν τις συνθήκες που θα σας επιτρέψουν να συγκεντρωθείτε στη μελέτη των μαθημάτων σας. Π.χ. λένε στα μικρότερα αδέρφια σας να κάνουν ησυχία, για να μπορέσετε να συγκεντρωθείτε, ή φροντίζουν να έχετε ένα γραφείο στο δωμάτιό σας για να διαβάσετε πιο άνετα. Και αυτή όμως η βοήθειά τους είναι πολύ σημαντική. Αρκεί να την αξιοποιήσετε με τον καλύτερο δυνατό τρόπο.

Πώς οργανώνω το πρόγραμμα των καθημερινών μου υποχρεώσεων και δραστηριοτήτων

1η δραστηριότητα

Ο/Η δάσκαλος/-α έχει ζητήσει από τα παιδιά να γράψουν ένα κείμενο για το πώς οργανώνουν τον χρόνο τους και τις δραστηριότητές τους μετά την επιστροφή τους στο σπίτι από το σχολείο. Ο Αναστάσης, που είναι μαθητής της Ε΄ τάξης, έγραψε το παρακάτω κείμενο:

Γυρίζω στο σπίτι περίπου στις 13:45 και, αφού φάω, θα ξεκουραστώ μέχρι τις 16:00 παίζοντας με το τάμπλετ μου. Στις 16:00 τρεις φορές την εβδομάδα (Δευτέρα-Τετάρτη-Παρασκευή) πηγαίνω στα Αγγλικά και γυρίζω στις 17:30. Μόλις φάω το απογευματινό μου, θα αφιερώσω μια ώρα περίπου στο να ετοιμάσω τα μαθήματα της επόμενης ημέρας. Ύστερα θα παίξω παιχνίδια στην παιχνοδοκονσόλα με τον αδερφό μου. Θα κοιμηθώ, όπως κάνω σχεδόν κάθε μέρα, περίπου στις εντεκάμιση το βράδυ.

Από το παραπάνω κείμενο γράψε:

α. Ποια από τα σημεία στο πρόγραμμα του Αναστάση θεωρείς σωστά, ποια θα άλλαζες και γιατί;

ΣΩΣΤΑ	ΘΑ ΑΛΛΑΖΑ

2η δραστηριότητα

- α)** Σκέψου και γράψε σε ένα χαρτί το δικό σου πρόγραμμα μετά την επιστροφή σου από το σχολείο.
- β)** Όταν τελειώσεις, μοιράσου το με τον/τη διπλανό-/ή σου και συζητήστε για τις ομοιότητες και τις διαφορές που έχετε.
- γ)** Ποια είναι η σειρά με την οποία θα πρέπει να γίνονται οι δραστηριότητες που έχεις να κάνεις κάθε μέρα (πρώτη, δεύτερη κ.λπ.);

Στη σημερινή εποχή όλοι οι άνθρωποι, άρα και τα παιδιά, έχουν πολλά που πρέπει να κάνουν κάθε μέρα. Μάλιστα, αρκετά από αυτά είναι υποχρεώσεις και όχι δραστηριότητες ψυχαγωγίας. Σε αυτές τις υποχρεώσεις ανήκει και η μελέτη των σχολικών μαθημάτων. Όταν, όμως, έχουμε να κάνουμε πολλά πράγματα σε σχετικά λίγο χρόνο, το πιθανότερο είναι να μην τα προλάβουμε όλα. Πολλές φορές, πάντως, δεν προλαβαίνουμε να κάνουμε ούτε καν τα περισσότερα από αυτά. Έτσι, η λύση είναι πάντα, μόνο μία: η καλή οργάνωση του χρόνου μας.

Πώς μελετούσαν οι μαθητές πριν από αιώνες

Οι 4 κινήσεις για να οργανώνουμε αποτελεσματικά τον χρόνο μας

(Πρέπει να γίνονται με τη σειρά με την οποία παρουσιάζονται.)

1η) Αποκτούμε εικόνα του πόσα πράγματα πρέπει να κάνουμε μέχρι το τέλος της μέρας – μέχρι την ώρα, δηλαδή, που θα πάμε για τον βραδινό μας ύπνο.

2η) Βάζουμε σε μια σειρά αποφασίζοντας ποιο θα κάνουμε πρώτο, ποιο δεύτερο, ποιο τρίτο και ποιο τελευταίο. ΣΥΜΒΟΥΛΗ: Καλύτερα είναι ό,τι θεωρούμε πως θα μας δυσκολέψει περισσότερο να το κάνουμε όσο είμαστε ξεκούραστοι/-ες. Άρα, να μην το αφήνουμε τελευταίο.

3η) Κάνουμε *χρονοπρογραμματισμό*, δηλαδή υπολογίζουμε πόσο (περίπου) χρόνο θα χρειαστούμε για καθένα από όσα πρέπει να κάνουμε.

4η) Αφού αθροίσουμε τους χρόνους που απαιτούνται για όλα όσα θέλουμε να κάνουμε, υπολογίζουμε πόσο χρόνο έχουμε στη διάθεσή μας για να τα κάνουμε, μέχρι το τέλος της ημέρας. Αν αυτός ο χρόνος μάς φτάνει, μπορούμε να τα καταφέρουμε. Αν όχι, σκεφτόμαστε μήπως κάτι από αυτά μπορεί να γίνει την επόμενη ή μια άλλη μέρα. Αν όλα πρέπει να γίνουν την ίδια μέρα, θα έχουμε σίγουρα κάποιο πρόβλημα. Εκτός αν ορισμένες από τις υποχρεώσεις μας δεν τις καλύψουμε πλήρως, αλλά τις καλύψουμε μόνο πρόχειρα... Η πρόχειρη κάλυψη των υποχρεώσεών μας, θα μας δημιουργήσει προβλήματα, αργά ή γρήγορα, άρα μπορούμε να την κάνουμε μόνο λίγες φορές και δεν πρέπει να την κάνουμε συνήθειά μας.

Τρόποι για να διαβάζουμε αποδοτικά τα μαθήματά μας

Συμβουλές για να είμαστε αποδοτικοί στη μελέτη μας

- 1η)** Δεν διακόπτουμε τη μελέτη μας για οτιδήποτε (επικοινωνία με το κινητό, διάλειμμα ή το κολατσιό), παρά μόνο μόλις ολοκληρώσουμε τη μελέτη ενός μαθήματος.

2η) Δεν βάζουμε μουσική ή τηλεόραση στον χώρο όπου διαβάζουμε, παρά μόνο αν είμαστε απόλυτα βέβαιοι/-ες ότι δεν υπάρχει καμία περίπτωση να μας αποσπάσει την προσοχή ο ήχος ή οι εικόνες της.

3η) Οργανώνουμε όσο μπορούμε και με τέτοιο τρόπο τον χώρο όπου μελετάμε, ώστε να μας επιτρέπει να είμαστε συγκεντρωμένοι στη μελέτη των μαθημάτων μας για όσο χρόνο απαιτείται. Για παράδειγμα, δεν έχουμε πάνω στο γραφείο διάφορα αντικείμενα που τραβούν την προσοχή μας. Και όταν μπορούμε να διαλέξουμε μεταξύ δύο χώρων του σπιτιού, στους οποίους μπορούμε να μελετάμε, δεν επιλέγουμε αυτόν που βρίσκεται πολύ κοντά σε ένα δωμάτιο με έντονους ήχους ή πολλές ομιλίες.

4η) Είναι πολύ σημαντικό και πολύ χρήσιμο να διαμορφώσουμε έναν προσωπικό μας χώρο, στον οποίον θα μπορούμε να μελετάμε. Αυτός ο χώρος λέγεται και **γωνιά μελέτης**. Αν, μάλιστα, νιώθουμε άνετα σε αυτόν, είναι καλό να μελετάμε κάθε φορά εκεί.

Ακόμα δύο γενικότερες συμβουλές:

1η) Να μάθουμε μόνοι και μόνες μας να ρυθμίζουμε τα θέματα της μελέτης μας, δηλαδή τον χρόνο που θα αφιερώσουμε στα μαθήματά μας και τον τρόπο με τον οποίον θα διαβάζουμε. Δεν είναι καλό κάθε τόσο ένας γονέας μας ή κάποιο άλλο μέλος της οικογένειάς μας να μας κάνει παρατηρήσεις για το πώς μελετάμε. Πρέπει ο αποδοτικός τρόπος μελέτης να μας γίνει μια συνηθισμένη δραστηριότητα. Έτσι θα προλαβαίνουμε να καλύπτουμε όλες τις υποχρεώσεις μας και να πετυχαίνουμε ένα καλό αποτέλεσμα, δηλαδή να μαθαίνουμε παραγματικά όσα διαβάζουμε. Με άλλα λόγια, πρέπει να **αυτορυθμιζόμαστε** ως προς τη μελέτη μας και να την αντιμετωπίζουμε με υπευθυνότητα και ωριμότητα. Μπορούμε, όμως, να κάνουμε και κάποια διαλείμματα όσο διαβάζουμε, αλλά όχι διακόπτοντας τη μελέτη ενός μαθήματος.

2η) Υπάρχουν αρκετοί τρόποι επικοινωνίας με τους/τις συμμαθητές/-τριές μας: από κοντά (δηλαδή με φυσική παρουσία, όπως λέμε), τηλεφωνικά, μέσω διαδικτύου κ.ά. Ο καλύτερος όμως είναι αυτός που αναπτύσσεται όταν βρισκόμαστε στον ίδιο χώρο ζωντανά, δηλαδή αυτός της «φυσικής» παρουσίας. Όταν αρχίσουμε το διάβασμα, επίσης, καλό είναι να μην σκεφτόμαστε τι θέλουμε να πούμε στους συμμαθητές μας ή τις συμμαθήτριές μας, γιατί έτσι δεν θα μπορέσουμε να συγκεντρωθούμε στη μελέτη και δεν θα αποδώσει ο χρόνος που θα αφιερώσουμε στα σχολικά μαθήματα. Μπορούμε, όμως, να το κάνουμε μεταξύ της μελέτης δυο μαθημάτων.

3η δραστηριότητα

Βλέποντας την κάθε εικόνα από τις πιο πάνω, σε τι φαντάζεσαι ότι οφείλεται η επιλογή του μαθητή που κοιμάται και ποιες σκέψεις σου έρχονται στον νου για τη μαθήτρια που ασχολείται με το κινητό της;

4η δραστηριότητα

Να επιλέξεις τη σωστή από τις 4 προτεινόμενες απαντήσεις.

Μπορούμε να κάνουμε διαλείμματα όταν μελετάμε τα μαθήματα του σχολείου

- Όποια στιγμή θέλουμε
- Κάθε μία ώρα
- Όποτε νιώθουμε κούραση
- Όποτε κουραζόμαστε, αλλά κυρίως μετά από την ολοκλήρωση της μελέτης ενός μαθήματος

Κάνε μία ακόμα δραστηριότητα εδώ:
Οργανώνοντας τον χρόνο και τον χώρο μας

2ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Μελετώ όσο πιο αποδοτικά μπορώ, αλλά χωρίς να πιέζομαι

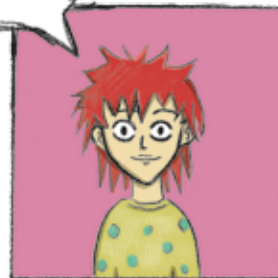
Λέξεις-κλειδιά: διάβασμα-μελέτη

Ποιος τρόπος μελέτης με βοηθά να καταλαβαίνω και να μαθαίνω ό,τι διαβάζω;

Είμαι ο Κωνσταντίνος και πηγαίνω στην Ε' τάξη. Η κυρία μας μάς είπε ότι την επόμενη εβδομάδα θα γράψουμε επαναληπτικό τεστ Ιστορίας στη δεύτερη ενότητα. Εγώ το μάθημα αυτό το μαθαίνω με τα μάτια! Τα χρησιμοποιώ όπως τη φωτογραφική μηχανή: απομνημονεύω το κείμενο, πριν καν προσπαθήσω να καταλάβω το νόημά του.

Είμαι η Αγγελική και πηγαίνω στην ίδια τάξη με τον Κωνσταντίνο. Εγώ δυσκολεύομαι πολύ να μάθω έστω και μια μικρή παράγραφο με τον τρόπο αυτό. Τα καταφέρνω όμως πολύ καλά όταν χρησιμοποιώ σχεδιάγραμμα για να μάθω την Ιστορία.

1η δραστηριότητα

Ο Κωνσταντίνος και η Αγγελική έχουν διαφορετικό τρόπο να μαθαίνουν την Ιστορία. Γράψε παρακάτω τον δικό σου τρόπο να μαθαίνεις την Ιστορία.

Μοιάζει ο δικός σου τρόπος με της Αγγελικής ή του Κωνσταντίνου;

Παρουσίασε στην τάξη με συντομία τον δικό σου τρόπο μελέτης της Ιστορίας.

Οι τρόποι διαβάσματος που βοηθούν όλους τους ανθρώπους να μαθαίνουν

2η δραστηριότητα

Χωριζόμαστε σε μικρές ομάδες μέσα στην τάξη. Επιλέγουμε ένα μάθημα της Ιστορίας το οποίο δεν έχουμε διδαχτεί. Κάθε ομάδα αναλαμβάνει να το επεξεργαστεί με έναν από τους ακόλουθους 4 τρόπους μέσα από τους οποίους μπορεί να οργανώσει τη μελέτη του κάθε παιδί. Φροντίστε όμως να μην μείνει κανένας από αυτούς τους τρόπους χωρίς να τον επιλέξει κάποια ομάδα.

- γράφουμε πλαγιότιτλους δίπλα σε κάθε παράγραφο,
- σημειώνουμε τα κύρια σημεία του μαθήματος,
- γράφουμε μια περίληψη όλου του κεφαλαίου,
- σχεδιάζουμε έναν εννοιολογικό χάρτη.

Συμβουλές για διάβασμα
που οδηγεί εύκολα στη μάθηση

Κάποια παιδιά προτιμούν να ακούν μια ιστορία για να την κατανοήσουν, ενώ άλλα τη διαβάζουν και παράλληλα θέλουν να βλέπουν τις εικόνες. Άλλωστε, δεν μαθαίνουν όλοι οι άνθρωποι με τον ίδιο τρόπο.

3η δραστηριότητα

Κύκλωσε το Σ σε κάθε πρόταση που θεωρείς σωστή και το Λ σε κάθε λανθασμένη.

- 1) Δεν μαθαίνουν όλα τα παιδιά το ίδιο μάθημα (π.χ. την Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή) με τον ίδιο τρόπο..... Σ Λ
- 2) Όλα τα παιδιά μαθαίνουν καλύτερα το μάθημα της Γλώσσας όταν κάποιος τους το αφηγείται σαν να ήταν παραμύθι..... Σ Λ

Το σχολείο (μου) και εγώ

Η σχολική ζωή

B.1. Η δομή του σχολείου

Κεφάλαιο 1: Η δομή και η λειτουργία του σχολείου

Κεφάλαιο 2: Οι υποχρεώσεις, τα καθήκοντα και τα δικαιώματα που έχω ως μέλος της σχολικής κοινότητας

B.2. Οι ρόλοι των μελών της τάξης και ο δικός μου ρόλος στο σχολείο

Κεφάλαιο 1: Ο ρόλος που έχει κάθε παιδί ως μέλος της σχολικής κοινότητας

Κεφάλαιο 2: Η λήψη αποφάσεων στη σχολική τάξη

B.3. Σχολικές σχέσεις

Κεφάλαιο 1: Οι σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ των μελών της σχολικής κοινότητας

Κεφάλαιο 2: Οι συνεργασίες και σχέσεις εμπιστοσύνης στη σχολική κοινότητα

Κεφάλαιο 3: Η αντιμετώπιση της βίας, της επιθετικότητας και του εκφοβισμού στο σχολείο

B.4. Σχολικές δραστηριότητες

Κεφάλαιο 1: Οι σχολικές δραστηριότητες και η συμμετοχή μου σε αυτές

Κεφάλαιο 2: Οι συλλογικές δράσεις κοινωνικού χαρακτήρα και η συμμετοχή μου σε αυτές

Κεφάλαιο 3: Οι συλλογικές δράσεις για το περιβάλλον και η συμμετοχή μου σε αυτές

B.1. Η δομή του σχολείου

Στόχος της ενότητας:

να σας βοηθήσει να αντιληφθείτε καλύτερα α) τη δομή και την οργάνωση του σχολείου σας και β) τις υποχρεώσεις, τα καθήκοντα και τα δικαιώματα που έχετε ως μαθητές/-τριες

1ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Η δομή και η λειτουργία του σχολείου

Λέξεις-κλειδιά: σχολική κοινότητα, θέσεις, ρόλοι, αρμοδιότητες

Οι ρόλοι και οι «θέσεις» όλων των μελών της σχολικής κοινότητας

Το σχολείο αποτελείται όχι μόνο από το κτήριο και τα υλικά αντικείμενά του, αλλά κυρίως από τους ανθρώπους που εργάζονται σε αυτό. Δηλαδή, το σχολείο το αποτελεί κυρίως η **σχολική του κοινότητα**.

Κάθε κοινότητα είναι ένα σύνολο ανθρώπων που συνεργάζονται για έναν κοινό για αυτούς στόχο.

Η **σχολική κοινότητα** είναι μια μεγάλη ομάδα ανθρώπων που αποτελείται από:

- τους μαθητές και τις μαθήτριες,
- τους/τις εκπαιδευτικούς της τάξης κάθε ειδικότητας,
- τους/τις εκπαιδευτικούς ειδικής αγωγής για παιδιά που έχουν κάποιες μαθησιακές δυσκολίες,
- το βοηθητικό προσωπικό (καθαρίστριες/-ές, φύλακας, προσωπικό κυλικείου)
- τον/τη διευθυντή/-τρια.

Κάθε μέλος της σχολικής κοινότητας έχει καθήκοντα και αρμοδιότητες που καθορίζονται από τον νόμο. Υπάρχει και μία ομάδα ανθρώπων που λέγεται Σύλλογος Γονέων και Κηδεμόνων. Υποστηρίζει εθελοντικά τη λειτουργία και κάποιες δράσεις ή δραστηριότητες του σχολείου και αποτελεί μέλος της σχολικής κοινότητας. Παράγοντες της σχολικής κοινότητας, όμως, θεωρούνται και όλοι οι γονείς και κηδεμόνες των μαθητών/-τριών του σχολείου.

Κάνε μία άσκηση για να ελέγξεις τις γνώσεις σου, εδώ:

Ο επικεφαλής του σχολείου

Οι υποχρεώσεις κάθε ενήλικου μέλους της σχολικής κοινότητας

1η δραστηριότητα

Συνεργαζόμενοι/-ες με τον/τη διπλανό/-ή σας, να καταγράψετε 6 ερωτήσεις για να τις κάνετε σε μία συνέντευξη που θα πάρετε από τον/τη διευθυντή-ντρια του σχολείου. Δίνονται οι τρεις πρώτες από αυτές:

- 1η) Ποια προσόντα απαιτούνται για τη θέση του/της διευθυντή/-ντριας ενός σχολείου;
- 2η) Ποια είναι τα καθήκοντα και οι ευθύνες του/της;
- 3η) Σε τι διαφέρει ο/η διευθυντής/-ντρια από έναν απλό εκπαιδευτικό;

Μπορείτε να συμβουλευτείτε το ενδεικτικό ppt σχετικά με τη μεθοδολογία (δηλαδή με τα σωστά βήματα) λήψης συνέντευξης.

Καθένας/Καθεμιά σας πρέπει να βρει τις άλλες 3 ερωτήσεις της συνέντευξης.

*Προετοιμάζομαι
για να πάρω μία συνέντευξη*

Για να ελέγξεις τις γνώσεις
κάνε μία ακόμα άσκηση, εδώ:

Μέλη της σχολικής κοινότητας

Κάθε θέση εργασίας έχει κάποια καθήκοντα από τα οποία προκύπτουν ορισμένες ευθύνες. Έτσι, κάθε εργασιακή θέση συνδυάζει και δίνει, σε όποιον/-α την κατέχει, ένα σύνολο από εργασιακές υποχρεώσεις, αλλά και ορισμένα δικαιώματα.

2η δραστηριότητα

Σκέψου και σημείωσε μία υποχρέωση και ένα δικαίωμα που έχει ο/η διευθυντής/-ντρια του σχολείου σου.

Πες στην τάξη τι σημείωσες.

Για το προσωπικό του σχολείου

Δες εδώ μερικές ακόμα ερωτήσεις που περιμένουν να τις απαντήσεις:

3η δραστηριότητα

α) Σε συνεργασία με τον/τη διπλανό/-ή σου, σημειώστε με δικά σας λόγια τα βασικότερα καθήκοντα που έχει κάθε διευθυντής/-ντρια ενός δημοτικού, με βάση την εργασιακή θέση του/της και την ευθύνη που αντιστοιχεί σε αυτή τη θέση.

Πείτε στην τάξη την απάντησή σας.

β) Αν ήσουν εσύ διευθυντής/-ντρια ενός δημοτικού
 (i) τι θα ήθελες να κάνεις στο σχολείο ευθύνης σου και
 (ii) τι θα πρόσεχες να μην συμβεί σε σχέση με τη λειτουργία του;

γ) Αν ήσουν εκπαιδευτικός, θα ήθελες να γίνεις διευθυντής/-ντρια; Αιτιολόγησε την απάντησή σου.

Η σύνθεση της σχολικής κοινότητας

Δες μία τελευταία άσκηση εδώ:

2ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Οι υποχρεώσεις, τα καθήκοντα και τα δικαιώματα που έχω ως μέλος της σχολικής κοινότητας

Λέξεις-κλειδιά: δικαιώματα-υποχρεώσεις, καθήκοντα

1η δραστηριότητα

α) Ποιοι θεωρείς πως είναι οι δύο βασικότεροι στόχοι της λειτουργίας του σχολείου; Να αναφέρεις την απάντησή σου στην τάξη.

β) Κατά τη γνώμη σου, εάν επιτρεπόταν να κάνουμε ό,τι θέλουμε στον σχολικό χώρο, θα μπορούσε το σχολείο να λειτουργήσει αποτελεσματικά ως προς τους δύο βασικότερους στόχους του; Να αιτιολογήσεις την απάντησή σου.

Αναφερθήκαμε πριν στη **σχολική κοινότητα**, η οποία **είναι το σύνολο των ανθρώπων που αποτελούν το σχολείο, αλλά και οι γονείς και κηδεμόνες των μαθητών/-τριών του**. Αλλά, κάθε κοινότητα, για να λειτουργεί καλά, χρειάζεται κάποιους **κανόνες** τους οποίους πρέπει να τηρούν όλα τα μέλη της. Αυτοί οι κανόνες βασίζονται σε ένα σύνολο από **δικαιώματα** και **υποχρεώσεις** που έχουν όλοι όσοι την αποτελούν.

2η δραστηριότητα

Η δραστηριότητα συνεχίζεται στην επόμενη σελίδα

Να αναπτύξεις τη γνώμη σου για το τι επιτρέπεται και τι δεν επιτρέπεται να κάνεις στο σχολείο. Να αναφέρεις την απάντησή σου στην τάξη.

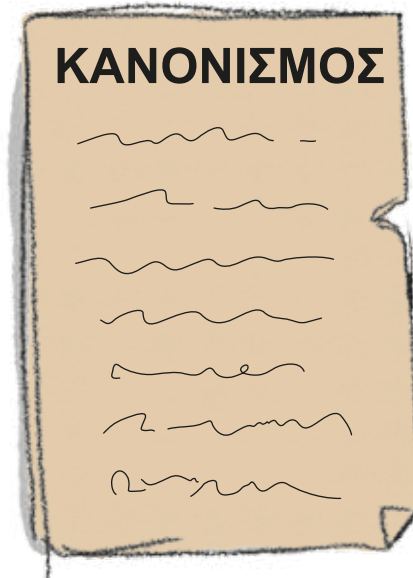
Στο τέλος, με τη βοήθεια του/της δασκάλου/-ας να σημειώσει όλη η τάξη, σε ένα μεγάλο χαρτόνι, πέντε έξι πράγματα που επιτρέπεται να κάνουν οι μαθητές /-τριες και πέντε έξι πράγματα που δεν επιτρέπεται να κάνουν στον χώρο του σχολείου.

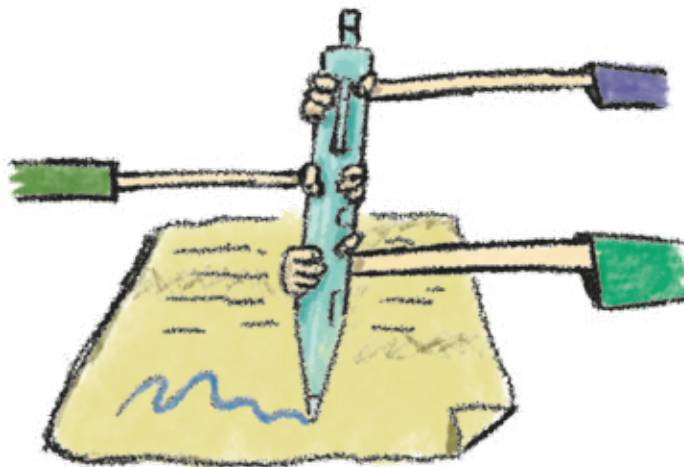
2η δραστηριότητα

συνέχεια δραστηριότητας από την προηγούμενη σελίδα

Το σχολείο σου έχει **Κανονισμό Λειτουργίας**; Γνωρίζεις τι γράφει αυτός; Το περιεχόμενό του αφορά και τους/τις μαθητές/-τριες; Τι αναφέρει για αυτούς/-ές; Έχετε μήπως «υπογράψει» όλα τα παιδιά με τον/τη δάσκαλο/-α σας κάποιο «Συμβόλαιο*» ή «Συμφωνητικό»; (Συμφωνητικό λέμε το Συμβόλαιο.) Τι αναφέρει αυτό;

Πάντα, όμως, για να λειτουργεί καλά κάθε κοινότητα ή κοινωνία και να είναι ευτυχισμένα τα μέλη της, πρέπει να έχουν και δικαιώματα και όχι μόνο υποχρεώσεις ή καθήκοντα.

3η δραστηριότητα

Σημείωσε εδώ τις υποχρεώσεις που θεωρείς και γνωρίζεις ότι έχεις απέναντι στους/στις μαθητές/-τριες του σχολείου (α), απέναντι στους/στις εκπαιδευτικούς σου (β) και απέναντι στον/στη διευθυντή/-ντρια (γ).

(α) _____

(β) _____

(γ) _____

Σημείωσε τα δικαιώματα που έχεις απέναντι στους/στις μαθητές/-τριες του σχολείου (α), απέναντι στους εκπαιδευτικούς σου (β) και απέναντι στον/στη διευθυντή/-ντρια (γ). Αν κάποια από αυτά βασίζονται στον Κανονισμό του Σχολείου ή στο Συμβόλαιο που πιθανόν έχετε «υπογράψει» με τον/τη δάσκαλο/-α σας, σημείωσέ το και αυτό.

(α) _____

(β) _____

(γ) _____

Έχω ή δεν έχω το δικαίωμα;

B.2. Οι ρόλοι των μελών της τάξης και ο δικός μου ρόλος στο σχολείο

Στόχος της ενότητας:

να σας βοηθήσει α) να συνειδητοποιήσετε τον ρόλο σας στην τάξη και να τον ασκείτε αποτελεσματικά και β) να παίρνετε αποφάσεις ακολουθώντας τη σωστή διαδικασία

1ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Ο ρόλος που έχει κάθε παιδί ως μέλος της σχολικής κοινότητας

Λέξεις-κλειδιά: συμμετοχή, ισοτιμία, δικαιώματα-υποχρεώσεις

Ο ρόλος κάθε μέλους της σχολικής κοινότητας, όπως καθορίζεται από τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του απέναντι στα μέλη της

Όλα τα παιδιά έχουν τα ίδια ακριβώς δικαιώματα και τις ίδιες υποχρεώσεις στον χώρο του σχολείου. Δηλαδή έχουν τις ίδιες ακριβώς υποχρεώσεις και τα ίδια δικαιώματα απέναντι στα άλλα παιδιά της σχολικής κοινότητας, στους/στις εκπαιδευτικούς τους, στον/στη διευθυντή/-τρια και στο υπόλοιπο προσωπικό του σχολείου. Έτσι, λέμε ότι και οι **ρόλοι**, που έχουν ως μαθητές/-τριες, είναι **ισότιμοι**. Με άλλα λόγια, *έχουν την ίδια αξία*. Οπότε, πρέπει τα παιδιά να θεωρούν πως έχουν τα ίδια δικαιώματα και τις ίδιες ακριβώς υποχρεώσεις μεταξύ τους, αλλά και να γνωρίζουν πως μέσα στο σχολείο η γνώμη, οι επιθυμίες και οι ανάγκες κάθε παιδιού, είναι το ίδιο σημαντικές και αξιοπρόσεκτες με τις αντίστοιχες οποιουδήποτε άλλου παιδιού που φοιτά στο ίδιο σχολείο.

Γι' αυτό ακριβώς, κάθε φορά που ψηφίζουν ως μαθητές/-τριες, για να πάρουν μια απόφαση, η ψήφος όλων, δηλαδή η ψήφος του/της κάθε μαθητή/-τριας μετρά το ίδιο. Και η ψήφος αντιστοιχεί στην επιθυμία ή/και τη γνώμη κάθε παιδιού για το θέμα για το οποίο γίνεται η ψηφοφορία*.

1η δραστηριότητα

Τι διακρίνεις στην πιο πάνω εικόνα; Φαίνεται τα παιδιά που ακούνε τον συμμαθητή τους να θεωρούν πως είναι ισότιμα με αυτόν; Αιτιολόγησε την απάντησή σου.

2η δραστηριότητα

Όταν διαπιστώνεις ότι στον χώρο του σχολείου κάποιος/-α συμμαθητής/-ριά σας μιλά ή φέρεται σαν να είναι ισχυρότερος/-η από σένα ή τους/τις συμμαθητές/-τριές του/της, δηλαδή σαν να έχει σπουδαιότερο-ισχυρότερο ρόλο, πώς πρέπει να αντιδράσεις;

α) Να μην κάνω και να μην πω τίποτα.

β) Να εξηγήσω στον ίδιο/στην ίδια ότι όλα τα παιδιά στο σχολείο είμαστε *ισότιμα* και έχουμε *ισότιμο* ρόλο.

γ) Να εξηγήσω στον ίδιο/στην ίδια, αλλά και σε όσους δέχονται να τους φέρεται και να τους μιλά σαν να είναι ισχυρότερός/-ή τους, πως όλα τα παιδιά στο σχολείο είμαστε *ισότιμα* και έχουμε *ισότιμο* ρόλο.

δ) Να ενημερώσω τον/τη διευθυντή/-ντρια ή τον/τη δάσκαλο/-α εκφράζοντας τη διαμαρτυρία μου γι' αυτή την κατάσταση.

Να επιλέξεις μία από τις τέσσερις αντιδράσεις και να εξηγήσεις στην τάξη γιατί τη θεωρείς πιο καλή-σωστή. Ας έχεις όμως κατά νου ότι τις περισσότερες φορές η καλύτερη αντίδραση είναι αυτή που μπορεί να φέρει κάποιο αποτέλεσμα και όχι αυτή που δεν μπορεί να αλλάξει μια προβληματική κατάσταση.

3η δραστηριότητα

Σε συνεργασία με τον/τη διπλανό/-ή σου, υπογραμμίστε όποια από τις 3 προτεινόμενες απαντήσεις θεωρείτε σωστή.

Όταν διαφωνώ με τη γνώμη όλης ή σχεδόν όλης της τάξης μου, το πιο καλό που έχω να κάνω είναι:

- Να μην εκφράσω τη γνώμη μου.
- Να εκφράσω τη γνώμη μου μέσα στην τάξη, εξηγώντας γιατί διαφωνώ με τη γνώμη των άλλων.
- Να πω τη γνώμη μου μόνο στον/στην καλύτερο/-η φίλο/-η μου.

Ο ρόλος των παιδιών στο σχολείο

Δες εδώ μία ακόμα δραστηριότητα:

Είναι σημαντικό (αν όχι και απαραίτητο) για σένα, αλλά και για την ίδια τη σχολική κοινότητα, το να συμμετέχεις στις δράσεις που γίνονται μέσα στην τάξη σου ή στο σχολείο σου, αλλά και στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων που αφορούν τη μαθητική κοινότητα του σχολείου σου και το τμήμα σου.

2ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Η λήψη αποφάσεων στη σχολική τάξη

Λέξεις-κλειδιά: τρόποι λήψης αποφάσεων

Τα είδη των αποφάσεων

Καθημερινά όλου/-ες πρέπει να παίρνουμε αποφάσεις για διάφορα περισσότερο ή λιγότερο σημαντικά θέματα που μας απασχολούν.

Άλλες αποφάσεις τις παίρνουμε μόνοι/-ες μας. Αυτές τις λέμε *ατομικές*. Άλλες τις παίρνουμε δύο ή περισσότερα άτομα μαζί, συνεργαζόμενα μεταξύ μας. Αυτές τις λέμε *συλλογικές* ή *ομαδικές*.

Πώς παίρνονται, όμως, οι *ομαδικές* αποφάσεις; Πρώτα ανταλλάσσουν γνώμες και συζητούν για το θέμα που τους απασχολεί τα άτομα που *συναποφασίζουν* (που αποφασίζουν δηλαδή ως μία ομάδα) και μετά παίρνουν από κοινού μία απόφαση, έστω και αν ίσως αυτή δεν εκφράζει όλα τα μέλη της ομάδας, εξίσου. Κάποια άτομα, μάλιστα, από αυτά, μπορεί να διαφωνούν τελείως με αυτή την απόφαση, αλλά σέβονται τη γνώμη των περισσότερων, δηλαδή της *πλειοψηφίας*.

Τα είδη των αποφάσεων

Πώς πρέπει, όμως, να παίρνονται οι αποφάσεις, όταν αφορούν ένα ολόκληρο σύνολο ανθρώπων;

1η δραστηριότητα

Θυμήσου 2 φορές που στην οικογένειά σου πάρθηκε απόφαση ατομικά από ένα μέλος της και σημείωσε το θέμα τους για το οποίο αποφάσισε την κάθε φορά.

Θεωρείς ότι θα έπρεπε σε κάποια από τις δύο ή και στις δύο η απόφαση να είχε ληφθεί από δύο ή και περισσότερα μέλη της οικογένειας; Αιτιολόγησε την απάντησή σου και συζητήστε τη στην τάξη.

2η δραστηριότητα

Θυμήσου 2 φορές που πάρθηκε στην οικογένειά σου απόφαση από δύο ή περισσότερα μέλη της, π.χ. από τον μπαμπά και τη μαμά, τη μαμά και τη γιαγιά, ή από όλα σχεδόν τα μέλη της οικογένειας, και σημειώστε το θέμα τους.

Ο τρόπος λήψης των συλλογικών αποφάσεων

Οι **συλλογικές αποφάσεις** παίρνονται κάθε φορά που χρειάζεται να αποφασίσουν όλα τα μέλη της ομάδας για κάτι που επιθυμούν, που χρειάζονται ή που τους συνέβη. Όμως, ομάδα είναι και η σχολική τάξη. Έτσι, συχνά χρειάζεται να πάρετε –με τη βοήθεια του/της δασκάλου/-ας ή χωρίς– μία απόφαση για ένα ζήτημα και στην τάξη σας.

3η δραστηριότητα

Χωριστείτε σε ομάδες των 4 και θυμηθείτε μία περίπτωση στην οποία χρειάστηκε ως τάξη να πάρετε μια απόφαση για ένα θέμα.

Καταλήξατε τότε σε μία απόφαση; Αν ναι, τι κάνατε για να πάρετε εκείνη την απόφαση;

Όταν σας ζητούν να πάρετε μια απόφαση ως τάξη, η διαδικασία, που πρέπει να τηρείται και να τηρείτε, είναι η ακόλουθη και έχει 3 φάσεις:

1η φάση: Πρώτα ακούγονται (από οποιαδήποτε παιδιά ή από τον/τη δάσκαλο/-α ή από τον διευθυντή/-τρια) οι προτεινόμενες αποφάσεις. Για παράδειγμα, αν έχετε να επιλέξετε το πού θέλετε να πάτε σχολικό περίπατο, πρέπει να βρείτε σε ποια (2 ή έστω 3) μέρη που αρέσουν σε αρκετούς από εσάς, θα μπορούσατε να πάτε.

2η φάση: Μετά *ψηφίζετε*, ώστε να επιλέξετε αυτή που προτιμούν οι περισσότεροι. Κάθε παιδί πρέπει να ψηφίσει μόνο μία από τις δύο προτάσεις, για να διευκολύνει τη διαδικασία της ψηφοφορίας.

3η φάση: Στο τέλος, μετράτε πόσα παιδιά *ψήφισαν* την κάθε πρόταση, δηλαδή πόσες ψήφους πήρε κάθε πρόταση. Εφόσον ακολουθήσατε αυτήν τη διαδικασία, *υποχρεωτικά* και σύμφωνα με την αρχή της δημοκρατίας και της πλειοψηφίας στη σχολική κοινότητα, προτείνετε στον/στη διευθυντή/-τρια του σχολείου ή στον/στη δάσκαλο/-α το μέρος εκείνο που προτιμά για τον σχολικό περίπατο η πλειοψηφία της τάξης. Με αυτόν τον τρόπο, λοιπόν, παίρνετε ως τάξη την απόφαση για τον προορισμό που θέλετε.

Συνεπώς, **ο καλύτερος τρόπος, για να παίρνει κάθε σχολική τάξη μία απόφαση για οποιοδήποτε θέμα, είναι να εφαρμόζει τη διαδικασία της ψηφοφορίας.**

Θυμάσαι πότε ψηφίσατε τελευταία φορά στην τάξη σας για να πάρετε μια απόφαση;

Δες μία ακόμα δραστηριότητα που θα σε βοηθήσει στην ανακεφαλαίωση:

Για τις αποφάσεις, τη λογική και τη δημοκρατία

Β.3. Σχολικές σχέσεις

Στόχος της ενότητας:

να σας βοηθήσει να διαχειρίζεστε τις σχέσεις σας με τα μέλη της σχολικής κοινότητας και τα προβλήματα που προκύπτουν σε αυτές

1ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Οι σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ των μελών της σχολικής κοινότητας

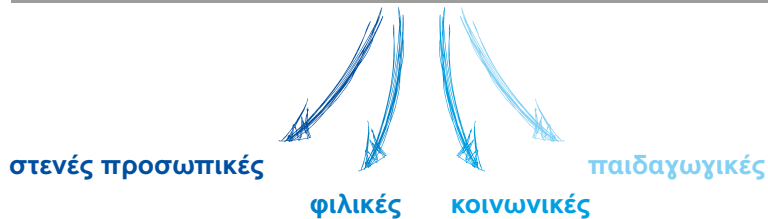

Λέξεις-κλειδιά: συνύπαρξη, διάλογος, επικοινωνία

Για τις σχέσεις μας με τα άλλα μέλη της σχολικής κοινότητας

Κάθε σχολική κοινότητα αποτελείται από πολλά παιδιά και ενήλικους, που είναι άνθρωποι διαφορετικοί μεταξύ τους. Συχνά, μάλιστα, διαφέρουν πολύ μεταξύ τους και σε αρκετά σημεία, π.χ. στις συνήθειές τους ή στο πώς ζουν στην καθημερινότητά τους. Έτσι, είναι λογικό και φυσικό να μην συμφωνούν σε κάποια πράγματα. Παρ' όλ' αυτά, όλα τα μέλη κάθε κοινότητας αναπτύσσουν σχέσεις μεταξύ τους. Κάποιες από αυτές είναι στενότερες και κάποιες είναι λιγότερο στενές, είναι, δηλαδή, όπως λέμε, μόνο *κοινωνικές*. Υπάρχουν, όμως, και οι σχέσεις που αναπτύσσουν τα παιδιά με τους/τις εκπαιδευτικούς και τον/τη διευθυντή/-ντρια του σχολείου, οι οποίες λέγονται *παιδαγωγικές*.

Οι σχέσεις που αναπτύσσονται στη σχολική κοινότητα

1η δραστηριότητα

Σημείωσε με πόσα παιδιά έχεις αναπτύξει στενές προσωπικές σχέσεις στο σχολείο και με πόσα απλώς φιλικές.

Ποιος αριθμός από τους δύο είναι μεγαλύτερος και σε ποιο συμπέρασμα καταλήγεις από αυτή τη διαπίστωση;

Για τις παιδαγωγικές σχέσεις

Οι σχέσεις που αναπτύσσονται στο σχολείο, είναι φυσικό, άλλοτε να είναι πολύ καλές και ανθρώπινες, και άλλοτε να είναι δύσκολες ή μας προβληματίζουν. Επιπλέον, πιθανόν μας στενοχωρούν ή μας κάνουν να έχουμε παρεξηγήσεις με τους άλλους ή μας φέρνουν σε έντονη αντιπαράθεση μαζί τους.

Για την επικοινωνία μας με τους άλλους

Για να μην έχουμε «κακές» σχέσεις με τους/τις συμμαθητές/-τριες και τους/τις φίλους/-ες μας, πρέπει να έχουμε μια «καλή» επικοινωνία μαζί τους. Άλλωστε, όλες οι σχέσεις όλων των ανθρώπων αρχίζουν από την επικοινωνία που αναπτύσσουν μεταξύ τους.

Έτσι, όταν επικοινωνούμε λεκτικά με τους άλλους πρέπει να ακολουθούμε αυτές τις συμβουλές:

- 1ο)** Να εφαρμόζουμε τη λεγόμενη *ενεργητική ακρόαση* και όσο μπορούμε και την *ενσυναίσθηση* – αναφερθήκαμε σε αυτές στο 2ο κεφάλαιο της ενότητας Α.2.
- 2ο)** Να εφαρμόζουμε σε κάθε συνομιλία μας τις συμβουλές για μία καλή συζήτηση, τις οποίες παρουσιάσαμε στο 2ο κεφάλαιο της ενότητας Α.2.
- 3ο)** Να μην βάζουμε στόχο στις απλές καθημερινές συνομιλίες μας να «κερδίσουμε» κάτι από τον συνομιλητή /τη συνομιλήτριά μας, ή να δείξουμε σε εκείνον/-η ή σε όσους/-ες ακούνε τη συνομιλία μας πως είμαστε πιο «έξυπνοι/-ες», πιο «σημαντικοί/-ές» ή πιο «δυνατοί/-ές» από αυτόν/αυτήν.

Και να θυμόμαστε: *Η συνομιλία και η συζήτηση είναι μια επικοινωνία που πρέπει να ευχαριστεί όλους όσοι συμμετέχουν σε αυτή, και όχι μόνο τον έναν.* Άρα, δεν πρέπει μέσα από αυτήν την επικοινωνία ο ένας συνομιλητής να κατηγορεί ή να προσβάλλει τον άλλον.

Για την επίλυση των διαφορών μας με τους άλλους

Για να νιώθουμε όμως καλά μέσα στο σχολείο, δεν αρκεί να περνάμε καλά στις συνομιλίες μας με τους άλλους. Πρέπει, ακόμα, όλα τα μέλη της σχολικής κοινότητας – ανήλικα και ενήλικα – να βρίσκουμε τρόπους να λύνουμε και τις διαφορές μας που προκύπτουν από τις σχέσεις *αλληλεπίδρασης* και από τις συνομιλίες μας με τους άλλους. Μόνο έτσι, άλλωστε, η *συνύπαρξή* μας με τους άλλους στο σχολείο θα είναι *αρμονική*.

Ο καλύτερος τρόπος επίλυσης των διαφορών που έχουμε με τους άλλους, βασίζεται:

- α)** στον λεγόμενο *καλόπιστο διάλογο*, δηλαδή στον διάλογο που γίνεται με καλή διάθεση,
- β)** στην *ενεργητική ακρόαση* (την οποία εξηγήσαμε στο 1ο κεφάλαιο της ενότητας Α.2),
- γ)** στο να συγχωρούμε κάτι που έκανε ο/η άλλος/-η σε βάρος μας – ιδίως αν δεν το έκανε επίτηδες για να μας προσβάλει, να μας στενοχωρήσει ή να μας προξενήσει ζημιά ή κακό.

Τι είναι, όμως, ο καλόπιστος διάλογος;

Είναι ο διάλογος στον οποίο συμμετέχουμε:

- α)** με καλή διάθεση – δηλαδή όχι θυμωμένοι/-ες ή εκνευρισμένοι/-ες ή με πρόθεση να μιλήσουμε αυστηρά και προσβλητικά στον/στη συνομιλητή/-τριά μας,
- β)** με διάθεση να *ακούσουμε* και να *καταλάβουμε* τον/τη συνομιλητή/-τριά μας, και να *συνεννοηθούμε* μαζί του /της, ή, αν υπάρχει ένα πρόβλημα στη μεταξύ μας σχέση, με διάθεση να το λύσουμε και
- γ)** χωρίς να έχουμε από πριν τη γνώμη πως ο/η συνομιλητής/-τριά μας, ό,τι και να μας πει, θα εκφράζει μια πονηρή σκέψη, ή θα λέει ψέματα,, ή θα έχει στόχο να μας εκμεταλλευτεί, χωρίς δηλαδή να έχουμε *αρνητική προκατάληψη* για όσα θα ακούσουμε από αυτόν/-ή.

2η δραστηριότητα

Θυμάσαι τον εαυτό σου να συμμετέχει σε μία έντονη αντιπαράθεση ή και σύγκρουση ή σε έναν καβγά με κάποιο παιδί μέσα στο σχολείο; Ποια στάση πήρες σε εκείνη την κατάσταση ή σε εκείνο το συμβάν και γιατί;

Τώρα που ξανασκεφτείσαι εκείνο το περιστατικό, τι σκέφτεσαι για τη δική σου συμμετοχή και στάση; Ήταν η καλύτερη δυνατή που θα μπορούσες να έχεις στο συγκεκριμένο συμβάν, ή όχι και γιατί;

Βοήθησες στο να ηρεμήσουν τα πράγματα άμεσα;

3η δραστηριότητα

Σε συνεργασία με τον/τη διπλανό/-ή σου κάνε τις ακόλουθες δραστηριότητες.

α) Επιλέξτε μία από τις 5 προτεινόμενες προτάσεις που αρχίζουν με «Να». Στη συνέχεια, να πείτε στην τάξη ποια επιλέξετε και γιατί.

Κάθε παιδί πρέπει να μπορεί να χειρίζεται τους διαλόγους της αντιπαράθεσης που αναπτύσσονται μεταξύ αυτού και κάποιου άλλου μέλους της σχολικής του κοινότητας, με τρόπο που:

- Να λύνει την αντιπαράθεση με κάθε αποτέλεσμα.
- Να λύνει την αντιπαράθεση με τρόπο που να μην «εξοντώνει» ή προσβάλλει το άτομο με το οποίο αντιπαρατίθεται.
- Να βγαίνει «νικητής».
- Να βγαίνει «νικητής» εξηγώντας στο πρόσωπο, με το οποίο αντιπαρατίθεται, τους λόγους για τους οποίους έχει δίκιο.
- Να βγαίνει «νικητής» πείθοντας με επιχειρήματα το πρόσωπο, με το οποίο αντιπαρατίθεται, ότι το σωστό είναι με το μέρος του.

β) Αν διαπιστώνουμε ότι δύο παιδιά συγκρούονται ή αντιπαρατίθενται με κάποια λεκτική ένταση μεταξύ τους, πρέπει:

- Να παρεμβαίνουμε με κάθε τρόπο, που κρίνουμε κατάλληλο εκείνη τη στιγμή, για να λύσουμε τη «διαφορά» τους.
- Να παρεμβαίνουμε, αφού έχουμε πρώτα σχηματίσει γνώμη για το ποιο έχει δίκιο, εξηγώντας σε αυτό που έχει άδικο ότι πρέπει να σταματήσει την αντιπαράθεση, γιατί δεν έχει δίκιο.

2ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Οι συνεργασίες και σχέσεις εμπιστοσύνης στη σχολική κοινότητα

Λέξεις-κλειδιά: αλληλεπίδραση, εμπιστοσύνη

Η συνεργασία και οι σχέσεις που πρέπει να έχουμε με αυτούς που συνεργαζόμαστε

Στο σχολείο χρειάζεται αρκετές φορές να συνεργαστούμε με κάποιο ή κάποια παιδιά. Το ίδιο συμβαίνει και στη ζωή των ενηλίκων. Η συνεργασία είναι κάτι που υπάρχει στην καθημερινότητα όλων των ανθρώπων, πολύ συχνά. Άλλωστε, όταν συνεργαζόμαστε μπορούμε να πετύχουμε περισσότερα, σπουδαιότερα και πιο ποιοτικά αποτελέσματα, σε σχέση με το αν εργαζόμασταν, ή αν ασχολούμασταν με κάτι, μόνοι μας.

Για να μπορέσουμε να συνεργαστούμε με έναν άνθρωπο, όμως, δεν πρέπει να έχουμε «κακή» σχέση μαζί του, ούτε να τον υποτιμάμε ή να του ασκούμε οποιουδήποτε είδους βία. Γιατί, αν έχουμε «κακή σχέση» ή αρνητική αλληλεπίδραση μαζί του, δεν θα μπορέσει αυτός να αποδώσει ό,τι περισσότερο μπορεί συνεργαζόμενος μαζί μας, αφού δεν θα του το επιτρέψει η ψυχική του διάθεση.

Για να συνεργαστούμε, όμως, με κάποιον συνάνθρωπό μας, δεν είναι απαραίτητο να ταιριάζουμε πολύ μαζί του, ή να τον συμπαθούμε ή να τον εκιμάμε ιδιαίτερα, αλλά ούτε και να έχουμε τόσο στενή σχέση. Αρκεί να μην έχουμε «κακή» σχέση μαζί του. Επισημαίνουμε μάλιστα πως έχει αποδειχθεί ότι μπορεί να είναι πολύ αποδοτική η συνεργασία μας, ακόμα και με κάποιον με τον οποίον διαφωνούμε εντελώς σε αρκετά ζητήματα.

1η δραστηριότητα

Κύκλωσε το Σ σε κάθε πρόταση που θεωρείς σωστή και το Λ σε κάθε λανθασμένη.

1) Μπορούμε να συνεργαζόμαστε ακόμα και με όσους διαφωνούμε σε κάποια θέματα	Σ	Λ
2) Ακόμα και κακή σχέση να έχουμε με κάποιον/-α, μπορούμε να συνεργαστούμε αποδοτικά μαζί του.....	Σ	Λ

Για την εμπιστοσύνη μεταξύ των ανθρώπων και το πώς αυτή «κερδίζεται»

Ίσως το πιο σημαντικό αλλά και το πιο δύσκολο σε μια τάξη είναι να μπορούμε να εμπιστευτούμε τους/τις συμμαθητές/-τριές μας. Αντίστοιχα, το σπουδαιότερο και το δυσκολότερο σε κάθε σχολική κοινότητα είναι οι συμμαθητές/-τριές μας να κερδίσουν την εμπιστοσύνη μας, όπως λέμε, δηλαδή να μας κάνουν με τη συμπεριφορά και τον χαρακτήρα τους να τους εμπιστευόμαστε. Η εμπιστοσύνη μεταξύ των ανθρώπων δεν κερδίζεται ούτε εύκολα, ούτε γρήγορα. Χρειάζεται χρόνο και προσπάθεια...

2η δραστηριότητα

α) Πόσους/-ες συμμαθητές/-τριές σου εμπιστεύεσαι γενικά;

β) Πόσους/-ες συμμαθητές/-τριές σου εμπιστεύεσαι για κάποια συγκεκριμένα προσωπικά σου ζητήματα και ποια είναι αυτά τα ζητήματα;

γ) Ποια χαρακτηριστικά πρέπει να έχει ένα συνομήλικό σου παιδί, για να κερδίσει την εμπιστοσύνη σου;

3ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Η αντιμετώπιση της βίας, της επιθετικότητας και του εκφοβισμού στο σχολείο

λέξεις-κλειδιά: επιθετικότητα, βία, εκφοβισμός

Ποια από τις συμπεριφορές που δείχνουν οι δύο εικόνες είναι εκφοβισμού και ποια είναι επιθετικότητας-βίας;

ενδοσχολική
βία

λεκτική (γίνεται με λόγια)

σωματική (γίνεται με χτυπήματα ή σκουντήματα)

Πώς καταλαβαίνεις τη βία και τον εκφοβισμό;

Ο **εκφοβισμός (bullying)** βασίζεται σε απειλητικές συμπεριφορές ή απειλητικά λόγια. Η σχέση του με τη βία, όμως, είναι στενή, αφού **είναι ένα είδος ψυχολογικής βίας που γίνεται με απειλές**. Και οι απειλές εκφράζονται, κυρίως λεκτικά, αλλά κάποιες φορές και με μορφασμούς ή γκριμάτσες, δηλαδή με κάποιες ιδιαίτερες εκφράσεις του προσώπου. Γενικά, πάντως, θεωρείται bullying κάθε επαναλαμβανόμενη επιθετική ή εκφοβιστική συμπεριφορά που:

- α) αποσκοπεί στον εκφοβισμό και
- β) εκδηλώνεται με στόχο την επικράτηση ενός προσώπου που θεωρείται ή είναι "δυνατότερο" σε βάρος ενός άλλου που θεωρείται ή είναι "ασθενέστερο". Το bullying μάλιστα εκδηλώνεται όχι μόνο όταν οι εμπλεκόμενοι σε αυτό βρίσκονται στον ίδιο χώρο, αφού μπορεί να γίνει και μέσω τηλεφώνου ή μέσω του διαδικτύου.

Ποια λόγια και ποιες πράξεις θεωρείς ότι προκαλούν εκφοβισμό;

Ποιες πράξεις θεωρείς πως αντιστοιχούν σε άσκηση βίας σε βάρος σου;

Πώς πρέπει να αντιδρούμε στα φαινόμενα βίας και εκφοβισμού για να τα περιορίσουμε;

1η δραστηριότητα

Ο Στέφανος είναι μαθητής της Ε΄ τάξης. Είναι πολύ φιλικός, πρόσχαρος κι ευγενικός. Τον τελευταίο καιρό, τρεις συμμαθητές του τον ενοχλούν, τον κοροϊδεύουν και του πετούν το κολατσιό κάτω. Εσύ ανήκεις στην ομάδα αυτών που δείχνει η εικόνα ότι βλέπουν τι συμβαίνει. Τι θα μπορούσες να κάνεις για να τον προστατέψεις; Θα μιλούσες στους/στις εκπαιδευτικούς της εφημερίας και ή στον/στην εκπαιδευτικό που διδάσκει, αν ήταν σε ώρα μαθήματος; Θα ενημέρωνες τον/τη διευθυντή/-ντρια σχετικά με το συγκεκριμένο περιστατικό σχολικού εκφοβισμού; Μήπως θα έκανες κάτι άλλο; Πες την απάντησή σου στην τάξη.

Μία μελέτη περίπτωσης

Για τη βία και τον εκφοβισμό

Κάνε δύο ακόμα δραστηριότητες εδώ:

Στο φαινόμενο του εκφοβισμού και της άσκησης βίας, έχουμε τον/τη **θύτη/θύτρια** (που ασκεί τη βία), το **θύμα** (στο οποίο ασκείται βία), τη στοχοποίηση (του **θύματος** από τον **θύτη**) και τη θυματοποίηση (τη διαδικασία με την οποία ο θύτης κάνει έναν άνθρωπο θύμα του). Όμως, σε κάθε περίπτωση εκφοβισμού μας ή χρήσης βίας σε βάρος μας, πρέπει να ενημερώνουμε τους/τις εκπαιδευτικούς της εφημερίας και τον/την εκπαιδευτικό που διδάσκει ή τον/τη διευθυντή/-ντρια του σχολείου, αν βρισκόμαστε στο σχολείο, ή τους γονείς μας, αν βρισκόμαστε εκτός σχολείου.

Δες για τον εκφοβισμό και εδώ:

Ο εκφοβισμός (bullying)

2η δραστηριότητα

Αντιμετωπίζεις εκφοβισμό από κάποιον/-α συμμαθητή/-ριά σας. Πώς αντιδράς; Να επιλέξεις μία από τις ακόλουθες απαντήσεις και να την πεις στην τάξη αιτιολογώντας τη.

Αγνοείς ό,τι σου κάνει.

Φεύγεις.

Μιλάς για το πρόβλημα με κάποιον/-α που εμπιστεύεσαι.

Αντιδράς κι εσύ με τον ίδιο τρόπο.

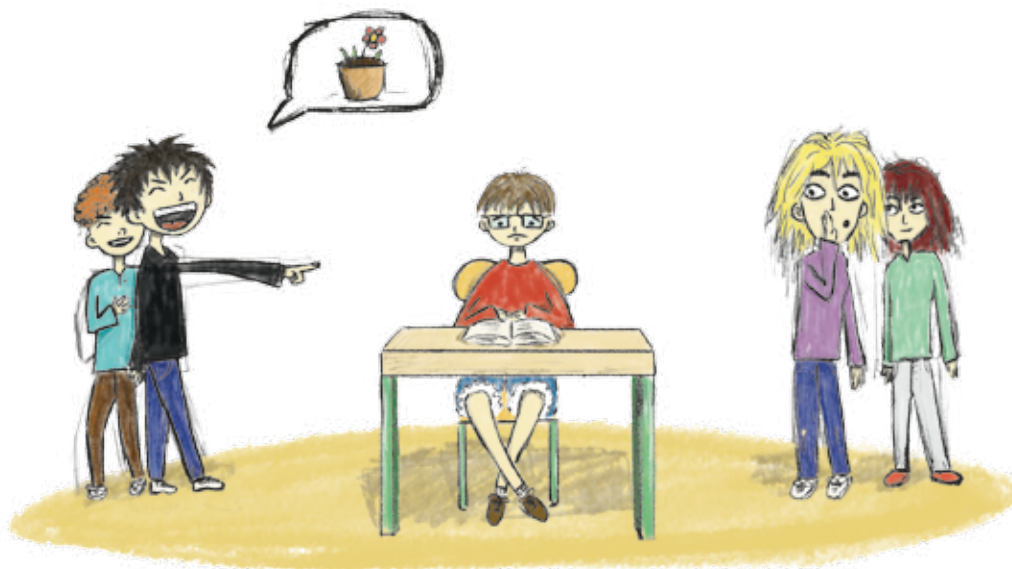
Του/Της ζητάς συγγνώμη.

Ζητάς από όποιο πρόσωπο θεωρείς αρμόδιο την τιμωρία του παιδιού που σε εκφοβίζει.

Μήπως κάνεις κάτι άλλο;

Αν αυτός ο εκφοβισμός (από τον/τη συμμαθητή/-ριά σου) ασκηθεί έξω από τον χώρο του σχολείου, θα αντιδράσεις διαφορετικά από ό,τι θα αντιδρούσες, αν είχε ασκηθεί μέσα σε αυτό; Αιτιολόγησε την απάντησή σου.

Μία δεύτερη μελέτη περίπτωσης

3η δραστηριότητα

- α)** Τι κάνω, αν υποστώ εκφοβισμό στο σχολείο; Επίλεξε 1 ή 2 από τις 3 απαντήσεις και πες τη στην τάξη.
- i) Το λέω στον/στην καλύτερο/-η φίλο/-η μου.
 - ii) Ενημερώνω άμεσα τον/την εκπαιδευτικό που διδάσκει ή της εφημερίας.
 - iii) Το λέω στους γονείς μου μετά το μεσημέρι, όταν τους δω στο σπίτι.
- β)** Τι κάνω, αν υποστώ σωματική βία στο σχολείο; Επίλεξε 1 ή 2 από τις 3 απαντήσεις και πες τη στην τάξη.
- i) Το λέω στον/στην καλύτερο/-η φίλο/-η μου.
 - ii) Ενημερώνω άμεσα τον/την εκπαιδευτικό που διδάσκει ή της εφημερίας.
 - iii) Το λέω στους γονείς μου μετά το μεσημέρι, όταν τους δω στο σπίτι.

B.4. Σχολικές δραστηριότητες

Στόχος της ενότητας:

να σας κάνει ικανούς/-ές να συμμετέχετε αποτελεσματικά στις σχολικές δραστηριότητες και σε κάθε συλλογική δράση κοινωνικού χαρακτήρα

1ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Οι σχολικές δραστηριότητες και η συμμετοχή μου σε αυτές

Λέξεις-κλειδιά: σχολική κοινότητα, ομαδική δραστηριότητα

Το σχολείο λειτουργεί ως μία μεγάλη ομάδα ανθρώπων που αποτελείται από παιδιά και ενήλικες. Γι' αυτό λέμε ότι αποτελεί μία **σχολική κοινότητα**. Έτσι, οι περισσότερες δραστηριότητες που αναπτύσσονται στον χώρο του είναι ομαδικές, δηλαδή αφορούν μια ομάδα μαθητών/-τριών, ένα ολόκληρο τμήμα ή και όλο το σχολείο, όπως συμβαίνει π.χ. με τις σχολικές γιορτές. Είναι σημαντικό, κάθε παιδί να συμμετέχει σε όλες αυτές τις συλλογικές σχολικές δραστηριότητες, διότι οι ομαδικές δραστηριότητες αυξάνουν την κοινωνικότητά μας, μας κάνουν καλύτερους στην επικοινωνία, τις συζητήσεις και τις διαπραγματεύσεις και, γενικά, είναι συνήθως πιο ευχάριστες από τις ατομικές.

Πέρα από αυτό, μία ομάδα μπορεί να πετύχει περισσότερα από όσα ένα μόνο άτομο. Έτσι, τα επιτεύγματα κάθε ομαδικής δραστηριότητας ή δράσης, ιδίως όταν οργανώνεται από εκπαιδευτικούς, είναι σημαντικά.

1η δραστηριότητα

Η δραστηριότητα συνεχίζεται στην επόμενη σελίδα

Σκέψου μία δραστηριότητα που μπορείς να κάνεις στο σχολείο, είτε μόνος/-η σου, είτε με μια ομάδα παιδιών. Σημείωσε ποια πλεονεκτήματα θα έχει, αν την κάνεις μόνος/-η, και ποια θα έχει αν την κάνεις ως μέλος μιας ομάδας.

Πλεονεκτήματα της ατομικής εργασίας-δραστηριότητας	Πλεονεκτήματα της ομαδικής εργασίας-δραστηριότητας

Ποιες δραστηριότητες είναι και θεωρούνται σχολικές;

1η δραστηριότητα

συνέχεια δραστηριότητας από την προηγούμενη σελίδα

Σημείωσε και ποιες δυσκολίες θα έχει, ίσως, η ατομική δραστηριότητα και ποιες δυσκολίες πιθανόν να έχει η ομαδική.

Πιθανές δυσκολίες της ατομικής εργασίας-δραστηριότητας	Πιθανές δυσκολίες της ομαδικής εργασίας-δραστηριότητας

2η δραστηριότητα

Κύκλωσε το Σ σε κάθε πρόταση που θεωρείς σωστή και το Λ σε κάθε λανθασμένη.

- 1) Οι ομαδικές δραστηριότητες λέγονται και συλλογικές..... Σ Λ
- 2) Συνήθως κάθε ομαδική δραστηριότητα πετυχαίνει, γενικά, διαφορετικά αποτελέσματα από αυτά που μπορεί να πετύχει μία ατομική..... Σ Λ

2ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Οι συλλογικές δράσεις κοινωνικού χαρακτήρα και η συμμετοχή μου σε αυτές

Λέξεις-κλειδιά: αλληλεγγύη, συλλογική δράση, κοινωνικό πρόβλημα

Όλο και περισσότεροι άνθρωποι αναγκάζονται να αφήσουν τον τόπο όπου ζουν και να αλλάξουν τις καθημερινές τους συνήθειες εξαιτίας των πολέμων που γίνονται στη χώρα τους. Έτσι, εμφανίζεται το φαινόμενο της προσφυγιάς* και γίνονται μετακινήσεις πληθυσμών που φεύγουν από τη χώρα τους για να πάνε σε μια άλλη η οποία δεν έχει πόλεμο.

Πέρα από αυτό, οι οικονομικές δυσκολίες οδηγούν μεγάλο αριθμό ανθρώπων από πολλές χώρες, στη μετανάστευση*. Όλοι αυτοί οι άνθρωποι βρίσκονται σε δύσκολη θέση, γιατί πρέπει να προσαρμοστούν στην καινούργια χώρα, όπου θα ζήσουν. Επομένως, χρειάζονται την αλληλεγγύη και την υποστήριξή μας. Την υποστήριξή μας χρειάζονται, όμως, και πολλοί άλλοι: οι σεισμόπληκτοι, οι πυρόπληκτοι, οι πλημμυροπαθείς, οι πολύ φτωχοί, όσοι ηλικιωμένοι/-ες δεν έχουν κάποιον άνθρωπο να τους φροντίζει ή αντιμετωπίζουν πολύ μεγάλη μοναξιά (και μεγάλη μελαγχολία), αλλά και όσοι δεν έχουν ένα σπίτι να μείνουν, οπότε είναι άστεγοι από ανάγκη. Όλες αυτές οι ομάδες του πληθυσμού βιώνουν ένα κοινωνικό πρόβλημα, όπως λέμε.

Αλλά, η υποστήριξή μας πρέπει να γίνεται ή να προσφέρεται με πράξεις και έργα και όχι μόνο να την εκφράζουμε με λόγια. Και γίνεται πράξη, μέσα από:

- α) τον εθελοντισμό,
- β) τις συλλογικές-ομαδικές δράσεις (τις οποίες αναφέραμε ως κοινωνικές δράσεις στο 1ο κεφάλαιο της ενότητας Α.3) ή
- γ) κάποιες πρωτοβουλίες μικρών ή μεγαλύτερων ομάδων πολιτών.

Πρόσφυγες

Εθελοντές

1η δραστηριότητα

Χωριστείτε σε ομάδες των 4 και:

α) με βάση την καθημερινότητά σας και ό,τι γνωρίζετε για τα κοινωνικά προβλήματα των ημερών μας, σκεφτείτε δύο κοινωνικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν κάποιοι συνάνθρωποί μας – είτε στην περιοχή όπου ζείτε, είτε αλλού.

β) σημειώστε τα και, στη συνέχεια σκεφτείτε, για το καθένα από αυτά τα προβλήματα, δύο δράσεις που θα μπορούσε να αναλάβει η τάξη σας για να βοηθήσει όσους/-ες πλήττονται από αυτό.

γ) οι δύο από εσάς (ας επιλέξει η ομάδα σας ποιοι), προσπαθήστε να οργανώσετε καθεμία από τις παραπάνω (συνολικά τέσσερις) κοινωνικές δράσεις με τέτοιο τρόπο που, αν αποφασιστεί τελικά να τις αναλάβει η τάξη σας, να μην κριθεί από τον/τη δασκάλό/-α σας ως μία δράση που δεν θα μπορούσε να υλοποιηθεί.

Παράλληλα,

δ) τα δύο άλλα παιδιά της ομάδας **i)** να αναζητήσουν στο διαδίκτυο ποιο φορείς – π.χ. ΜΚΟ* (ελληνικές ή διεθνείς), κρατικοί φορείς ή Δήμοι – ασχολούνται με την αντιμετώπιση του καθενός από τα δύο κοινωνικά προβλήματα με τα οποία ασχολείται η ομάδα σας και **ii)** να βρουν τι παρεμβάσεις κάνουν αυτοί οι φορείς, για να περιορίσουν το πρόβλημα ή τις συνέπειές του.

3ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Οι συλλογικές δράσεις για το περιβάλλον και η συμμετοχή μου σε αυτές

λέξη-κλειδί: εθελοντισμός

Είναι γνωστό ότι το περιβάλλον μας ρυπαίνεται πάρα πολύ, καθημερινά, σε όλον τον κόσμο. Και εννοούμε στη θάλασσα και τις λίμνες, στην ατμόσφαιρα και το έδαφος. Παράλληλα, είναι επίσης γνωστό ότι οι άνθρωποι καταστρέφουν και τη ζωή αρκετών ζώων και ψαριών με τις κακές ή και καταστροφικές τους συνήθειες ή με την αδιαφορία τους, π.χ. με την υπεραλίευση*.

Το περιβάλλον έχει μεγάλες διαστάσεις, έτσι ώστε ο καθένας και η καθεμιά από εμάς είναι λίγος και μικρός, για να μπορέσει να το σώσει μόνος ή μόνη. Παράλληλα, η καταστροφή που μπορεί να προκαλέσει στο περιβάλλον κάθε άτομο χωριστά, είναι, δυστυχώς, μεγάλη. Έτσι, προφανώς πρέπει ατομικά ο/η καθένας/καθεμιά μας να αναλάβει την ευθύνη να φέρεται φιλικά στο περιβάλλον –το οποίο άλλωστε ανήκει σε όλη την ανθρωπότητα και δεν είναι ιδιοκτησία κανενός μεμονωμένου ανθρώπου–, δηλαδή να μην το ρυπαίνει. Για να μπορέσει, όμως, να θεραπεύσει κάποιος τις μεγάλες πληγές που έχει υποστεί το περιβάλλον μας, πρέπει να δράσει και από κοινού με άλλους ανθρώπους, δηλαδή πρέπει να μετέχει σε **συλλογικές οικολογικές δράσεις και παρεμβάσεις**.

Πόσο αναγκαία είναι η ανακύκλωση σήμερα;

Κάνε πρώτα αυτή τη δραστηριότητα:

1η δραστηριότητα

α) Ας σημειώσει καθένας/καθεμιά σας μία ενέργεια που μπορεί να κάνει και δύο καθημερινές συνήθειες που μπορεί να αναπτύξει για την προστασία του περιβάλλοντος.

β) Αφού χωριστείτε σε ομάδες των 2, 3 ή 4 παιδιών, σκεφτείτε και σημειώστε 3, τουλάχιστον, ενέργειες που μπορείτε να κάνετε συνεργαζόμενοι/-ες με τους/τις συμμαθητές/-τριές σας ή και με τον/τη δάσκαλό/-α σας για την προστασία του περιβάλλοντος.

2η δραστηριότητα

Να προσκαλέσετε ως τάξη έναν/μία επιστήμονα ή εκπρόσωπο μίας ΜΚΟ* που ασχολείται άμεσα ή έμμεσα με το περιβάλλον, για να σας μιλήσει και να συζητήσετε για τα μεγάλα περιβαλλοντικά ζητήματα. Έμμεσα αφορά το περιβάλλον μία ΜΚΟ που ασχολείται, π.χ., με τη διάσωση ενός συγκεκριμένου είδους ζώων, ενώ άμεσα ασχολείται μία ΜΚΟ που ασχολείται με τη ρύπανση του περιβάλλοντος ή τη δεντροφύτευση.

Πριν έρθει, ενημερωθείτε για τα θέματα με τα οποία ασχολείται και ετοιμάστε κάποιες ερωτήσεις για το τι κάνει και για την πρακτική χρησιμότητα του έργου του δικού του ή γενικότερα της ΜΚΟ στην οποία προσφέρει τις υπηρεσίες του/της.

Εικόνες ανακύκλωσης από όλο τον κόσμο

Ανακύκλωση και τέχνη

3η δραστηριότητα

Να χωριστεί η τάξη σε 3 ή 4 ομάδες και κάθε ομάδα να σκεφτεί 2 δράσεις οποιουδήποτε είδους και μορφής που μπορείτε να κάνετε για το περιβάλλον, π.χ. δέντροφύτευση, καθαρισμός παραλίας ή ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των κατοίκων μιας περιοχής για τη ρύπανση που προκαλούν οι ίδιοι. Η μία να γίνει μέσα στο σχολείο και η άλλη σε χώρο που βρίσκεται εκτός σχολείου.

Σκεφτείτε και σημειώστε έναν τίτλο για την καθεμία.

Και να θυμάστε: Οι «καλοί τίτλοι» δεν περιέχουν περισσότερες από 10 λέξεις!

Αν θέλετε, ένα παιδί από την ομάδα σας μπορεί να σχεδιάσει και μία αφίσα για την κάθε δράση σας, εδώ:

Μετά, σχεδιάστε τη και οργανώστε την τόσο καλά, ώστε να μην συναντήσει η υλοποίησή της τόσα και τέτοια εμπόδια που να κάνουν ανεφάρμοστη τη δράση-παρέμβασή σας. Αν η οργάνωσή της χρειαστεί λίγο τη βοήθεια του/της δασκάλου/-ας ή του/της διευθυντή/-ντριας του σχολείου, μπορείτε να του/της τη ζητήσετε!

Η γειτονιά μου

Η ζωή στη γειτονιά και στον Δήμο μου

Γ.1. Εγώ και η γειτονιά μου

Κεφάλαιο 1: Εγώ και η γειτονιά μου

Γ.1.1. Οι ρόλοι των μελών της γειτονιάς μου και ο δικός μου ρόλος

Κεφάλαιο 1: Οι ρόλοι των μελών της γειτονιάς μου και ο δικός μου ρόλος

Γ.1.2. Σχέσεις στη γειτονιά μου

Κεφάλαιο 1: Σχέσεις στη γειτονιά μου

Γ.1.3. Δράσεις στη γειτονιά μου

Κεφάλαιο 1: Δράσεις στη γειτονιά μου

Γ.2. Εγώ και η πόλη/το χωριό μου

Κεφάλαιο 1: Εγώ και η πόλη/το χωριό μου

Γ.2.1. Οι πολιτικές δομές του Δήμου στον οποίον ανήκει η πόλη/το χωριό μου

Κεφάλαιο 1: Οι αρμοδιότητες του Δήμου και τα τμήματα που έχει ως δημόσια Υπηρεσία

Κεφάλαιο 2: Ο τρόπος εκλογής της Δημοτικής Αρχής και τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των δημοτών/δημοτισσών

Γ.2.2. Σχέσεις στην πόλη/στο χωριό μου

Κεφάλαιο 1: Σχέσεις στην πόλη/στο χωριό μου

Γ.2.3. Δράσεις στην πόλη/στο χωριό μου

Κεφάλαιο 1: Δράσεις στην πόλη/στο χωριό μου

Γ.1. Εγώ και η γειτονιά μου

Στόχος της ενότητας:

να σας κάνει α) να αντιληφθείτε ότι η ζωή σας επηρεάζεται σημαντικά από τη γειτονιά σας, β) να παρατηρείτε πιο προσεκτικά ό,τι συμβαίνει στον χώρο της και γ) να αναπτύξετε τη διάθεση και την ικανότητα να συμμετέχετε σε δράσεις που αναπτύσσονται σε αυτή

1ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Εγώ και η γειτονιά μου

Λέξεις-κλειδιά: γείτονας/γειτόνισσα, πολυπολιτισμική γειτονιά, σεβασμός

Γιατί αγαπάς
τη γειτονιά μας;

Εδώ γεννήθηκα και
μεγάλωσα. Εδώ έκανα
ποδήλατο για πρώτη φορά.
Εδώ γνωριστήκαμε και
γίναμε φίλοι...

«Μπορεί να έχω γράψει 1.200 τραγούδια, αλλά στην ουσία έχω γράψει ένα μόνο τραγούδι. Αυτό για τη γειτονιά μου. Για την πλατεία Κυριακού όπου έμενα, για τους φίλους μου, για τα παιδικά και εφηβικά μου χρόνια, για τους έρωτες και τις αγωνίες των ανθρώπων της...»

(Λευτέρης Παπαδόπουλος, στιχουργός. Απόσπασμα από συνέντευξη στην εφημερίδα Το Βήμα της Κυριακής, 25/11/2008).

Για πολλούς ανθρώπους η γειτονιά τους είναι ολόκληρος σχεδόν ο κόσμος τους. Αυτό ισχύει για τους περισσότερους ανθρώπους των προηγούμενων γενιών, γιατί τα παλιότερα χρόνια οι άνθρωποι δεν ταξίδευαν τόσο και μετακινούνταν σπάνια από την περιοχή όπου ζούσαν.

Οι γειτονιές που αλλάζουν στο πέρασμα του χρόνου

Όλες οι περιοχές αλλάζουν με το πέρασμα του χρόνου. Το ίδιο συμβαίνει και με τις γειτονιές, καθώς χτίζονται σε αυτές νέα κτήρια, γκρεμίζονται παλιά ή δημιουργούνται πλατείες ή νέοι χώροι αγορών ή άλλων χρήσεων.

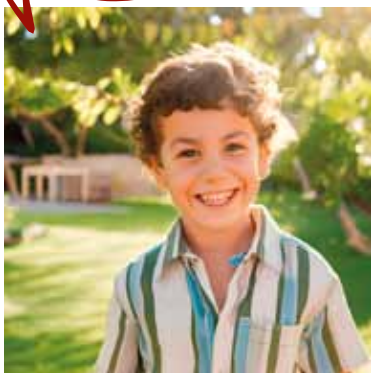
Τα τελευταία χρόνια, ορισμένες γειτονιές έγιναν *πολυπολιτισμικές*. Ζουν σε αυτές άνθρωποι, δηλαδή, που έχουν διαφορετικά ήθη ή έθιμα και μητρική γλώσσα, επειδή προέρχονται από άλλη πατρίδα. Η λέξη *πολυπολιτισμική*, πάντως, χρησιμοποιείται συχνά για να χαρακτηρίσει κάποιες περιοχές ή και ολόκληρη την κοινωνία στην οποία ζούμε σήμερα.

1η δραστηριότητα

Στη δική σας γειτονιά έχουν συμβεί αλλαγές τα τελευταία χρόνια; Ποιες; Συζητήστε τες στην τάξη.

«Με λένε Κώστα.
Είμαι 11 χρονών και, από τότε που γεννήθηκα, μένω με την οικογένειά μου στην Κυψέλη, σε μια γειτονιά πυκνοκατοικημένη και *πολυπολιτισμική*».

«Είμαι η Φαρά. Προέρχομαι από τη Συρία και είμαι γειτόνισσα του Κώστα. Ζώντας στη γειτονιά μας, κατανοούμε καθημερινά ότι δεν είμαστε μόνοι. Οφείλουμε, επομένως, να αναγνωρίζουμε τις ανάγκες, την αξία και την ιδιαιτερότητα όλων των ατόμων. Έτσι, άλλωστε, θα αποδείξουμε και το ότι σεβόμαστε όλους τους γείτονες και τις γειτόνισσές μας, άρα και όλους τους *συνανθρώπους* μας».

Για τη δική μου γειτονιά Οι γειτονιές που αλλάζουν στο πέρασμα του χρόνου

2η δραστηριότητα

Γράψε σε ποια γειτονιά μένεις. Ανάφερε ένα γνώρισμά της ή μια συνήθεια των γειτόνων σου.

Ζούμε καλά στη γειτονιά μας με τους/τις γείτονες/-ισσες

3η δραστηριότητα

Χωριστείτε σε ζευγάρια και σκεφτείτε συνεργαζόμενοι/-ες μεταξύ σας ποιες μορφές συμπεριφοράς δείχνουν σεβασμό του ενός γείτονα ή της μίας γειτόνισσας προς τον άλλον ή την άλλη.

Στη συνέχεια, συμπληρώστε στις επόμενες γραμμές τα 3 σημαντικότερα που πρέπει να κάνει ο/η καθένας/καθεμιά για να είναι «καλός/-ή γείτονας/-ισσα»

Ένας/Μία καλός/-ή γείτονας/-ισσα δείχνει σεβασμό προς τον άλλο, όταν:

- 1) _____

- 2) _____

- 3) _____

Η γειτονιά μας αποτελεί ένα κομμάτι της ιστορίας, της οικονομίας και του πολιτισμού του τόπου μας. Κυρίως, όμως, είναι ένα κομμάτι της ζωής μας. Η γειτονιά είναι οι γείτονες και οι γειτόνισσές μας, οι σχέσεις, οι φιλίες, οι συμπεριφορές και οι δράσεις που αναπτύσσουμε μεταξύ μας. Είναι, δηλαδή, μία κοινότητα ανθρώπων που αλληλεπιδρούν και σχετίζονται μεταξύ τους.

Για να λειτουργεί η γειτονιά καλά και να μην κάνει όσους ζουν σε αυτή να νιώθουν άσχημα, πρέπει κάθε γείτονας/γειτόνισσα να σέβεται και να το δείχνει καθημερινά με τη συμπεριφορά του/της. Πρέπει, δηλαδή, όλοι/-ες οι γείτονες/-ισσες να φέρονται με αλληλοσεβασμό. Όταν νιώθουμε χαρά και ικανοποίηση γιατί ζούμε στη γειτονιά μας και είμαστε μέλη της, η ποιότητα της ζωής μας γίνεται καλύτερη!

Γ.1.1. Οι ρόλοι των μελών της γειτονιάς και ο δικός μου ρόλος

Στόχος της ενότητας:

να σας κάνει να αντιληφθείτε τον ρόλο που έχει κάθε μέλος της γειτονιάς, αλλά και εσείς, στη λειτουργία και τη δημιουργία της «ταυτότητας» της

1ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Οι ρόλοι των μελών της γειτονιάς και ο δικός μου ρόλος

Λέξεις-κλειδιά: αλληλεπίδραση, κοινότητα, προσωπική ευθύνη

Θα σας παρουσιάσω δύο γείτονες και δύο γειτόνισσές μου, τους οποίους συμπαθώ.

Η Φαρά, 11 χρονών, είναι φίλη και συμμαθήτριά μου. Ήρθε στη γειτονιά μας από τη Συρία πριν από 5 χρόνια. Μένει με την οικογένειά της στο υπόγειο διαμέρισμα της απέναντι πολυκατοικίας. Πηγαίνουμε μαζί κάθε μέρα στο σχολείο. Τη θαυμάζω, γιατί δεν έχει χάσει το χαμόγελό της παρά τις δυσκολίες που έχει περάσει.

Ο κύριος Τζαφάρ, 34 ετών, ο Αιγύπτιος φούρναρης της γειτονιάς. Μας χαιρετά όλους πάντα με χαμόγελο. Μας εξυπηρετεί με ευγένεια και σεβασμό. Φτιάχνει την πιο νόστιμη τυρόπιτα που έχω δοκιμάσει. Νιώθω συμπάθεια γι' αυτόν.

Ο κ. Γιώργος, 44 ετών. Μένει στον 2ο όροφο της πολυκατοικίας μας. Του αρέσουν τα μαστορέματα. Δανείζει πρόθυμα το ηλεκτρικό τρυπάνι του στον μπαμπά, όταν το χρειάζεται. Όλοι στην οικογένεια εκτιμούμε την ευγένειά του.

Η ηλικιωμένη γειτόνισσα με το σκυλάκι. Το βγάζει βόλτα κάθε πρωί στις 7.45. Δεν γνωρίζω το όνομά της. Πάντα φροντίζει να μαζεύει τις ακαθαρσίες του. Η μαμά λέει ότι δείχνει *προσωπική ευθύνη με τη συμπεριφορά της*. Θα ήθελα να τη γνωρίσω καλύτερα

1η δραστηριότητα

α) Σημειώνω στους κύκλους τον βαθμό οικειότητας και αλληλεπίδρασης του Κώστα με τους γείτονες των παραπάνω εικόνων, ως εξής:

- 1: γείτονας/-ισσα που μένει κάπου κοντά, αλλά δεν τον/τη γνωρίζει προσωπικά,
- 2: γείτονας/-ισσα που γνωρίζει και έχει τυπική σχέση μαζί του/της,
- 3: γείτονας/-ισσα με τον/την οποίο/-α υπάρχει σχέση αμοιβαίας εκτίμησης,
- 4: γείτονας/-ισσα με τον/την οποίο/-α τον συνδέει φιλική σχέση και μοιράζεται κοινές δραστηριότητες.

β) Ο Κώστας έχει τον μεγαλύτερο βαθμό οικειότητας και αλληλεπίδρασης με τον/την _____

και τον μικρότερο βαθμό οικειότητας και αλληλεπίδρασης με τον/την _____
 Γιατί; Σε τι μοιάζουν και σε τι διαφέρουν σε κάθε περίπτωση; Τι συναίσθημα ή συναισθήματα του προκαλούν;

γ) Τι θα μπορούσε να κάνει ο Κώστας με τη μητέρα του, για να γνωρίσουν καλύτερα τον/τη γείτονα/-ισσα που γνωρίζουν σε μικρότερο βαθμό;

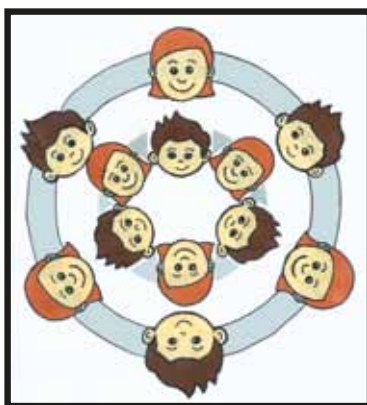

2η δραστηριότητα

Έχει τη δυνατότητα ένας/μία γείτονας/-ισσα, με τον/την οποία/-α δεν έχουμε οικειότητα και αλληλεπίδραση, να επηρεάσει την ποιότητα ζωής μας στη γειτονιά με τη συμπεριφορά του/της; Γιατί; Ας δώσουμε ένα παράδειγμα που να δείχνει ότι μπορεί να την επηρεάσει αρνητικά και ένα άλλο που να δείχνει ότι μπορεί να την επηρεάσει θετικά.

3η δραστηριότητα

Μέσα και έξω κύκλοι.

Χωριζόμαστε σε αντικριστές ομάδες (κύκλοι Α και Β) των 6 ατόμων (ο/η Α1 στέκεται απέναντι από τον/τη Β1, ο/η Α2 απέναντι από τον/τη Β2 κ.ο.κ.), υποδυόμενοι/-ες τους/τις ενοίκους μιας πολυκατοικίας. Ανταλλάσσουμε απόψεις μεταξύ μας για ένα σοβαρό ζήτημα που αντιμετωπίζουμε, ως γείτονες/-σες και ένοικοι της πολυκατοικίας:

Το απορριματοφόρο του Δήμου περνά κάθε μέρα στις 8.00 π.μ. για την αποκομιδή, δηλαδή την απομάκρυνση των σκουπιδιών. Παρ' όλα αυτά, πεταμένα σκουπίδια έξω από τους κάδους της πολυκατοικίας μας εμφανίζονται στη διάρκεια όλης της ημέρας, προκαλώντας δυσοσμία και ένα άσχημο θέαμα. Επιπλέον, κάποιοι ένοικοι πετούν οργανικά απόβλητα στους κάδους της ανακύκλωσης.

Η συζήτηση αρχίζει με το σήμα (χτύπημα χεριών) που δίνει ο/η δάσκαλος/-α. Ο/Η μαθητής/-τρια του κύκλου Α εκθέτει το πρόβλημα, αναζητά πιθανά αίτια αυτής της συμπεριφοράς και προτείνει λύσεις.

Στη συνέχεια, ο/η μαθητής/-τρια του Β κύκλου συμφωνεί ή διαφωνεί με ό,τι άκουσε και συνεισφέρει στη συζήτηση με δικές του/της προτάσεις.

Με το δεύτερο χτύπημα του/της δασκάλου/-ας, τα μέλη του εξωτερικού κύκλου μετατοπιζόμαστε μία θέση προς τα δεξιά. Ανταλλάσσουμε απόψεις με τον/την επόμενο/-η συνομιλητή/-τρια. Η ίδια διαδικασία ακολουθείται και από τα υπόλοιπα άτομα.

Στο τέλος, μπορεί ο/η δάσκαλος/-α να γράψει στον πίνακα ανακοινώσεων της τάξης τις σημαντικότερες προτάσεις που ακούστηκαν για την αντιμετώπιση του προβλήματος.

Γ.1.2. Σχέσεις στη γειτονιά μου

Στόχος της ενότητας:

να σας κάνει ικανούς/-ές α) να αναλύετε με βάση τη λογική τις διαφορές και τις διαφωνίες μεταξύ των γειτόνων, β) να φέρεστε με τρόπο που βοηθά στην επίλυσή τους και γ) να διακρίνετε πότε μια κοινωνική ομάδα ζει σε συνθήκες κοινωνικού αποκλεισμού

1ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Σχέσεις στη γειτονιά μου

Λέξεις-κλειδιά: διαφωνία, διαπραγμάτευση, διαφορά, σύγκρουση, κοινωνικός αποκλεισμός, ευάλωτες ομάδες

Η γειτονιά μας ως ένα είδος κοινωνικής ομάδας ή κοινότητας

Η γειτονιά είναι η δεύτερη κοινωνική ομάδα της οποίας είμαστε μέλη. Η πρώτη είναι η οικογένεια, όπως έχουμε αναφέρει στο κεφάλαιο Α.1. Άρα, αναπτύσσουμε στενότερες σχέσεις με ορισμένα μέλη της. Αλλά, έχουμε μία σχέση ακόμα και με εκείνους/-ες τους/τις γείτονες/-ισσες με τους/τις οποίους/-ες δεν τυχαίνει να μιλάμε, αλλά ζουν πολύ κοντά μας, π.χ. στο διπλανό διαμέρισμα ή στο διαμέρισμα που βρίσκεται κάτω ή πάνω από το δικό μας.

Οι σχέσεις με όσους ανθρώπους δεν επικοινωνούμε λεκτικά, αλλά ζουν πολύ κοντά μας, είναι σχέσεις ενός είδους αλληλεπίδρασης, με την έννοια ότι, αν κάνει ο ένας κάποια πράγματα, θα επηρεάσει την καθημερινή ζωή του άλλου. Για παράδειγμα, αν αφήσουμε μια σακούλα με σκουπίδια στην εξώπορτά μας ή αν κάνουμε θόρυβο, σίγουρα αυτή η πράξη μας θα ενοχλήσει τους διπλανούς μας γείτονες, αδιάφορο από το αν μιλάμε μαζί τους ή όχι.

Η γειτονιά λειτουργεί καλά και τα μέλη της χαίρονται για εκείνη

Δύο βασικοί κανόνες για να έχουμε καλές σχέσεις με τους γείτονες:

Οι 2 κανόνες που τηρούν οι καλοί γείτονες

1η δραστηριότητα

Ποιες από τις παρακάτω συμπεριφορές γειτόνων θεωρείς ενοχλητικές ή ανεπιθύμητες; Σκέψου και υπογράμμισε τις αντίστοιχες προτάσεις.

- α) Ο σκύλος του γείτονα γάβγισε ένα βράδυ μεταξύ 3.00 π.μ. – 5.00 π.μ.
- β) Όταν ο γείτονας σε συναντά, σε ρωτάει: «Τι κάνεις;»
- γ) Τα τζάμια των παραθύρων σου τρίζουν κάθε απόγευμα, όταν η κόρη του γείτονα ακούει μουσική.
- δ) Καθημερινά, ο γείτονας αφήνει τις σακούλες των σκουπιδιών όλη τη νύχτα έξω από το διαμέρισμά του και ο διάδρομος μυρίζει.
- ε) Η γειτόνισσα του 1ου ορόφου φωνάζει και φοβερίζει τα παιδιά, που παίζουν στην πιλοτή της πολυκατοικίας, κάθε φορά που τα βλέπει.
- στ) Η γειτόνισσα σε καλεί στα πάρτι που κάνει για τα παιδιά της τρεις φορές τον χρόνο.
- ζ) Τα παιδιά του γείτονα κάνουν γκράφιτι στην πρόσοψη της πολυκατοικίας σας.

Ωρες κοινής ησυχίας

Οι διαφωνίες και οι συγκρούσεις μεταξύ των γειτόνων

Όλοι οι άνθρωποι είμαστε διαφορετικοί. Έτσι, είναι φυσικό μεταξύ μας να υπάρχουν **διαφωνίες**, δηλαδή να έχουμε διαφορετικές απόψεις για το ίδιο ζήτημα.

Ωστόσο, είναι σημαντικό να μην αφήνουμε απλές διαφωνίες να μας οδηγούν σε **διαφορές** ή **συγκρούσεις** με τους γείτονες και τις γειτόνισσές μας.

Οι **διαφορές** υπάρχουν όταν κάποιος γείτονας ή μία γειτόνισσα έχει κάνει κάτι σε βάρος μας, ή όταν έχουμε μεταξύ μας αντίθετα συμφέροντα. Για παράδειγμα, εμάς μας εξυπηρετεί που ο ιδιοκτήτης του οικοπέδου που βρίσκεται δίπλα από το σπίτι μας δεν το έχει περιφράξει, γιατί πηγαίνει συχνά ο σκύλος μας για να καλύψει τις ανάγκες του. Εκείνος όμως διαμαρτύρεται ή δυσαρεστείται με αυτή την κατάσταση. Η αιτία γι' αυτό είναι το ότι έχουμε αντίθετα συμφέροντα εμείς με αυτόν, ή επιδιώκουμε διαφορετικά πράγματα οι δυο μας, σε σχέση με το οικόπεδό του. Οπότε, ή μας ενημερώνει και αλλάζουμε τακτική ελέγχοντας τον σκύλο μας ή, αν δεν αλλάξουμε τακτική, οδηγούμαστε ίσως σε σύγκρουση.

Οι **συγκρούσεις** μεταξύ των ανθρώπων πρέπει να αποφεύγονται με κάθε τρόπο, γιατί δηλητηριάζουν τη ζωή τους, την καθημερινότητά τους, αλλά και τις σχέσεις τους. Συχνά, επηρεάζουν δυσάρεστα ακόμα και τις σχέσεις των συγγενών αυτών που συγκρούονται. Για παράδειγμα, μαλώνουν ή συγκρούονται για κάτι οι γονείς του Μάριου και της Νίκης, αλλά αυτή η κατάσταση επηρεάζει, δυστυχώς, και τις σχέσεις μεταξύ των δύο παιδιών, που είναι φίλοι.

Στην πραγματικότητα, όμως, όλοι οι γείτονες θέλουμε τα ίδια πράγματα: ησυχία, καθαριότητα, αλληλοσεβασμό, όχι κακές σχέσεις μεταξύ μας και ασφάλεια. Τα τελευταία χρόνια είναι σημαντικό και το θέμα της ασφάλειας, καθώς έχει αυξηθεί η εγκληματικότητα, διαρρήξεις σπιτιών, κλοπές, αρπαγές τσαντών κ.ά. Οπότε, αν σκεφτούμε ότι όλοι όσοι ζούμε σε μια γειτονιά έχουμε τους ίδιους βασικούς στόχους, θα είναι ευκολότερο να αποφύγουμε τις μεταξύ μας **προστριβές** (Βλ. για όλα αυτά στο τέλος του 1ου κεφαλαίου της ενότητας Α.1.). Σε αυτό βοηθούν και οι δύο κανόνες που διαβάσαμε προηγουμένως μέσα από το QR code.

2η δραστηριότητα

Τα δύο τελευταία χρόνια ποιες συμπεριφορές έχεις διαπιστώσει ότι συναντώνται συχνά στη γειτονιά σου; Χρήση βίας, τσακμούς, αλληλεγγύη μεταξύ γειτόνων, αλληλοβοήθεια και συνεργασία ή άλλες; Πες την απάντησή σου στην τάξη.

Πώς μπορούμε να μην οδηγηθούμε σε σύγκρουση με τον/τη γείτονα/-ισσα;

Μερικές φορές, για να αποφύγουμε τη σύγκρουση, είναι αναγκαίο να **διαπραγματευόμαστε** τα ζητήματα που προκύπτουν στη γειτονιά. Δηλαδή να συζητάμε με λογικό τρόπο τα προβλήματα που έχουμε, ώστε να βρούμε μια λύση αποδεκτή ή συμφέρουσα για όλους μας, για μας και για τον/τη γείτονα/-ισσά μας!

1

Μιλώ πάντα με ηρεμία και σεβασμό στον γείτονά μου, διαλέγοντας την κατάλληλη στιγμή και το κατάλληλο μέρος! Θα παραμείνουμε γείτονες για πολύ καιρό ακόμα! Άρα, πρέπει να προσπαθήσω να λύσω το πρόβλημα που έχω μαζί του, χωρίς να χαλάσω τη μόνιμη σχέση που έχω μαζί του.

2

Παύω να ρίχνω το φταίξιμο στον άλλο. Αν το κάνω, θα χάσω και χρόνο και ενέργεια! Ακούω τι μου λέει και εκείνος!

3

Εξηγώ τι είναι αυτό που μου προκαλεί πραγματικά πρόβλημα. Δηλαδή τι με ενοχλεί.

4

Σκέφτομαι και αναφέρω πιθανές λύσεις, για να λυθεί το πρόβλημα, λαμβάνοντας υπόψη και τη γνώμη του γείτονά μου. Είμαι έτοιμος να αντιληφθώ μία πιθανή λύση που προκύπτει από τη συζήτησή μας, ακόμα και αν δεν την είχα σκεφτεί πριν την επικοινωνία μας.

5

Καταλήγουμε από κοινού σε μια απόφαση. Η απόφαση θα πρέπει να ικανοποιεί και τις δύο πλευρές, για να την τηρήσουμε! Αν δεν ικανοποιεί και τις δύο, δεν θα τηρηθεί για πολύ και θα ξαναυπάρξει πρόβλημα...

Πεντάλογος της διαπραγμάτευσης των γειτόνων

3η δραστηριότητα

Στη συνέλευση της πολυκατοικίας, όπου συγκεντρώθηκαν όλοι οι ένοικοι, προέκυψε μια διαφωνία. Συγκεκριμένα, η διαχειρίστρια πρότεινε να βαφτεί η πρόσοψη της πολυκατοικίας και όλοι οι διάδρομοι, καθώς ήταν λερωμένοι. Τα έξοδα θα μοιράζονταν σε όλους. Μερικοί ένοικοι συμφώνησαν μαζί της. Ωστόσο, κάποιοι άλλοι έκριναν ότι το βάψιμο δεν ήταν ακόμα αναγκαίο...

Αφού δημιουργήσουμε ομάδες των 3-4 ατόμων διαπραγματευόμαστε την άποψη αν θα πρέπει να βαφτεί τελικά η πολυκατοικία ή όχι, αναπτύσσοντας διάλογο μεταξύ μας με συγκεκριμένες προτάσεις και επιχειρήματα. Καταλήγουμε σε μια κοινά αποδεκτή λύση! Αν έχουμε χρόνο, δραματοποιούμε τη διαπραγμάτευσή μας στην τάξη!

Τι θα 'θελα; Θα 'θελα να μπορώ να βγαίνω από το σπίτι μου εύκολα. Να μπαίνω με το αμαξίδιο στο λεωφορείο και να πηγαίνω στο σχολείο, στη δουλειά μου ή για διασκέδαση. Τι ωραία θα ήταν, να μπορώ να διασχίσω μια λεωφόρο, ν' ανεβοκατεβώ στις διαβάσεις και να περπατήσω στο πεζοδρόμιο! [...] Θα μ' άρεσε να με δεχόταν η γειτονιά, εμένα που μένω σε ξενώνα [...] και προσπαθώ να σπουδάσω ή να δουλέψω. Εγώ, που έχω κάποιο σωματικό, ψυχικό ή πνευματικό έλλειμμα, δυσκολεύομαι να επιβιώσω στην Ελλάδα. Εγώ, όμως θέλω να ζήσω, και μάλιστα εδώ. Σ' αυτόν τον τόπο.»
(Λίλα Πατρόκλου, Συγγραφέας, Πηγή: Κέντρο Μέριμνας Ατόμων Ειδικών Δεξιοτήτων)

Στην Κυψέλη, υπάρχουν πολλοί Αφρικανοί, οι περισσότεροι Αφρικανοί ζουν εδώ. Είναι καλύτερα για αυτούς. Είναι κοντά σε πολλά μέρη, είναι πολύ κεντρικά και οι άνθρωποι εδώ είναι φιλικόι. [Οι άλλοι Αφρικανοί] σε καλωσορίζουν και σου δείχνουν τον δρόμο, σε βοηθούν. Οπότε, δεν έχεις λόγο να φύγεις. Γιατί προτιμάς να βλέπεις τους δικούς σου ανθρώπους. Προτιμάς να μην είσαι ο μόνος Αφρικανός σε μια άλλη γειτονιά, αυτό δεν είναι καλό για εσένα.

(Συνέντευξη του C. από τη Νιγηρία στην Ομάδα Προφορικής Ιστορίας Κυψέλης (Ο.Π.Ι.Κ.), 10.12.2014, Πηγή: Υπουργείο Παιδείας Έρευνας και Θρησκευμάτων (2019). Εμείς και οι Άλλοι, Δίκτυο Κειμένων για τη Νεοελληνική Γλώσσα, σσ. 97-98).

4η δραστηριότητα

- Διάβασε τα δύο προηγούμενα κείμενα που αφορούν μαρτυρίες ατόμων που ανήκουν σε *ευάλωτες κοινωνικές ομάδες*. Αυτά τα άτομα αντιμετωπίζουν περισσότερες δυσκολίες σε διάφορους κοινωνικούς και οικονομικούς τομείς της ζωής (π.χ. άνεργοι, ηλικιωμένοι, άτομα με κινητική αναπηρία, τυφλότητα, πρόσφυγες, μετανάστες κ.ά.). Υπογράμμισε τις προτάσεις των κειμένων που δείχνουν τον φόβο τους για *κοινωνικό αποκλεισμό*, δηλαδή τον φόβο τους μήπως, τελικά,

- α) δεν μπορούν να συμμετέχουν ισότιμα με τους άλλους σε ό,τι καλό, σημαντικό και χρήσιμο για κάθε πολίτη γίνεται στη γειτονιά τους και
- β) αντιμετωπίζονται υποτιμητικά και περιφρονητικά από κάποιους γείτονές τους.

- Έχεις να αφηγηθείς κάποια ιστορία κοινωνικού αποκλεισμού στην τάξη σου;

- Σκέψου και σημείωσε συνεργαζόμενος/-η με τον/τη διπλανό/-ή σου ποιες ακριβώς δυσκολίες συναντά ένα τυφλό άτομο όταν περπατά στο κέντρο μιας πόλης και γιατί.

Εδώ μπορείς να ελέγξεις τι έμαθες σε αυτό το μάθημα:

*Διαφωνούμε αλλά διαπραγματευόμαστε
και έχουμε κοινωνική ευαισθησία ως γείτονες*

Γ.1.3. Δράσεις στη γειτονιά μου

Στόχος της ενότητας:

να σας κάνει να αντιλαμβάνεστε α) γιατί αναπτύσσονται κάποιες δράσεις στη γειτονιά σας και β) σε ποιες απ' αυτές μπορείτε να συμμετέχετε

1ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Δράσεις στη γειτονιά μου

Λέξεις-κλειδιά: περιβαλλοντική συνείδηση/ευαισθητοποίηση, ανακύκλωση, Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, πολιτιστικά δρώμενα, εθελοντισμός-ομάδες εθελοντών, αλληλεγγύη, υποδομές γειτονιάς

Οι υποδομές κάθε γειτονιάς και η ποιότητα ζωής που προσφέρουν

Κάθε γειτονιά έχει τα δικά της χαρακτηριστικά και τις δικές της, πιθανόν, ελλείψεις, όσον αφορά το φυσικό και το τεχνητό της περιβάλλον. Π.χ. κάποιες γειτονιές διαθέτουν πράσινο (πάρκα και άλση) και έργα υποδομής* για την ανάπτυξή τους (π.χ. πλατείες, γυμναστήρια, πεζόδρομους κ.ά.). Αντίθετα, σε ορισμένες δεν έχει γίνει κανένα τέτοιο έργο. Έτσι, μπορεί να θεωρούνται ακόμα και υποβαθμισμένες.

Μερικές περιοχές είναι περιβαλλοντικά υποβαθμισμένες, επειδή βρίσκονται πολύ κοντά σε βιομηχανικές περιοχές και έχουν ρύπανση. Άλλες υποβαθμίζονται –περιβαλλοντικά, από πλευράς ηχορύπανσης, αλλά και γενικότερα– επειδή στον χώρο τους υπάρχουν δρόμοι μεγάλης κυκλοφορίας αυτοκινήτων, λεωφορείων και φορτηγών. Υποβαθμισμένη μπορεί να είναι μια περιοχή και λόγω παραβατικότητας ή εγκληματικότητας.

Στις υποβαθμισμένες περιοχές δεν θέλουν να ζουν όσοι έχουν ένα σχετικά ικανοποιητικό εισόδημα, ενώ, παράλληλα, το κόστος της στέγης, δηλαδή της αγοράς και της ενοικίασης κατοικίας, είναι και παραμένει χαμηλό. Έτσι, καταλήγουν να ζουν σε αυτές οι φτωχότεροι. Σε κάποιες περιπτώσεις επιλέγουν ή αναγκάζονται να ζουν εκεί και πρόσφυγες ή αλλοδαποί μετανάστες χαμηλού εισοδήματος.

Πάντα, κάθε γειτονιά επηρεάζει την καθημερινότητα, αλλά έως έναν βαθμό και τον ίδιο τον τρόπο ζωής των κατοίκων της. Συνεπώς, η γειτονιά διαμορφώνει, τελικά, και την ποιότητα ζωής τους. Γι' αυτό πρέπει όλοι οι κάτοικοί της, αν δεν τους προσφέρει ένα ικανοποιητικό επίπεδο ζωής να φροντίζουν και να ενεργούν για την αναβάθμισή της. Γιατί μέσα από την αναβάθμισή της αναβαθμίζουν και την ίδια τη ζωή τους. Παράλληλα, πρέπει όλοι να θεωρούμε τη γειτονιά μας σαν έναν ζωντανό οργανισμό τον οποίον οφείλουμε να φροντίζουμε, ώστε να μην φθείρεται με ρύπανση κ.ά. Μια τέτοια φθορά θα οδηγήσει στην υποβάθμισή της η οποία, με τη σειρά της, θα υποβαθμίσει και την ίδια τη ζωή μας.

1η δραστηριότητα

Πόσο ικανοποιημένος/-η είσαι από τις υποδομές (δηλαδή τα κτήρια και τους χώρους πολιτισμού, άθλησης και ψυχαγωγίας) και τις παροχές της γειτονιάς σου (π.χ. ασφάλεια, μέσα μαζικής συγκοινωνίας, χώρους λατρείας κ.ά.); Γράψε: **α)** τι σε ικανοποιεί στη γειτονιά σου **πολύ**, **β)** τι σε ικανοποιεί **αρκετά** και **γ)** τι δεν σε ικανοποιεί **καθόλου**, εξηγώντας το γιατί.

Με ικανοποιεί **πολύ** το γεγονός ότι στη γειτονιά μου...

Με ικανοποιεί **αρκετά** το γεγονός ότι στη γειτονιά μου...

Δεν με ικανοποιεί **καθόλου** το γεγονός ότι στη γειτονιά μου...

Συζητάμε στην τάξη τις απαντήσεις μας.

Κάνε δύο ακόμα δραστηριότητες εδώ:

Πού οφείλεται η υποβάθμιση μιας γειτονιάς;

Ποιοι φταίνε που η γειτονιά μας θεωρείται υποβαθμισμένη;

Πώς βελτιώνονται οι συνθήκες ζωής στη γειτονιά μας και με τη συμβολή ποιων φορέων;

2η δραστηριότητα

Ποιοι μπορούν να λύσουν τα προβλήματα της γειτονιάς; Αφού δείτε τις επόμενες εικόνες και διαβάσετε τι λένε οι γείτονες, απαντήστε σημειώνοντας εδώ:

Μάθατε ότι ο Δήμος συμφώνησε να περάσει η νέα γραμμή του Μετρό που ετοιμάζει το Υπουργείο Συγκοινωνιών, από τη γειτονιά μας;

Ναι. Είναι σημαντικό έργο υποδομής. Θα μετακινούμαστε άνετα και θα αναπτυχθεί οικονομικά η περιοχή.

Έμαθες ότι ο μη κερδοσκοπικός οργανισμός «Σώσε τη Γειτονιά» θα οργανώσει το Σάββατο περιβαλλοντική δράση για να μαζέψουμε τα σκουπίδια από τις πλατείες;

Ναι! Θα δηλώσω εθελοντική συμμετοχή! Όλοι οι πολίτες, συλλογικά, έχουμε τη δύναμη να διαμορφώσουμε καλύτερα τη ζωή στη γειτονιά! Αυτή θα είναι η ανταμοιβή μας!

Θες να φτιάξουμε μια ανταλλακτική βιβλιοθήκη* στη γειτονιά;

Πολύ καλή ιδέα! Έτσι και εμείς και οι γείτονές μας θα διαβάζουμε περισσότερο!

Ανταλλακτική βιβλιοθήκη που λειτουργεί στο νησί του Πόρου. (Από το αρχείο της Δανάης Τσαλδάρη.)

Ανταλλακτική βιβλιοθήκη που βρίσκεται έξω από το 1ο Δημοτικό Σχολείο της Καλλιθέας, στην Αθήνα. (Από το αρχείο του Γεωργίου Μπίκου.)

**ΠΑΙΡΝΕΙΣ ΕΝΑ ΒΙΒΛΙΟ ΚΑΙ ΦΕΡΝΕΙΣ
ΕΝΑ ΑΛΛΟ ΣΤΗ ΘΕΣΗ ΤΟΥ**

Ανταλλακτική Βιβλιοθήκη στην οδό Labarre, Old Jefferson, Louisiana, U.S.A. Φωτογραφία: infrogmation of New Orleans 2018, Wikimedia Commons.

Την παραβατικότητα* και την εγκληματικότητα της γειτονιάς *πρέπει* και μπορεί να τις αντιμετωπίζει η αστυνομία και να βοηθά σε αυτό και η *Δημοτική Αστυνομία* (αν υπάρχει). Για όλα τα άλλα προβλήματα αρμόδιοι είναι οι Δήμοι κυρίως, αλλά και το κράτος – δηλαδή τα αρμόδια Υπουργεία. Στην πραγματικότητα, όμως, ακόμα και οι Δήμοι πολλές φορές δεν κάνουν έγκαιρα κάτι σημαντικό για τα προβλήματα ορισμένων γειτονιών, παρά μόνο αν «πιεστούν» από την τοπική κοινωνία των κατοίκων αυτών των περιοχών. Έτσι, αναγκάζονται οι πολίτες αυτοί να διαμαρτύρονται μαζικά και οργανωμένα και έτσι πρέπει άλλωστε. Οργανώνονται, λοιπόν, με κάποιον τρόπο και δημιουργούν μία *ομάδα πίεσης** που επισκέπτεται τον Δήμο και απαιτεί να κάνουν κάτι οι Υπηρεσίες του για το πρόβλημα που τους απασχολεί κάθε φορά.

Ποιοι μπορούν να αναβαθμίσουν τη γειτονιά μας;

3η δραστηριότητα

Στην Ισπανία στην περιοχή της Καταλονίας εμφανίζεται έντονο το φαινόμενο του «θανάτου των παραλιών». Αυτό το φαινόμενο οφείλεται στο ότι οι ακτές χτίζονται ακριβώς μέχρι την παραλία. Σε μία ακτογραμμή που δεν έχει χτιστεί, η παραλία μετακινείται σταδιακά προς την ενδοχώρα – κάτι που είναι όμως αδύνατον, όταν υπάρχουν κτίσματα δίπλα στη θάλασσα.

«Οι παραλίες που παραμένουν ανέγγιχτες μπορούν να προσαρμοστούν πολύ εύκολα στην κλιματική αλλαγή, μιας και είναι σε θέση να [...] αποτραβηχτούν, όταν ανεβαίνει η στάθμη της θάλασσας», εξηγεί η Φ. Ρίμπας που εργάζεται στο Πανεπιστήμιο της Βαρκελώνης. Όταν όμως η παραλία δεν μπορεί να μετακινηθεί επειδή έχει πάνω της τόνους τσιμέντου, τότε απλώς εξαφανίζεται.

Οι αμμόλοφοι των παραλιών μετατρέπονται σε παραλιακούς πεζοδρόμους. Έτσι, περιορίζεται η δυνατότητα των παραλιών να προσαρμόζονται στις μεταβαλλόμενες συνθήκες, με αποτέλεσμα, πέραν των άλλων, να μεγαλώνει και ο κίνδυνος πλημμύρας.

Το ίδιο συμβαίνει και σε παραλίες άλλων χωρών, όπως στις ΗΠΑ, την Τουρκία, τη Βραζιλία ή την Αυστραλία. Με βάση μελέτη του επιστημονικού περιοδικού Nature Climate Change «μέχρι το τέλος του αιώνα ενδέχεται να έχει εξαφανιστεί το 50% των αμμουδερών παραλιών παγκοσμίως.

*Απόσπασμα άρθρου από την ιστοσελίδα του CNN Greece, σε διασκευή
<https://www.cnn.gr/perivallon/story/434464/dw-syrriknonontai-oi-paralies-tis-ispantias-logo-tis-alogistis-domisis>*

Σε συνεργασία με τον/τη διπλανό/-ή σου να απαντήσεις στις εξής ερωτήσεις:

- α)** Πού βρίσκεται η Ισπανία και πού η Καταλονία; Τι είναι η Καταλονία;
β) Το πρόβλημα του «θανάτου των παραλιών» είναι περιβαλλοντικό, πολεοδομικό (αφορά δηλαδή το πώς φτιάχνονται οι δρόμοι και τα κτήρια στις αστικές περιοχές), ή μήπως είναι και τα δύο ταυτόχρονα;
γ) Επηρεάζει την κλιματική αλλαγή ή επηρεάζεται από αυτή;
δ) Απειλεί, κατά τη γνώμη σας, και την Ελλάδα και γιατί;

- ε)** Τι μπορούν να κάνουν, για να αποτρέψουν την εμφάνιση του φαινομένου αυτού στην περιοχή τους οι κάτοικοι κάθε περιοχής στην οποία διαπιστώνεται ότι έχουν χτιστεί μαγαζιά, κτήρια ή έχουν γίνει δρόμοι πολύ κοντά στην παραλία;

4η δραστηριότητα

Χωριζόμαστε σε ζευγάρια. Διαβάζουμε τα παρακάτω θέματα. Διαλέγουμε ένα από αυτά που παρουσιάζονται στις οριζόντιες σειρές του και ετοιμάζουμε το κείμενο που του αντιστοιχεί (δες στην 3η στήλη), συνεργατικά. Το πρόσωπο, που υποτίθεται ότι το γράφει, παρουσιάζεται στην 1η στήλη και το κοινό στο οποίο απευθύνεται φαίνεται στη 2η.

Στη συνέχεια, το παρουσιάζουμε στην τάξη.

Θέμα	«Γίνε εθελοντής/-τρια γειτονιάς. Φρόντισε τα αδέσποτα ζώα.»	«Διανομή ζεστού μαγειρεμένου φαγητού σε γείτονες/-ισσες που έχουν ανάγκη»	«Μένεις στη γειτονιά. Κάνεις ανακύκλωση;»
Ρόλος	Η αντιδήμαρχος Εθελοντισμού και Νεότητας του Δήμου Ηρακλείου	Η ΜΚΟ* Ομάδα Αλληλεγγύης	Μαθητές/-τριες Δημοτικού Σχολείου μιας μεγάλης πόλης
Ακροατήριο	νέοι και νέες του Δήμου	κάτοικοι μιας περιοχής της Αθήνας στην οποία μένουν και αλλοδαποί πρόσφυγες και μετανάστες	γονείς μαθητών/-τριών του σχολείου
Μορφή Κειμένου	κοινωνική διαφήμιση (είναι μια διαφήμιση που δεν πουλάει κάτι, αλλά ενημερώνει)	αφίσα	άρθρο μαθητικής εφημερίδας

Βρες τη γειτονιά σου στην εφαρμογή GoogleMaps. Ανακάλυψε και σημείωσε τους χώρους πρασίνου και άθλησης, τα μνημεία και τα δημόσια κτήρια (Δημαρχείο, βιβλιοθήκη, σχολεία, νοσοκομεία, εφορία κ.ά.) της γειτονιάς σου.

5η δραστηριότητα

Η δραστηριότητα συνεχίζεται στην επόμενη σελίδα

- α)** Λίγα μέτρα δίπλα από το σπίτι σου μένουν κάποιες πολύτεχνες οικογένειες άνεργων προσφύγων. Διαπιστώνεις καθημερινά ότι οι συνθήκες ζωής τους είναι άθλιες. Σε συνεργασία με τον/τη διπλανό/-ή σου σκέψου τι μπορείτε να κάνετε, για να τους βοηθήσετε να βελτιώσουν τη ζωή τους,
- i) ατομικά ένας/μία ενήλικος/-η γείτονας/-ισσά τους,
 - ii) ομαδικά μία μικρή, έστω, ομάδα γειτόνων τους ή μία Μη Κυβερνητική Οργάνωση* και
 - iii) ο Δήμος.

5η δραστηριότητα

συνέχεια δραστηριότητας από την προηγούμενη σελίδα

β) Στους δρόμους γύρω από το σχολείο σου γίνονται τροχαία ατυχήματα με θύματα μαθητές/-τριες. Οι παράγοντες στους οποίους οφείλονται αυτά, είναι:

- i) η απροσεξία και αδιαφορία των οδηγών που περνούν από εκεί,
- ii) το ότι όσοι δεν γνωρίζουν την περιοχή δεν ενημερώνονται από κάποια πινακίδα για την ύπαρξη σχολείου εκεί και
- iii) η απροσεξία των μαθητών/-τριών.

Χωριστείτε σε ομάδες των 3 και προτείνετε, αφού πρώτα συνεργαστείτε μεταξύ σας, 3 ενέργειες που πρέπει ή μπορούν να γίνουν, για να περιοριστούν αυτά τα ατυχήματα. Η καθεμία όμως να «αντιμετωπίζει» καθέναν από τους 3 παράγοντες που προαναφέρθηκαν.

γ) Σε ποια εθελοντική δράση στη γειτονιά σου θα ήθελες να συμμετέχεις και γιατί;

Δες εδώ για να ελέγξεις τι κατανόησες από αυτό το μάθημα:

Κράτος, Δήμος, ΜΚΟ ή ομάδες διαμορφώνουν τις γειτονιές;

Το Λεξικό-Γλωσσάρι για τους όρους αυτού του κεφαλαίου, δες το εδώ:

Γλωσσάρι αυτής της ενότητας

Γ.2. Εγώ και η πόλη/το χωριό μου

Στόχος της ενότητας:

να σας κάνει α) να αντιληφθείτε ότι η καθημερινότητά σας επηρεάζεται από τη ζωή της πόλης/του χωριού όπου ζείτε και β) να παρατηρείτε πιο προσεκτικά ό,τι συμβαίνει στην πόλη/στο χωριό σας

1ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Εγώ και η πόλη/το χωριό μου

Λέξεις-κλειδιά: Δήμος, δημότες/δημότισσες

Η καθημερινότητά μας εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το εάν ζούμε στο χωριό ή στην πόλη. Οι συνθήκες ζωής είναι διαφορετικές στο χωριό από αυτές που είναι στην πόλη. Αλλά, τόσο στο χωριό όσο και στην πόλη, υπάρχει και λειτουργεί ένας δημόσιος φορέας*, που λέγεται *Δήμος*, για να καλύπτει τις ανάγκες των κατοίκων της περιοχής και να τους προσφέρει απαραίτητες για την καθημερινότητά τους υπηρεσίες. Παραδείγματα αποτελούν η καθαριότητα στους δρόμους και το άδειασμα των κάδων απορριμμάτων, η περιποίηση του πρασίνου στα πάρκα κ.ά. Όσο περισσότερες και καλύτερες υπηρεσίες προσφέρει κάθε Δήμος στους δημότες και στις δημότισσές του και γενικά στους κατοίκους της περιοχής για την οποία είναι αρμόδιος, τόσο καλύτερη ποιότητα ζωής τούς εξασφαλίζει.

1η δραστηριότητα

1) Κύκλωσε το Σ αν η επόμενη πρόταση είναι Σωστή και το Λ αν είναι Λανθασμένη.

Οι καθημερινές συνθήκες ζωής είναι ίδιες στο χωριό και στην πόλη..... Σ Λ

2) Να επιλέξετε τη μία σωστή από τις 7 προτεινόμενες απαντήσεις.

Όταν υπάρχουν λακκούβες στο οδόστρωμα, απευθυνόμαστε

- στη Βουλή
- στον Δήμαρχο
- στον βουλευτή/στη βουλευτίνα της περιοχής μας
- στην Αστυνομία
- στην Πυροσβεστική
- σε ιδιώτες ντόπιους τεχνικούς οδών
- στην Τεχνική Υπηρεσία του Δήμου

Γ.2.1. Οι πολιτικές δομές του Δήμου που ανήκει η πόλη/το χωριό μου

Στόχος της ενότητας:

να σας κάνει ικανούς/-ές να αναφέρετε α) τις διοικητικές Υπηρεσίες που έχει κάθε Δήμος, β) τα θέματα με τα οποία ασχολούνται αυτές και γ) τον τρόπο λειτουργίας των Δήμων

1ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Οι αρμοδιότητες του Δήμου και τα τμήματα που έχει ως δημόσια Υπηρεσία

Λέξεις-κλειδιά: αιρετοί, δημοτικοί υπάλληλοι, Δημαρχείο, Δήμαρχος, δημοτικοί σύμβουλοι, Δημοτικό Συμβούλιο, Αντιδήμαρχοι, Υπηρεσίες-Διοίκηση του Δήμου

Ο ρόλος-η λειτουργία και η βασική δομή κάθε Δήμου

Οι λεγόμενες Δημοτικές Αρχές σε κάθε Δήμο είναι ο/η Δήμαρχος, οι αντιδήμαρχοι και το δημοτικό συμβούλιο, οι οποίοι ασχολούνται με τα θέματα της καθαριότητας, του ηλεκτροφωτισμού, του οδικού δικτύου, της συντήρησης των σχολείων και άλλα θέματα της καθημερινής ζωής των κατοίκων της περιοχής του κάθε Δήμου.

Η σχέση και η επικοινωνία των πολιτών με τον κάθε Δήμο

Η πρόσβαση στον Δήμο και στις Υπηρεσίες του είναι άμεση και εύκολη για όλους τους πολίτες. Κάθε πολίτης μπορεί να επισκεφθεί τα γραφεία του και να αναφέρει το θέμα που τον απασχολεί στους αρμόδιους υπαλλήλους ή στα στελέχη του Δήμου. Μπορεί, όμως, και να καταθέσει γραπτά το αίτημά του στην Υπηρεσία του Δήμου που λέγεται Πρωτόκολλο*. Δηλαδή μπορεί να κάνει ό,τι έχει δικαίωμα να κάνει κάθε πολίτης σε σχέση με κάθε δημόσια-κρατική Υπηρεσία. Σε αυτήν την περίπτωση είναι υποχρεωμένος/-η να του απαντήσει ο/η αρμόδιος υπάλληλος ή στέλεχος του Δήμου, μέσα σε ορισμένο χρονικό διάστημα, όπως ορίζει ο νόμος.

Τα καθήκοντα του προσωπικού του Δήμου

Το προσωπικό κάθε Δήμου οφείλει να προσπαθεί να λύνει τα προβλήματα που προκύπτουν στην περιοχή της αρμοδιότητάς του, αλλά και εκείνα που αντιμετωπίζουν οι ευπαθείς ομάδες που ζουν στην περιοχή της ευθύνης του. Δηλαδή οι άστεγοι, οι πολύ φτωχοί, οι ηλικιωμένοι που δεν έχουν κάποιον να τους φροντίζει κ.τ.λ.

1η δραστηριότητα

Η δραστηριότητα συνεχίζεται στην επόμενη σελίδα

Σε συνεργασία με τον/τη διπλανό/-ή σας, να αναζητήσετε πληροφορίες για τον Δήμο σας μέσα από το διαδίκτυο πληκτρολογώντας την ονομασία του, βρίσκοντας τα Τμήματά του, δηλαδή τα επιμέρους είδη των Υπηρεσιών που έχει, π.χ. Υπηρεσία/Τμήμα/Διεύθυνση Καθαριότητας και Υπηρεσία/Τμήμα/Διεύθυνση Πρασίνου. Μπορείτε ακόμα να βρείτε εάν έχει και Δημοτική Αστυνομία.

Στη συνέχεια, να βρείτε με τι ασχολείται κάθε Τμήμα του.

1η δραστηριότητα

συνέχεια δραστηριότητας από την προηγούμενη σελίδα

Τέλος, να βρείτε πόσους/-ες αντιδημάρχους έχει, και ποιες αρμοδιότητες έχει ο/η καθένας/καθεμιά από αυτούς/-ές, π.χ. Αντιδήμαρχος Πολιτισμού, Αντιδήμαρχος Οικονομικών κ.τ.λ.

2η δραστηριότητα

Να κάνετε συνεργαζόμενοι με τον/τη διπλανό/-η σας, ό,τι κάνατε στην προηγούμενη δραστηριότητα, αλλά για έναν ακόμα πολύ μεγάλο Δήμο: της Αθήνας ή της Θεσσαλονίκης. Αν τυχόν ασχοληθήκατε με έναν πολύ μεγάλο Δήμο στην προηγούμενη δραστηριότητα, ασχοληθείτε σε αυτή με κάποιο μικρό Δήμο της επαρχίας.

Τέλος, να συγκρίνετε τις διαφορές που έχει στη δομή του ένας μεγάλος Δήμος σε σχέση με έναν μικρότερο και να τις σημειώσετε εδώ:

Το προσωπικό του Δήμου

Το προσωπικό του Δήμου χωρίζεται στα στελέχη του, τους/τις υπαλλήλους του και τους δημοτικούς συμβούλους. **Οι υπάλληλοί του λέγονται δημοτικοί υπάλληλοι** και είναι είτε προϊστάμενοι και διευθυντές/-τριες γραφείων καθένα από τα οποία αντιστοιχεί σε μία δημοτική Υπηρεσία –οπότε είναι **διοικητικά στελέχη του**–, είτε είναι «απλοί» υπάλληλοι, με την έννοια ότι δεν είναι επικεφαλής άλλων συναδέλφων τους.

Υπάρχουν όμως και **αυτοί που εκλέγονται από τους/τις δημότες/δημότισσες** μέσα από τις δημοτικές εκλογές οι οποίοι **λέγονται αιρετοί**. Αυτοί/-ές εκλέγονται για να υπηρετήσουν στον Δήμο προσπαθώντας να καλύψουν όσο το δυνατόν περισσότερο και καλύτερα τις ανάγκες των κατοίκων της περιοχής, να αναβαθμίσουν τη ζωή στην περιοχή ευθύνης τους. Επίσης να βελτιώσουν τους χώρους και τις υποδομές που διαθέτει αυτή, όπως τα πάρκα, το σύστημα ύδρευσης, τα κτήρια των σχολείων, τα δημοτικά ιατρεία κ.τ.λ. Οι **αιρετοί** είτε έχουν υψηλή θέση στον Δήμο, και τέτοια θέση έχει ο/η Δήμαρχος και οι Αντιδήμαρχοι, είτε είναι **δημοτικοί σύμβουλοι**.

Για το Δημοτικό Συμβούλιο

Οι δημοτικοί σύμβουλοι αποτελούν το λεγόμενο Δημοτικό Συμβούλιο κάθε Δήμου, το οποίο συνεδριάζει τουλάχιστον μία φορά κάθε μήνα και παίρνει αποφάσεις που πρέπει μετά να υλοποιήσουν οι υπηρεσίες του Δήμου κατόπιν εντολής των αρμόδιων Αντιδημάρχων ή του/της Δημάρχου.

Το Δημοτικό Συμβούλιο

α) έχει ένα μέλος του ως Πρόεδρο του Συμβουλίου,

β) λειτουργεί σαν μία μικρή τοπική Βουλή, και

γ) παίρνει τις αποφάσεις του με βάση τη διαδικασία της ψηφοφορίας και τη (δημοκρατική) αρχή της πλειοψηφίας.

(Αναφερθήκαμε σε αυτά στο 2ο κεφάλαιο της ενότητας Β.2.)

Σε κάθε συνεδρίασή του μετέχει και ο/η Δήμαρχος.

Τεστ σχετικό με το προσωπικό του Δήμου

Αίθουσα δημοτικού συμβουλίου του Δήμου Καλλιθέας

3η δραστηριότητα

Τα βράδια δεν υπάρχει φωτισμός σε πολλούς δημόσιους χώρους του Δήμου σου (δρόμοι, πάρκα, πλατείες κ.ά.).

Γιατί συμβαίνει αυτό;

Τι συνέπειες προκαλεί το ότι δεν υπάρχει φωτισμός τα βράδια σε αυτές τις περιοχές, σε αυτές τις γειτονιές και σε αυτά τα σημεία της περιοχής του Δήμου;

Ποιος φορέας ή ποιοι ευθύνονται γι' αυτή την κατάσταση;

Τι προτείνετε για να λυθεί αυτό το πρόβλημα;

Συζητήστε το θέμα στην τάξη, στη βάση των τριών τελευταίων ερωτημάτων της δραστηριότητας.

Τεστ για τις αρμοδιότητες των Δήμων

Τεστ επανάληψης

Δεύτερο τεστ επανάληψης

2ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Ο τρόπος εκλογής της Δημοτικής Αρχής και τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των δημοτών/δημοτισσών

Λέξεις-κλειδιά: δημοτικές εκλογές, δημοτική Αρχή

Η Δημοτική Αρχή και ο τρόπος εκλογής της

Η Δημοτική Αρχή εκλέγεται στις δημοτικές εκλογές, που πραγματοποιούνται κάθε 5 χρόνια. Σε αυτές ψηφίζουν όλοι/-ες όσοι/-ες έχουν κλείσει το 17ο έτος της ηλικίας τους και είναι δημότες/δημότισσες κάποιου Δήμου. Συγκεκριμένα, ψηφίζουν για την ανάδειξη της Δημοτικής Αρχής του Δήμου τους.

Κάθε υποψήφιος/-α Δήμαρχος μετέχει στις εκλογές με έναν δικό του/της εκλογικό συνδυασμό, δηλαδή με ένα σύνολο συνεργατών του/της, τα ονόματα των οποίων είναι σημειωμένα στο ψηφοδέλτιό του/της. Όσοι/-ες δημότες/δημότισσες ψηφίζουν τον συγκεκριμένο συνδυασμό, επιλέγουν και ρίχνουν στην κάλπη των εκλογών εκείνο το ψηφοδέλτιο.

Δημοτική Αρχή λέγεται ο/η Δήμαρχος και οι συνεργάτες του/της, που εκλέχθηκαν και τα ονόματα των οποίων ήταν σημειωμένα στο ψηφοδέλτιό του.

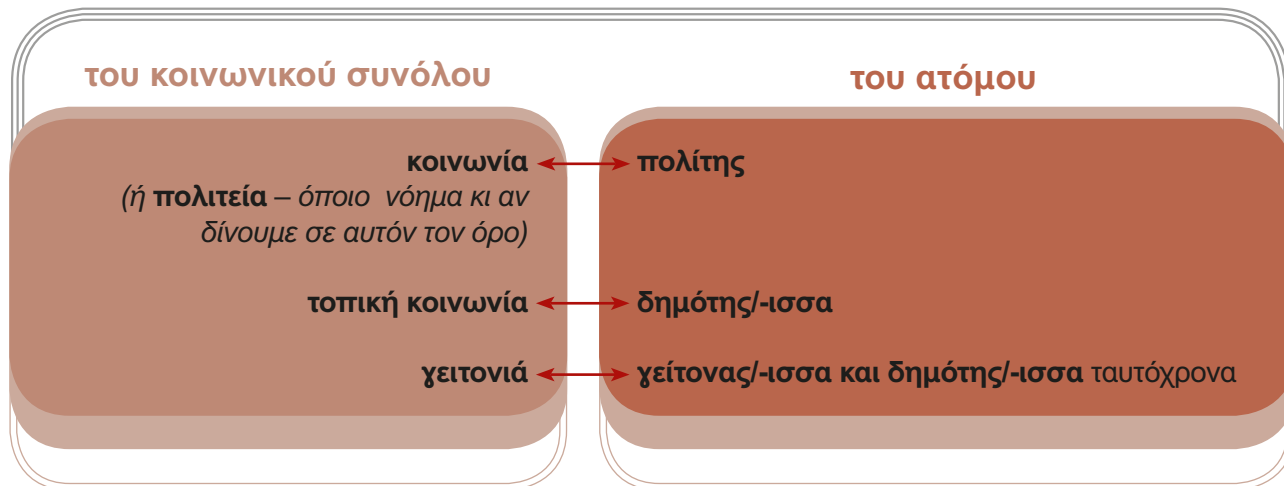
Το άτομο σε σχέση με τα οργανωμένα κοινωνικά σύνολα στα οποία εντάσσεται

Τελικά, στο επίπεδο της ευρύτερης κοινωνίας καθένας/καθεμιά από εμάς είναι και ενεργεί ως πολίτης. Πολίτες όμως θεωρούμαστε και σε σχέση με όλες τις κρατικές Υπηρεσίες και το κράτος, γενικότερα.

Από την άλλη πλευρά, ο Δήμος λειτουργεί στο πλαίσιο της τοπικής κοινωνίας, στην οποία ζούμε, και όλοι ενεργούμε ως δημότες/δημότισσες. (Αλλά και σε σχέση με τις δημοτικές Υπηρεσίες και τη Δημοτική Αρχή, όμως, λειτουργούμε ως δημότες/-ισσες.)

Ταυτόχρονα, στη γειτονιά μας (η οποία είναι η μικρότερη δυνατή "τοπική κοινωνία" που υπάρχει») λειτουργούμε, σε σχέση με τους άλλους ανθρώπους, ως γείτονες ή γειτόνισσες.

Τι διακρίνουμε στο πεδίο

Τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των δημοτών/δημοτισσών

Κάθε δημότης/-ισσα έχει δικαίωμα να ζητά από τον Δήμο να κάνει ό,τι απαιτείται για την ποιότητα της ζωής στην περιοχή, όπου ζει, και να διεκδικεί οτιδήποτε αναβαθμίζει τη γειτονιά του ή βοηθά στη μη υποβάθμισή της. Έχει επίσης δικαίωμα να εγγράφει το παιδί του σε δημόσιο νηπιαγωγείο ή σε σχολείο του Δήμου στον οποίο μένει. Αν έχει πολύ χαμηλό εισόδημα, παράλληλα, έχει δικαίωμα να παίρνει τρόφιμα από το Κοινωνικό Παντοπωλείο του Δήμου (αν υπάρχει τέτοιο στην περιοχή του), να επισκέπτεται όταν ασθενεί τα Δημοτικά Ιατρεία, να γυμνάζεται ή να προπονείται στους αθλητικούς χώρους του Δήμου, να παρακολουθεί μαθήματα χορού, τέχνης ή σκάκι κ.τ.λ., στους αντίστοιχους δημοτικούς Οργανισμούς που προσφέρουν τέτοιες υπηρεσίες.

Ακόμα, έχει δικαίωμα να συμμετέχει σε Οργανισμούς (κάποιοι από τους οποίους μπορεί να ανήκουν και στην ίδια τη δημόσια Υπηρεσία του Δήμου), ΜΚΟ, συλλόγους και ομάδες πολιτών που δραστηριοποιούνται στην περιοχή του Δήμου του (ή και σε μία ευρύτερη περιοχή) και αφορούν οτιδήποτε δεν είναι παράνομο. Μπορεί, π.χ., να αφορούν πολιτιστικές δράσεις, την πολιτική, την αγορά (δες π.χ. τις Ενώσεις Καταναλωτών*) ή να λειτουργούν ως ομάδες πίεσης προς τον ίδιο τον Δήμο, ή το κράτος, τα Υπουργεία, την Κυβέρνηση. (Στις ομάδες πίεσης αναφερθήκαμε στην ενότητα Γ.1.3 και στις ΜΚΟ αναφερθήκαμε στην ίδια ενότητα, αλλά και στο 2ο κεφάλαιο της ενότητας Β.4.)

Έχει όμως και κάποιες υποχρεώσεις. Για παράδειγμα, οφείλει να μην τοποθετεί αντίσκηνο σε χώρους που απαγορεύουν οι δημοτικές Υπηρεσίες, ενώ έχει και καθήκον να ψηφίζει στις δημοτικές εκλογές που λέγονται και **αυτοδιοικητικές εκλογές**. Παράλληλα, όπως και κάθε πολίτης, και όχι μόνο κάθε δημότης, οφείλει να μη ρυπαίνει το περιβάλλον και τη γειτονιά του, αλλά και να μην καταστρέφει ή φθείρει τις υποδομές της περιοχής του, δηλαδή δημόσιους χώρους, όπως π.χ. πλατείες και γήπεδα, και δημόσια κτήρια.

1η δραστηριότητα

Χωριστείτε σε ομάδες των 4 και σημειώστε εδώ ποιες θεωρείτε ότι είναι οι δικές σας υποχρεώσεις και τα δικά σας καθήκοντα ως προς την περιοχή αρμοδιότητας του Δήμου σας.

2η δραστηριότητα

Χωριστείτε σε ομάδες των 4 και σημειώστε εδώ ποια θεωρείτε ότι είναι τα δικαιώματά σας ως προς τη Δημοτική Αρχή και τις δημοτικές Υπηρεσίες. (Για παράδειγμα, τι δικαιούστε να ζητάτε από τον Δήμο και ποιους χώρους ή ποιες εγκαταστάσεις που έχει κατασκευάσει και συντηρούνται από τις Υπηρεσίες του μπορείτε να χρησιμοποιείτε.)

Γ.2.2. Σχέσεις στην πόλη/στο χωριό μου

Στόχος της ενότητας:

να σας κάνει α) να αντιλαμβάνεστε (i) τις σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ των διαφόρων κοινωνικών ομάδων που ζουν στην πόλη/στο χωριό σας, (ii) τον ρόλο της ψηφιακής επικοινωνίας στη ζωή μας και β) να σας ευαισθητοποιήσει σε ζητήματα (i) κοινωνικού αποκλεισμού και (ii) περιβαλλοντικής ρύπανσης

1ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Σχέσεις στην πόλη/στο χωριό μου

Λέξεις-κλειδιά: καθημερινότητα, ελεύθερος χρόνος, επαγγέλματα, κοινωνικός αποκλεισμός, ευπαθείς-ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, κοινωνικές-οικονομικές ανισότητες

Οι διαφορετικοί τρόποι ζωής των ανθρώπων, σήμερα

Στην κάθε πόλη και στο κάθε χωριό, ζουν άνθρωποι διαφορετικοί μεταξύ τους ως προς την ηλικία, το φύλο, την οικονομική κατάσταση, το είδος της εργασίας τους, τις παραδόσεις και τα έθιμά τους, ίσως ακόμα και τη θρησκεία. Έτσι, κάνουν διαφορετικά πράγματα στον ελεύθερο χρόνο και στην καθημερινότητά τους. Όσο μεγαλύτερη είναι μία πόλη μάλιστα, τόσο μεγαλύτερες είναι και οι διαφορές μεταξύ των κατοίκων της, όσον αφορά την εργασία και το επάγγελμά τους, τις δραστηριότητες που κάνουν και με τι ασχολούνται όποτε έχουν ελεύθερο χρόνο.

1η δραστηριότητα

Χωριστείτε σε ομάδες των 3 και συνεργαζόμενοι/-ες φανταστείτε και σημειώστε τι κάνει σε ένα χωριό στην καθημερινότητά της η πλειοψηφία των ηλικιωμένων ανδρών και τι κάνει η πλειοψηφία των ηλικιωμένων γυναικών και τι κάνει η αντίστοιχη πλειοψηφία ανδρών και γυναικών σε μια μεγάλη πόλη.

Στη συνέχεια, φανταστείτε και σημειώστε τι κάνουν στον ελεύθερο χρόνο τους οι περισσότεροι κάτοικοι ηλικίας 35-55 χρόνων ενός χωριού και τι κάνουν κάτοικοι ίδιας ηλικίας σε μια μεγάλη πόλη.

Οι ευπαθείς κοινωνικές ομάδες και ο κοινωνικός αποκλεισμός που ζουν

Σε κάθε περιοχή της χώρας πια, και λίγο περισσότερο στις μεγάλες πόλεις, ζουν και άνθρωποι που εντάσσονται στις *ευάλωτες ομάδες*, στις οποίες αναφερθήκαμε στην ενότητα Γ.1.2. Πέρα από αυτούς, όμως, ζουν και άνθρωποι άλλων εθνότητων ή και διαφορετικού θρησκευάτος, που προέρχονται πιθανότατα από κάποια άλλη χώρα.

Με εξαίρεση τα ΑμεΑ, και ίσως τους μοναχικούς ηλικιωμένους (που δεν είναι, απαραίτητα, αρκετά φτωχοί, αλλά ζουν μόνοι), όλες οι άλλες *ευπαθείς ομάδες* (πρόσφυγες, άστεγοι κ.ά.) βρίσκονται σε δύσκολη θέση. Διότι τα μέλη τους έχουν πολύ χαμηλό εισόδημα, ή έχουν πολλά έξοδα επειδή είναι πολύτεκνες οικογένειες, ή πλήττονται από ανεργία, ή κάποια μέλη τους εργάζονται περιστασιακά μόνο (δηλαδή όχι σε μόνιμη βάση), ή κάνουν μια εργασία πολύ χαμηλά αμειβόμενη. Οπότε ενισχύει και η φτώχεια τους τον *κοινωνικό αποκλεισμό* (για τον οποίον δες στην ενότητα Γ.1.2) που βιώνουν, εξαιτίας του οποίου δεν μπορούν να απολαμβάνουν αγαθά και υπηρεσίες που απολαμβάνουν οι άλλες οικογένειες και τα άλλα άτομα που ζουν στην ίδια περιοχή με τις αυτές. Για παράδειγμα, δεν μπορούν να αγοράσουν παρά μόνο μία φορά τον μήνα κρέας ή ψάρι, γιατί δεν επαρκούν τα χρήματά τους. Ή, ενώ ζούμε όλοι σε συνθήκες καύσιωνα, εκείνες οι ομάδες δεν μπορούν να αγοράσουν ούτε ένα μεταχειρισμένο κλιματιστικό, αλλά ίσως ούτε έναν δεύτερο ανεμιστήρα. Ή, ενώ θέλουν να παρακολουθήσουν μία συναυλία που γίνεται χωρίς εισιτήριο στην πλατεία, δεν έχουν καθαρά και κατάλληλα ρούχα να φορέσουν για να πάνε, όπως θα κάνουν οι άλλοι κάτοικοι της περιοχής, και έτσι αποφασίζουν να μην πάνε καν, γιατί δεν αισθάνονται καλά οι ίδιοι για τα ρούχα που θα φοράνε...

Συνεπώς, πίσω από την ύπαρξη *κοινωνικά ευπαθών ομάδων*, στις περισσότερες περιπτώσεις υπάρχει μεγάλη φτώχεια. Έτσι, επειδή σε καμία σχεδόν περιοχή της χώρας δεν ζουν μόνο πολύ φτωχοί, διαπιστώνουμε σημαντικές οικονομικές ανισότητες στις διάφορες κοινωνικές ομάδες ή/και στα διάφορα άτομα που ζουν στην ίδια γειτονιά. Αυτό συμβαίνει γιατί πολύ κοντά σε ανθρώπους ενός μεσαίου εισοδήματος μπορεί να ζουν άνθρωποι πολύ φτωχοί και αποκλεισμένοι από κάποια *δημόσια αγαθά** (όπως είναι μία συναυλία που προσφέρεται δωρεάν) ή από κάποια είδη εμπορευμάτων χρήσιμων για την καθημερινή ζωή. Συνεπώς, οι μεγάλες οικονομικές ανισότητες οδηγούν και σε *κοινωνικές ανισότητες* οι οποίες, όταν είναι ακραίες, προκαλούν και την ύπαρξη *αποκλεισμένων κοινωνικά ομάδων* ή ατόμων.

Έχω καταλάβει με τι συνδέεται ο κοινωνικός αποκλεισμός;

2η δραστηριότητα

Χωριστείτε σε ομάδες των 3 και σκεφτείτε τι μπορείτε να κάνετε για να περιορίσετε τον κοινωνικό αποκλεισμό των κατοίκων της περιοχής σας που ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες από κάποια αγαθά που, αν μπορούσαν να τα απολαύσουν κάποιες φορές, θα αισθανθούν λιγότερη δυστυχία στη ζωή τους.

3η δραστηριότητα

α) Αφού θυμηθείς τι εννοούμε με τον όρο *ευάλωτες κοινωνικές ομάδες* διαβάζοντας πάλι το σημείο της ενότητας Γ.1.2, που αναφέρεται σε αυτές, σκέψου αν στην περιοχή σου ζουν άτομα που ανήκουν στις λεγόμενες *ευάλωτες* ή *ευπαθείς ομάδες*.

Στη συνέχεια,

β) σκέψου αν ζουν στην περιοχή σου και άνθρωποι που προέρχονται από άλλη χώρα ή έχουν διαφορετική θρησκεία από τη δική σου.

Τα σημερινά περιβαλλοντικά προβλήματα.

4η δραστηριότητα

Είσαι ευχαριστημένος/-η από την κατάσταση του περιβάλλοντος στην περιοχή όπου ζεις; Αν θεωρείς ότι έχει πρόβλημα ρύπανσης, σημείωσε: **α)** ποιο είναι αυτό, **β)** πού οφείλεται και **γ)** πώς θα μπορούσε να αντιμετωπιστεί. Αν θέλεις, μπορείς να σημειώσεις και ποιοι φορείς πρέπει να παρέμβουν για να αντιμετωπιστεί.

Έχω καταλάβει με τι συνδέονται τα περιβαλλοντικά προβλήματα;

Η επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων και τα προβλήματα της, σήμερα

Η χρήση του διαδικτύου είναι διαδεδομένη στις μέρες μας. Είναι μάλιστα αλήθεια ότι μας διευκολύνει στην μεταξύ μας επικοινωνία αλλά και σε κάποιες «υποχρεώσεις» που έχουμε, ακόμα και σε σχέση με κάποιες δημόσιες Υπηρεσίες. Είναι γεγονός όμως, παράλληλα, ότι δεν μας βοηθά να αναπτύξουμε ή να ενισχύσουμε και να εμπλουτίσουμε τις σχέσεις που αναπτύσσουμε τηλεφωνικά, ή μέσω συναντήσεών μας πρόσωπο με πρόσωπο με τους άλλους, τους/τις γείτονες/γειτόνισσες, τους/τις φίλους/-ες, τους/τις συγγενείς ή τους/τις συμμαθητές/-τριες. Έτσι, είναι πιθανόν εξαιτίας της μεγάλης χρήσης της ψηφιακής επικοινωνίας να χάνουμε την ευκαιρία να αυξήσουμε τον αριθμό των φίλων μας ή τη δυνατότητα να κάνουμε πιο ουσιαστική και πιο βαθιά τη σχέση που ήδη έχουμε με κάποια άτομα. Όμως, μόνο οι βαθύτερες σχέσεις μας με τους άλλους μπορούν να μας προσφέρουν τη μεγαλύτερη δυνατή ευτυχία και χαρά, αλλά και την πιο ουσιαστική και μεγάλη βοήθεια, αν χρειαστούμε κάτι. Αυτό γιατί, όποτε χρειαζόμαστε κάτι από κάποιον ή κάποιους συνανθρώπους μας, αυτοί που μπορούν να μας το προσφέρουν είναι όσοι έχουν μαζί μας μια ουσιαστική, βαθιά σχέση, και όχι οι απλοί γνωστοί ή οι διαδικτυακοί «φίλοι».

5η δραστηριότητα

Να συνεργαστείς με τον/τη διπλανό/-ή σου και να σκεφτείτε το εξής: Μπορείτε να διακρίνετε 2 θετικές και 2 αρνητικές επιδράσεις που προκαλεί η μεγάλη χρήση του διαδικτύου αλλά και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης: α) στην κοινωνική ζωή των κατοίκων της περιοχής σας και β) στη συμμετοχή τους στις λαϊκές διεκδικήσεις για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής τους ή για να επηρεάσουν κάποιες πολιτικές αποφάσεις; Μοιραστείτε τις σκέψεις σας με την τάξη.

Τελικό συμπέρασμα

Στη σημερινή κοινωνία συνυπάρχουν άτομα, αλλά και ομάδες που έχουν πολύ διαφορετικά χαρακτηριστικά μεταξύ τους. Επιπλέον, είναι μια κοινωνία έντονων οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων. Αλλά, στις μεγαλουπόλεις ζούμε πολύ κοντά ο ένας στον άλλον και συχνά οι διάφορες κοινωνικές ομάδες αναπτύσσουν αρκετές σχέσεις μεταξύ τους, παρά τις μεγάλες διαφορές τους. Οπότε, μπορούμε να αντιληφθούμε εύκολα ότι όλοι οι άνθρωποι έχουμε, κατά βάθος, πολλά κοινά στοιχεία μεταξύ μας. Προκειμένου λοιπόν να μπορούμε να νιώθουμε καλά με τον εαυτό μας, αλλά και για να περιορίσουμε τη δυστυχία δίπλα μας, που μας προβληματίζει δυσάρεστα, είναι καλό να στηρίζουμε όσους έχουν προβλήματα οικονομικά ή κοινωνικού αποκλεισμού. Άλλωστε, ανήκουμε όλοι στο ίδιο κοινωνικό σύμπαν. Στον ίδιο κόσμο.

Γ.2.3. Δράσεις στην πόλη/στο χωριό μου

Στόχος της ενότητας:

να σας κάνει να αντιλαμβάνεστε τους τρόπους με τους οποίους οι διάφορες κοινωνικές ομάδες δρουν και διαπραγματεύονται με τον Δήμο και με άλλους φορείς ή ομάδες, ώστε να εξασφαλίσουν τα συμφέροντά τους ή να διαχειριστούν τα προβλήματά τους

1ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Δράσεις στην πόλη/στο χωριό μου

Λέξεις-κλειδιά: αιρετοί, δημοτικοί υπάλληλοι, Δημαρχείο, Δήμαρχος, δημοτικοί σύμβουλοι, Δημοτικό Συμβούλιο, Αντιδήμαρχοι, Υπηρεσίες-Διοίκηση του Δήμου

Τα προβλήματα της πόλης/του χωριού που απασχολούν περισσότερο τους πολίτες

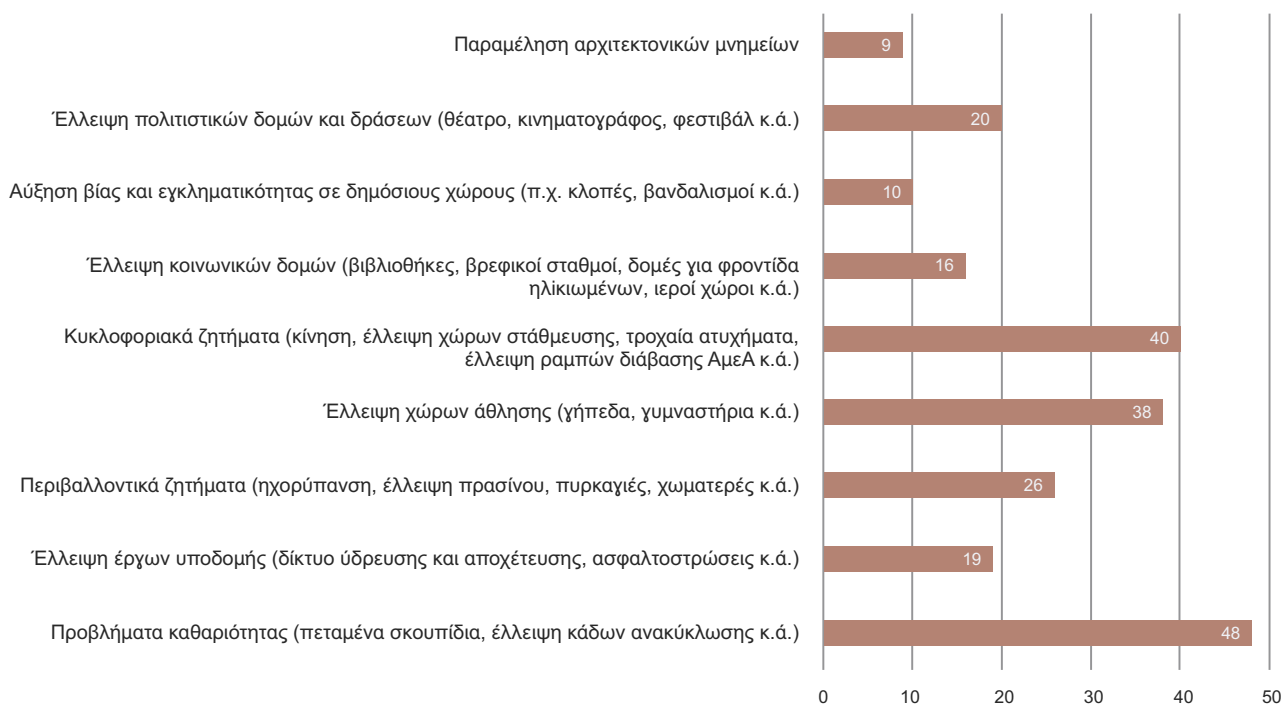
Σε ένα Δημοτικό Σχολείο αστικής περιοχής, εκπρόσωποι του Δήμου μοίρασαν σε 48 μαθητές και μαθήτριες της Ε΄ Δημοτικού ένα ερωτηματολόγιο. Με τις απαντήσεις τους τα παιδιά ανέδειξαν τα σημαντικότερα προβλήματα της πόλης τους.

1η δραστηριότητα

Να εξετάσεις τη γραφική παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνας. Ποια σημαντικά ζητήματα ανέδειξαν οι μαθητές/-τριες και ποια ως λιγότερο σημαντικά; Να συζητήσετε τα αποτελέσματα στην τάξη.

Πίνακας με αποτελέσματα έρευνας σε Δημοτικό Σχολείο αστικής περιοχής.

2η δραστηριότητα

Σε συνεργασία με τον/τη διπλανό/-ή σου να απαντήσετε στο εξής: Πιστεύετε ότι ως πολίτες μπορείτε να συμβάλετε στην επίλυση προβλημάτων της πόλης/χωριού σας; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας. Αν όχι, κάνετε το ίδιο.

Πώς δραστηριοποιούνται οι πολίτες και οι ΜΚΟ για να λυθούν τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν;

Συχνά, δημιουργούνται **κινήσεις πολιτών**, δηλαδή ομάδες εμπόρων, κατοίκων κ.ά., που έχουν κοινούς στόχους και απόψεις για την επίλυση ορισμένων προβλημάτων στην πόλη ή το χωριό τους. Άλλωστε, οι **μαζικές διεκδικήσεις** πάντα σχεδόν έχουν πολύ περισσότερες πιθανότητες να φέρουν αποτέλεσμα, σε σχέση με τις ατομικές.

Τι κάνουν οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ) και οι κινήσεις πολιτών;

- α) οργανώνουν συλλογικές δράσεις ή διαμαρτυρίες,
- β) συνεργάζονται με τον Δήμο ή το κράτος, αλλά και
- γ) πιέζουν τον Δήμο ή/και το κράτος, όπως επίσης και φορείς και Υπηρεσίες, να δράσουν αποτελεσματικά και γρήγορα προς όφελος της πόλης/χωριού.

Με άλλα λόγια, αγωνίζονται για την επίλυση των **προβλημάτων**, **διεκδικώντας** μια καλύτερη ζωή για όλες και όλους.

Έχω καταλάβει τι ισχύει για τις ΜΚΟ;

Σε τι διαφέρουν οι κινήσεις πολιτών από τις ΜΚΟ;

3η δραστηριότητα

Η δραστηριότητα συνεχίζεται στην επόμενη σελίδα

Αφού χωριστείτε σε ομάδες των 3 να κάνετε την ακόλουθη δραστηριότητα.

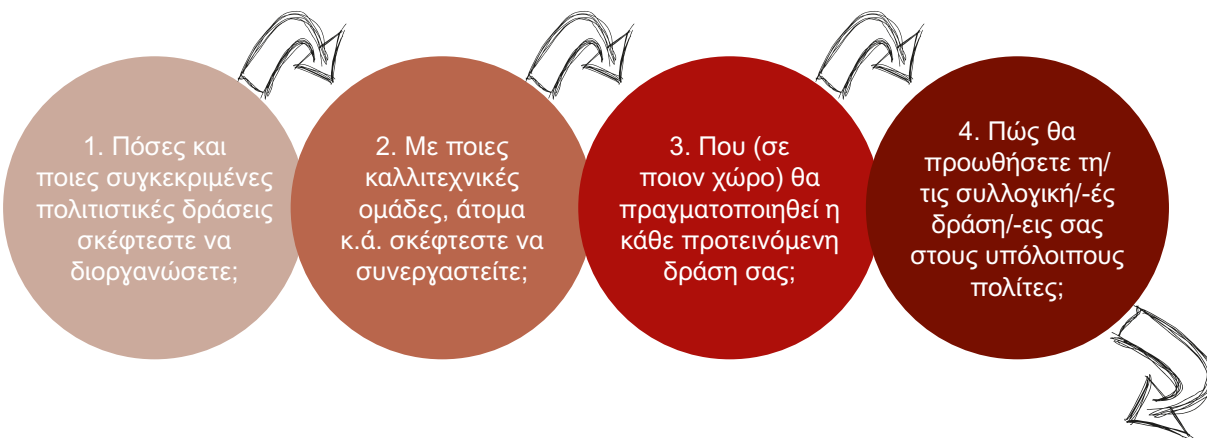
Έχετε δημιουργήσει μία **κίνηση πολιτών** στην πόλη/στο χωριό σας. Θέλετε να δίνονται περισσότερες ευκαιρίες πολιτιστικών δράσεων (π.χ. αναγνωστικές/λογοτεχνικές, μουσικοχορευτικές, θεατρικές κ.ά.) και να γίνονται περισσότερα πολιτιστικά δρώμενα στην πόλη ή στο χωριό σας. Αποφασίζετε να τις διοργανώσετε με δική σας πρωτοβουλία. Οι παρακάτω ερωτήσεις έχουν στόχο να σας βοηθήσουν στην προσπάθεια αυτή.

3η δραστηριότητα

συνέχεια δραστηριότητας από την προηγούμενη σελίδα

Μπορείτε να συζητήσετε στην τάξη τις ιδέες σας και να τις γράψετε στον παρακάτω πίνακα;

Απάντηση 1	Απάντηση 2	Απάντηση 3	Απάντηση 4

Κινήσεις Ευαισθητοποίησης/Κινήσεις Διαμαρτυρίας

Μερικές κινήσεις πολιτών σε συνεργασία με τον Δήμο ή με ΜΚΟ ενημερώνουν τους πολίτες για προβλήματα της πόλης/του χωριού με κινήσεις ευαισθητοποίησης. Για παράδειγμα, οργανώνουν ξαφνική συγκέντρωση ατόμων σε δημόσιο χώρο για συγκεκριμένο σκοπό.

Άλλες κινήσεις πολιτών, που συχνά ανήκουν σε ευάλωτες κοινωνικές ομάδες (π.χ. ηλικιωμένων, Ρομά, ατόμων ΑμεΑ κ.ά.), ασκούν πίεση για την επίλυση προβλημάτων τους. Σε αυτήν την περίπτωση, οργανώνονται κινήσεις διαμαρτυρίας, π.χ. συγκεντρώσεις, αποστολή επιστολών, αναρτήσεις (posts) κ.ά.

4η δραστηριότητα

Στο διαδίκτυο και στα **Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης** (π.χ. Facebook, Instagram κ.ά.) διαβάζουμε ειδήσεις για διοργάνωση κινήσεων των πολιτών. Μπορείς να καταγράψεις ποια από τις παρακάτω ειδήσεις στην πόλη της Θεσσαλονίκης δηλώνει *κίνηση ευαισθητοποίησης* και ποια *κίνηση διαμαρτυρίας*;

ΤΟΠΙΚΕΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Μία ανθρώπινη αλυσίδα από το Λιμάνι έως τον Λευκό Πύργο θα σχηματίσει σήμερα στις 17.30 η κίνηση πολιτών «Ενωμένοι Πολίτες», με αφορμή την παγκόσμια ημέρα κατά του ρατσισμού. «Δώστε τα χέρια και ελάτε να συμμετάσχετε [...] στον αγώνα κατά των διακρίσεων, ώστε να μας δει όλη η πόλη. Όταν ο ρατσισμός προσπαθεί να μας διασπάσει, εμείς ενωνόμαστε εναντίον του» [...]. Στόχος της σημερινής πρωτοβουλίας είναι η προώθηση της συνεργασίας και της συνύπαρξης ανάμεσα στους πολίτες της Θεσσαλονίκης...

(Εφημερίδα ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ, διασκευή)

Η Κίνηση Πολιτών Θεσσαλονίκης για την Προστασία της Πολιτιστικής Κληρονομιάς σας καλεί στο Δημαρχείο τη Δευτέρα 7 Οκτωβρίου, στις 18.00. πριν τη συνεδρίαση του Δημοτικού Συμβουλίου, με μοναδικό θέμα: «Η εξέλιξη των έργων του μετρό -νέα χρονοδιαγράμματα ολοκλήρωσης» [...]. Εκπρόσωπος της Κίνησης θα παρουσιάσει τις θέσεις και τα επιχειρήματά μας και θα διαπραγματευτεί με τον Δήμο. Με την παρουσία μας (και μια χρωματιστή ομπρέλα ο καθένας) δηλώνουμε την απαίτηση να παραμείνουν τα αρχαία στον Σταθμό Βενιζέλου και να συνεχιστεί η εκτέλεση του έργου σύμφωνα με τον νόμο [...]. Λέμε ΟΧΙ στην απόσπαση των αρχαιοτήτων, τα πολιτικά και οικονομικά συμφέροντα σε βάρος της πόλης.

(Κάλεσμα μέσω Facebook, διασκευή)

Γνωρίζω τι ισχύει για τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης;

ΛΕΞΙΚΟ ΒΑΣΙΚΩΝ ΟΡΩΝ

δημόσια αγαθά: Όσα προσφέρονται δωρεάν στους πολίτες-δημότες/-ισσες.

δημόσιος φορέας: Ένας μη ιδιωτικός, αν και όχι απαραίτητα κρατικός, Οργανισμός ή Υπηρεσία που εξυπηρετεί αφιλοκερδώς το δημόσιο συμφέρον. Όλοι οι δημόσιοι φορείς ελέγχονται από το κράτος. Το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα δημόσιων φορέων, είναι οι Δήμοι.

εναλλακτικές επιλογές: Αποφάσεις που μπορούμε να πάρουμε για το ίδιο θέμα.

ενώσεις καταναλωτών: Οργανωμένες ομάδες πολιτών που ασχολούνται με την προάσπιση των καταναλωτών από την κερδοσκοπία και την αισχροκέρδεια ορισμένων εμπόρων (που βάζουν πολύ υψηλές τιμές στα προϊόντα τους ή πουλούν προϊόντα χαμηλής ποιότητας) σε βάρος των πελατών τους. Λειτουργούν και σαν ομάδες πίεσης που παροτρύνουν το κράτος και την Κυβέρνηση να πάρει μέτρα προάσπισης των συμφερόντων όλων των καταναλωτών/-τριών.

μετανάστευση: Η μετακίνηση ατόμων από μία χώρα σε μια άλλη για να βρουν εργασία γενικά ή με καλύτερη αμοιβή και καλύτερες συνθήκες από αυτές που ισχύουν στην πατρίδα τους.

ΜΚΟ - Μη Κυβερνητική Οργάνωση: Κάθε οργανωμένη ομάδα πολιτών-ανθρώπων ή κάθε μη κρατικός Οργανισμός που δημιουργήσαν πολίτες και ασχολείται με την αντιμετώπιση ενός κοινωνικού ή περιβαλλοντικού προβλήματος, χωρίς να αποσκοπεί στο (οικονομικό) κέρδος.

προσφυγιά-πρόσφυγες: Το φαινόμενο της αναγκαστικής μετακίνησης πληθυσμού από μία χώρα σε κάποια άλλη, προκειμένου να αποφύγει να ζήσει σε κατάσταση πολέμου ή διώξεων.

πρόσφυγες: Όσοι άνθρωποι φεύγουν από τη χώρα τους, ώστε να αποφύγουν τον πόλεμο που γίνεται στον τόπο τους.

πρωτόκολλο: Το γραφείο κάθε Δήμου και κάθε κρατικής Υπηρεσίας στο οποίο καταθέτουν οι πολίτες τις αιτήσεις τους (δηλαδή το γραπτό αίτημά, τους ώστε να το ικανοποιήσει αυτή η Υπηρεσία), ή τις καταγγελίες, δηλαδή παράπονα και διαμαρτυρίες τους. Αρκετές φορές στις αιτήσεις τους οι πολίτες υποβάλλουν κάποιο ερώτημα. Σε κάποιες περιπτώσεις, η Υπηρεσία «απαντά» ότι αρμόδια για το θέμα, που αναφέρεται στην αίτηση, είναι όχι η ίδια αλλά κάποια άλλη Υπηρεσία. Στο Πρωτόκολλο όμως καταθέτουν οι πολίτες και οποιοδήποτε έγγραφο τους ζητήσει η ίδια η Υπηρεσία για κάποιο θέμα τους για το οποίο είναι αρμόδια.

συμβόλαιο: Κάθε γραπτή συνήθως συμφωνία μεταξύ δύο ή περισσότερων ανθρώπων μέσα από την οποία δεσμεύονται να σέβονται και να τηρούν κάποια στοιχεία στη μεταξύ τους σχέση ή να δώσει ο ένας κάτι συγκεκριμένο στον άλλον. Συχνά γίνονται και Παιδαγωγικά Συμβόλαια όταν συμφωνούν να τηρούν μεταξύ τους οι μαθητές/-τριες με τους/τις εκπαιδευτικούς τους κάποιες αρχές και κάποιους κανόνες.

υπεραλίευση: Η τακτική να ψαρεύουμε τόσο μικρά ή τόσο πολλά ψάρια, σε τέτοιες θαλάσσιες περιοχές και σε τέτοιες περιόδους του χρόνου, που εξολοθρεύουμε κάποια είδη ψαριών και κινδυνεύουμε σε λίγο καιρό να τα εξαφανίσουμε από τις θάλασσες της περιοχής στην οποία γίνεται υπεραλίευση. Αναφέρουμε, χαρακτηριστικά, το εξής: Υπάρχουν *γραπτοί* και *άγραφοι* νόμοι σύμφωνα με τους οποίους δεν πρέπει να ψαρεύουμε κάποια ψάρια, αν δεν είναι τόσο μεγάλα ούτε έχουν προλάβει να αναπαραχθούν. Επίσης, δεν πρέπει να τα ψαρεύουμε λίγο πριν από τη φάση της αναπαραγωγής τους ούτε σε σημεία της θάλασσας όπου έχουν μαζικά τις κύριες «φωλιές» τους.

ψηφοφορία: Η διαδικασία με την οποία τα μέλη μιας ομάδας ψηφίζουν για να ληφθεί μια απόφαση ή για να εκλεγούν οι αντιπρόσωποί τους.

ΒΑΣΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Bikos, G. D. "On Teaching Objectives and the Teaching Methodology of Sociopolitical Education Subjects", *Swift Journal of Social Sciences and Humanities*, August 2018, vol. 4 (2), pp.023-027.

Bikos, G. "Student Assessment in Sociopolitical Education Subjects and its Value Basis in Relation to Society", *Education Journal* (εκδ. Οίκου Science Publishing Group, USA), Vol. 7, Issue 4, July 2018, pp.100-107

Dunne, R., Wragg, T. (2003), *Αποτελεσματική διδασκαλία – για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση* (μτφρ. Ε. Γεωργιάδη), Αθήνα: Σαββάλας.

Εγγλέζου, Φ.Γ. (2015), *Η διδασκαλία της επιχειρηματολογίας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση: από τον προφορικό στον γραπτό λόγο - θεωρία και πράξη*, Αθήνα: Γρηγόρη.

Ζερβός, Δ.Γ. (1998), *Για ζωντανές γειτονιές - Κοινωνιολογική Οικολογική Προσέγγιση στην κοινωνική ζωή των νέων*, Αθήνα: ελληνικά γράμματα.

Καρδογέρου, Δ., Ντιρογιάννη, Δ., Τσαχάλη, Μ. (2016), *Ενεργός πολίτης μέσα και έξω από την τάξη: ένας οδηγός έμπνευσης και δράσης για την εκπαιδευτική κοινότητα*, Αθήνα: εκδόσεις Πατάκη.

Lind, G. (2018), *Ηθική αγωγή στο επίκεντρο* (μτφρ.-επιμ. Κ. Μουρατίδου), Αθήνα: Gutenberg.

Miller, B. (2002), *Χτίζοντας καλύτερη σχέση με τα παιδιά στην τάξη – εγχειρίδιο για εκπαιδευτικούς* (μτφρ. Φ. Αποστόλου), Θεσσαλονίκη: Κέντρο UNESCO για τις Γυναίκες και την Ειρήνη στις Βαλκανικές Χώρες.

Μπίκος, Γ. Δ. (2010), *Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή – Γ΄ γυμνασίου*, Αθήνα: Μεταίχμιο.

Μπίκος, Γ. Δ. (2016), Εισαγωγή: Οι τρέχουσες τάσεις στη Διδακτική. Στο Γ.Α.Κουγιουμτζής, Γ.Δ.Μπίκος, Γ. Παπαδημητρίου (επιμ.) *Διδάσκοντας Αρχαία Ελληνικά: θέματα Διδακτικής Μεθοδολογίας & παιδαγωγική αξιοποίηση των ΤΠΕ*, Αθήνα: Γρηγόρη, σσ.13-24

Νικολάου, Σ.-Μ., Ελευθεράκης, Θ., Καλεράντε, Ε., Γιαβρίμης, Π., Κουστουράκης, Γ. (επιμ.) (2018), *Νέες Προκλήσεις στην εκπαίδευση και τη δημοκρατία: Κοινωνιολογικές και Παιδαγωγικές Προσεγγίσεις της Δημοκρατικής Εκπαίδευσης*, Αθήνα: Gutenberg.

Νικολάου, Σ.-Μ. και Μπαρμπαρούσης, Χ. (2017), *Σύγχρονα κοινωνιολογικά ζητήματα. Η Κοινωνική και Πολιτική Εκπαίδευση με τη χρήση των Νέων Τεχνολογιών*, Αθήνα: Gutenberg.

Nussbaum, M.C. (2013), *Όχι για το κέρδος: οι ανθρωπιστικές σπουδές προάγουν τη δημοκρατία* (μτφρ. Γ. Χρηστίδης), Αθήνα: Κριτική.

Ρανσιέρ, Ζ. (2008), *Ο αδαής δάσκαλος: Πέντε μαθήματα πνευματικής χειραφέτησης* (μτφρ. Δ. Μπουρνάνου), Αθήνα: νήσος.

Σακελλαρίου, Μ., Ζεμπύλας, Μ., Πέτρου, Α. (επιμ.) (2010), *Ηθική και εκπαίδευση – Διλήμματα και προοπτικές*, Αθήνα: Κριτική.

Σωτηρόπουλος, Λ. (2013), *Ανθρωπολογία στην εκπαίδευση*, Αθήνα: Κριτική.

Άδειες χρήσης φωτογραφιών

Γραφικά εξωφύλλου: Freepik και Unsplash

Σελίδα 23 (τοίχος έργου): Σουλάνη Φιλιώ

Σελίδα 74 (υπαίθρια βιβλιοθήκη): Τσαλδάρη Δανάη

Σελίδα 74 (ανταλλακτική βιβλιοθήκη): Μπίκος Γεώργιος

Σελίδα 74 (ανταλλακτική βιβλιοθήκη): *infrogmation of New Orleans 2018, Wikimedia Commons | Creative Commons Attribution-Share Alike 4.0*

Σελίδα 81 (αίθουσα Δημοτικού συμβουλίου Καλλιθέας): Αρχείο Γεωργίου Μπίκου

Σελίδα 88 (άνθρωποι στη σειρά - σκίτσο): Τσαλδάρη Δανάη

Για τον μερικό οπτικό εμπλουτισμό του παρόντος βιβλίου χρησιμοποιήθηκαν υπηρεσίες δημιουργίας εικόνων με τη χρήση Τεχνητής Νοημοσύνης από τις εταιρείες: **Adobe Firefly** (Σελίδα 65) και **Canva.com** (Σελίδες 29, 45, 48, 52, 56, 63, 64, 65, 67, 68, 73, 90)

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ
ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

